vezak vezla...

motivi narodnih vezova - Hrvatska

vezak vezla...

izbor vezova za rad

Za radne predloške u ovom prilogu knjizi izabrali smo »vezove brojem« svrstavajući ih među najljepše i istovremeno najteže, barem što se tiče pokušaja podražavanja u knjizi prikazanih motiva hrvatskih narodnih vezova.

Odabrani predložak za vezenje u prilogu označen je istim rednim brojem kao reprodukcija u boji motiva veza na stranama knjige (na primjer, 45/10, broj motiva/broj strane u knjizi).

Boje na motivima u knjizi označene su slijedećim znakovima:

legenda boja:

- ✱ **crna**
- ● **crvena**
- ★ **plava**
- ⋈ **modra**
- • **žuta**
- •• **zelena**
- ○ **bijela**
- – **tirkizna**
- ■ **smeđa**
- .... **crvena nit**
- +++ **plava nit**
- —— **smeđa nit**

izrada crteža: Daniela Lušin
izdanje i tisak: Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1974.

vezak vezla...

motivi narodnih vezova Hrvatska

predgovor **dr Jelka Radauš Ribarić**
opis tehnika **Blažena Szenczi**
fotografije & design **Mitja Koman**

izdavač **Grafički zavod Hrvatske**
za izdavača **Vid Lešić**

© Copyright by **GZH**
tisak **Grafički zavod Hrvatske**
Zagreb
1973.

Vezak vezla gizdava divojka . . .

Iz bogatstva oblika i načina kojima u Hrvatskoj narod izvodi ukras na tekstilnim predmetima ovdje dajemo izbor uzoraka ograničen samo na dvije od tih vještina — na vezenje i aplikaciju, dakle na one tehnike, koje se primjenjuju na gotovoj tekstilnoj podlozi. U neizmjerno obilnoj građi Etnografskog muzeja u Zagrebu, iz koje je izvršen izbor za ovu knjigu, nismo odabrali ono najbogatije niti najefektnije, ono izuzetno pa ni ono najvrednije, jer smo izbor prilagodili namjeni knjige, a ta je, da posluži kao osnova i uputa za primjenu naših narodnih vezova i motiva potrebama našeg radnog čovjeka.

Ovaj izbor obiluje jednostavnim uzorcima, izvedenim raznovrsnim, razmjerno lako savladivim tehnikama, kojima je tehnički opis dan u posebnom dijelu. No i u toj jednostavnosti odražava se raznovrsnost stila i kolorita i specifičnost likovnog poimanja pojedinih područja Hrvatske. Gledali smo da uzorci koje donosimo pokriju cijelu Hrvatsku, od Zagorja i Istre do Slavonije i Konavala.

Naći ćemo tu množinu sad više sad manje složenih tehnika, propisanu ustaljenost i škrtost palete, nasuprot krajnje raspjevanoj živosti kolorita, crtež čvrste, čiste geometrijske šare ili smiono pojednostavljene stilizirane likove iz prirode — biljke, životinje, čovjeka. Sve to varira od kraja do kraja, svako područje otkriva svoje osebujnosti i značajke, no svima je zajedničko zrelo, neposredno stvaralaštvo u okviru naslijeđene tradicije. Gledajući proizvode narodnog vezilaštva, tako zrelo i nepogrešivo komponirane i gotovo uvijek izvedene tehnički bez prigovora, nameće nam se pitanje, gdje su te priproste seoske žene, djevojke, djevojčice stekle znanje da tako slobodno vladaju tim umijećem.

Porijeklo ukrašavanja vezivom, tj. provlačenje niti pomoću igle na zadanoj podlozi, prastaro je. Već spomenici starih kultura asirsko-babilonske i egipatske, otkrivaju na odjeći i zastorima vezene dijelove. Grčki su vezovi srodni s istočnjačkim, a i Rimljani preuzimaju vezenje, osobito zlatovez iz Male Azije. Bizant razvija vještinu vezenja do veoma visokog stupnja, zahvaljujući to osobito podatnoj svilenoj niti, koju od 6. stolj. nadalje posjeduje pa ne zavisi od uvoza te sirovine iz daleke Kine. Iz istočnog Sredozemlja svila prelazi na Zapad u Španiju i Italiju gdje se od 11. stolj. dalje razvija manufakturna proizvodnja svilenih tkanina. U Srednjem vijeku na evropskom Zapadu vezenjem se bave izučeni majstori i vezilje, često redovnici u ženskim i muškim samostanima. Vezivo toga doba, kao i sva tadašnja umjetnost stoji u prvom redu u službi Crkve i odabranih vrhova feudalnog društva. U doba gotike (13. do kraja 15. stolj.) vezenje se izvodi u više boja, a od 14. stoljeća dalje materijal za vezenje i na Zapadu je najčešće svila, kojom se postižu izvanredni efekti i plemenitost kolorita. U ornamentu prevladavaju geometrijski motivi čvrsto vezani uz strukturu tkane podloge, što odaje njihovu povezanost sa svilenim tkalačkim proizvodima tog vremena. Tek u 15. stoljeću vezenje postaje sasvim slobodno i predstavlja gotovo slikanje iglom pa pod rukom vrsnih majstora oživljavaju likovi i scene izvedeni slikarski bogatom polihromijom. Ta osobitost zamjenjuje se u vrijeme renesanse (sredina 15. do kraja 16. stolj.) najprije jednobojnim, crnim, odnosno zlatnim ukrasom, a zatim bijelim vezom na platnenoj podlozi, te aplikacijama uzica i vrpci na suknu. Na platnu se uz bijeli vez u to doba pojavljuje čipka, to najsavršenije umijeće ženskog ručnog rada, bilo da je izrađena šivanjem iglom, bilo tehnikom preplitanja niti pomoću vretenastih batića. Čipka i bijeli vez u vrijeme renesanse potpuno potiskuju u stranu vezenje u boji, koje ponovno uskrsava u punom sjaju u baroku i rokokou (početak 17. do kraja 18. stolj.). Uz žarke boje i zlato u baroku se kao najomiljeniji motiv veze cvjetna grana u tekućem nizu, najčešće na rubovima predmeta, da zatim u rokokou boje postanu nježnije, a cvjetovi se razbijaju u manje, odvojene kitice na većoj površini. U Evropi od 16. stolj. dalje vezenje nije više isključivi profesionalni obrt, nego postaje domaća radinost koju naročito potiču štampane knjižice s uzorcima vezova. Vještina vezenja ulazi u okvir solidnog obrazovanja djevojaka tog vremena, a vezenje ostaje glavna razbibriga i zanimanje ženskog svijeta sve do sredine 19. stoljeća.

I aplikacija, tj. prišivanje oblika izrezanih iz raznobojnog ustupanog sukna na jednobojnu suknenu podlogu, veoma je star način ukrašavanja tekstila. Pojavljuje se bilo u geometrijskim ornamentalnim oblicima bilo u stiliziranim likovima iz prirode. U kasnom srednjem vijeku taj način ukrasa veoma je omiljen osobito na zidnim zastorima, prostirkama i presvlakama.

Uzice i pozamenterijske vrpce ističu se naročito kao ukrasni elementi na odjeći od sukna u vrijeme baroka i to na kaputima i haljecima, a osobito na vojničkim uniformama gdje ukrašuju sad više sad manje razvedenim viticama rubove kaputa, ivice džepova, sastavne dijelove kroja, kao i način kopčanja odjeće.

Kao svaka druga tako i ova vještina zahtijeva određenu umješnost i svladavanje osnovnih tehnika rada. Aplikacija sama po sebi ne predstavlja neki zamršeni tehnički proces, ali je ona u nas, za razliku od vezenja, uvijek ograničena na djelokrug izučenih obrtnika — majstora *čohaša* ili specijaliziranih krojača. Ti profesionalni ili poluprofesionalni obrtnici namirivali su potrebe seoskog stanovništva za odjećom te vrste, udovoljavajući pri tome propisanim tradicionalnim formama i ukrasu pojedinog kraja. U toj ćemo građi u hrvatskom folklornom inventaru naći stilski veoma raznorodnih proizvoda.

U sjevernom nizinskom dijelu Hrvatske, tzv. Panonskom području, sukneni dijelovi odjeće čine dopunu osnovnom platnenom ruhu i prate ga u najrazličitijim oblicima — od prsluka te kratkih i dugih kaputa do velikih kabanica za zagrtanje. Ti su odjevni predmeti izrađeni od bijele, smeđe ili crne čohe, tj. ustupanog sukna, a po obliku veoma su srodni kožusima s kojima ih često povezuje upravo ukras izveden kod jednih aplikacijom kože na kožu, a kod drugih sukna na sukno. Aplikacija izrađena u suknu zapravo i potječe iz aplikacije prvotno izvedene na koži. Izrezani oblici temelje se uvijek na kružnici većoj ili manjoj, ravno ili nazubljeno izrezanoj, a nekad razvedenoj u cvjetnu rozetu. Tom načinu ukrašavanja porijeklo je u inventaru srednjoazijskih stepskih naroda, iako je danas svojinom svih naroda koji obitavaju u Panonskom bazenu i oko njega.

Prsluci i zobuni ukrašavani gajtanima uobičajeni su u zapadnim dijelovima Hrvatske, osobito u Hrvatskoj Posavini, to jest u kraju, gdje su barokni elementi imali jakog utjecaja na oblikovanje nošnje.

U planinskom, tzv. Dinarskom području Hrvatske kao i u primorskom Jadranskom dijelu, aplikaciju te vrste ne nalazimo. Tu ćemo susresti odjeću pretežno iz suknene tkanine na kojoj su ivice nekad obrubljene ili obložene prugom finog sukna, izvedenom katkad i u više boja. Ta suknena ivica, koja služi s jedne strane kao ukras, a s druge štiti rubove odjeće od trošenja, značajna je u odjeći cijelog Sredozemlja, a osobito dolazi do izražaja u vrijeme gotike i renesanse. Svilene ili srmene uzice, koje ćemo međutim uočiti kao ukrasni detalj osobito u muškoj nošnji tih krajeva, preuzete su iz tzv. levantinske nošnje istočnog Sredozemlja, koja se u našim krajevima raširila posredstvom Turaka i to preko specijaliziranih majstora — terzija.

Nasuprot aplikaciji, koja je uvijek djelo izučenih obrtnika, vezenjem se naš narod zanimao isključivo u okvirima vlastite domaće radinosti.

Vezenje u nas nije začeto u školama ni specijaliziranim radionicama, nije naučeno iz knjižica i uzornika, niti su finoća boda ili skladno vladanje čarolijom boje stečeni profesionalnim bavljenjem tom vještinom.

Narodu je vezenje predstavljalo onu vrstu rada koji se obavljao u svakom trenutku, slobodnom od drugih kućanskih ili gospodarskih poslova pa je, kao i tkanje, vezenje izričito ženski posao. No dok je tkalja vezana za tkalački stan pa prema tome za kuću, vezilja je svoj posao obavljala i vani, pred kućom, na paši čuvajući blago, na sijelu u razgovoru s prijateljicama. Vezle su djevojke dijelove svoje odjeće, vezle su majke spremajući kćerima opremu za udaju i bake dok ih vid nije počeo izdavati, a ruka podrhtavati. Uz njih su male djevojčice već u ranoj dobi počele bosti iglicom svoju prvu krpicu. Za takav skupni rad naročiti su uvjeti postojali u starim obiteljskim zadrugama, gdje je uporedo živjelo nekoliko generacija, koje su svoje znanje i iskustvo prenosile jedna na drugu iz koljena na koljeno. To je u stvari bilo ono što možemo nazvati školama ili radionicama, iako su se u ok-

viru zadruge namirivale gotovo u pravilu samo vlastite potrebe. U tim zadružnim obiteljima u kući je bilo mnogo čeljadi, tako da se posao među njima mogao smišljeno rasporediti. Uz takav raspored ostalo je ženskom svijetu vremena i za lični rad kao što je to vezenje.

I upravo u vrijeme kad ti stari oblici seoskog društvenog uređenja ne mogu više ići u korak s naglim društvenim razvojem pa se zadruge počinju raspadati (to je druga polovica 19. stoljeća i početak 20. stoljeća do prvog svjetskog rata) opadaju naglo vezilački kao i tkalački proizvodi seoskog ženskog ručnog rada. U prvi se čas u vanjskoj slici, tj. u upotrebi narodnog ruha to i ne opaža, jer se troše zalihe koje su, osobito u ekonomski jačim sredinama, nagomilane kroz nekoliko generacija. No vrijeme između dva rata razotkriva činjenicu da ženska čeljad u inokosnoj obitelji nema više ni vremena ni snage da se toj umjetnosti posveti sa stvaralačkim udjelom. Djevojkama vezenje ostaje još uvijek lijepom razonodom, ali se u domaće tradicionalne vezove sve više uvlače motivi preuzeti iz drugih, njima stranih sredina, najčešće šablonizirani i umjetnički veoma degradirani. To je ujedno razdoblje kad se unutar sela počinju izdvajati i isticati pojedine vrsne vezilje, koje svojim vezenjem namiruju potrebe svog sela ili čak šire okolice, držeći se kraj toga i tradicionalnih motiva, ali uvodeći i mnogo novoga, preuzetog iz građanskih uzornika i modnih listova. Vezilje domaćim naručiteljima nameću svoju volju i svoj ukus pa tako, u nekad cjelovitoj likovnoj slici određenog kraja, iskrsava šarolika raznorodnost. Kraj svega toga vezilje ipak poštuju neke tradicijom ustaljene norme, a njihovi proizvodi ostaju u selu, jer su i rađeni za selo.

Napokon, ima slučajeva kad selo, mnogo spretnih ženskih ruku, veze za naručitelje iz grada. Tada gradski privatni potrošač ili poduzeće nameće svoje želje, koje seoska vezilja, u tom slučaju unajmljena radna snaga, prihvaća da bi zaradila svoj dio gotovog novca. U tim uvjetima udio slobodnog stvaralaštva pojedinca gotovo i nije prisutan, a proizvedeni primjerci odlaze u stranu sredinu i u trgovinu. Kod nas možemo kao primjer sela koja se bave vezenjem po narudžbi spomenuti Sunjsku Gredu u hrvatskoj Posavini, Osekovo u Moslavini, Gorjane, Bošnjake i Gradište kao i sela oko Nove Gradiške u Slavoniji, te nekad Cavtat s vezilačkom »Udrugom« u okolici Dubrovnika.

Mi ćemo se u ovom našem prikazu zadržati na slici koju odražava ta grana narodne likovne umjetnosti u vrijeme dok je živjela još spontano, hranila se iz svojih vlastitih sokova, a određene su sredine još uvijek stvarale na baštinjenom znanju i iskustvu iz prošlosti. Upravo te određene sredine daju cjelovitoj slici tako bogatu raznorodnost i šarolikost likovnog izraza i tehnika rada.

U sjevernom, panonskom dijelu Hrvatske zamijetit ćemo da se vezivom pretežno ukrašuju odjevni predmeti, a mnogo rjeđe oni upotrebni — ručnici, plahte, stolnjaci i drugi prekrivači, na kojima je ukras češće izatkan nego li izvezen. Pa i na dijelovima nošnje sastavljenim od ravnih pola tkanine ukras je češće izveden jednom od tkalačkih tehnika još na tkalačkom stanu, tj. u procesu tkanja, nego li naknadno vezenjem na zadanoj podlozi. Vezivo se obično pojavljuje na onim mjestima odjeće koja se prilikom tkanja nisu mogla ukrasiti — predio oko zapešća i vratnog izreza, prorez niz prsa, sastavci pojedinih pola, kao i oni detalji koji su krojeni i naknadno dodani osnovnim dijelovima ruha.

Iako su te naše žene jednako vješto vladale obim tehnikama — tkanjem i vezenjem — izgleda da im je ukras izveden u toku tkanja bliži i prihvatljiviji, makar je sam postupak izrade određene šare nekom od tkalačkih tehnika katkad sporiji i mučniji od naknadnog vezenja slične šare, osobito ako se izvodi u više boja. Ta je izvanredna umješnost u tkanju baština toliko poznate stare slavenske tkalačke vještine, koja je u sjevernom nizinskom dijelu Hrvatske ostala živa i prisutna sve do našeg doba pa je zbog toga i sklonost toj tehnici razumljiva. Pretpostavljanje tkanja vezenju osobito je uočljivo kad su u pitanju tradicionalne tekstilne sirovine, tj. lan i vuna, kod kojih se cijeli postupak obrade vlakna i proizvodnje niti odvija u vlastitoj radinosti. Uz te domaće sirovine sredinom 19. stoljeća pojavljuje se i gotova pamučna nit, nekad već i obojena, kojom se u sjeverozapadnoj Hrvatskoj i u hrvatskoj Posavini obično izvodi samo šara, dok u Slavoniji ona postepeno potpuno zamjenjuje negdašnju lanenu pređu.

U sjevernoj Hrvatskoj vezivo istupa u prvi plan u času kad se kao podloga na kojoj se veze pojavljuje kupovna tkanina, a kao materijal za vezenje svilena, zlatna odnosno srebrna nit.

U hrvatskoj Posavini najplemenitije vezove te vrste odrazuju takozvane *šlarne peče,* tj. ženske marame za pokrivanje glave izrađene od prozirne kupovne tkanine — etamina ili organdija — uz rubove ukrašene gustim cvjetnim uzorkom izvezenim svilom. Svilena nit je dobivena vlastitim uzgojem svilene bube, a obojena je domaćim biljnim bojama. Peče se polažu na glavu ili se vežu na razne načine pa je prema tome raspoređen i ukras na njima, koji se ipak uvijek nalazi uz rubove predmeta. Kao ornamentalni motiv tog vezenog poruba javlja se u pravilu cvjetna grančica bujne barokne stilizacije, koja se ponavlja u nizu jedna za drugom, tvoreći tako gustu cvjetnu borduru. Cvjetna je grančica kao motiv uvijek prisutna, bez obzira da li je izvedena bodom vezanim uz brojenje niti podloge ili slobodno ispisanom šarom. Ipak se češće susreće vez po iscrtanom motivu, a bod koji je najčešće primijenjen po peči je dobio naziv *pečki vez.* No kolikogod ima peča, nikad nećemo naći dvije potpuno identične. Svaka je vezilja u cvjetnu kiticu udahnula dašak svoje vlastite mašte — u variranju šare, u osjećanju boje, u izvedbi boda. Ali onaj tko hoće da shvati dublji smisao tog razigranog cvjetnog šarenila, doznat će da je u bujnosti tog kolorita ipak vladao ustaljeni red, nametnut starim, prastarim zakonima — žarko crvenilo, boja zdravlja, za djevojke i mlade snaše, zagasitije za žene zrele dobi, ljubičasta za pokajna godišnja doba, bijelo kao znak korote. Crveno, koje, kako narod vjeruje, ima moć da osigura zdravlje i zdrav porod, a bijelo kao vanjski znak žalovanja za najbližim rodom, prastara su slavenska obilježja, sačuvana u hrvatskom narodu sve do naših dana. Ta koloristička pravila s određenim regionalnim osobitostima važe, više ili manje, u cijeloj sjevernoj Hrvatskoj, ali ih na posavskim pečama možemo pratiti sa svim variranjem u skladu boja i stupnjevanjem u jačini tona.

U hrvatskoj Posavini izuzetan položaj predstavlja u koloristićkom pogledu nošnja okolice Sunje u kojoj glavni dijelovi odjeće nemaju na sebi boje, nego ostaju bijeli s utkanim ili izvezenim ukrasom. Najsvečaniji primjerci od domaćeg su prozirnog lanenog tkanja *redine,* a izvezeni bijelom pamučnom niti vezom što ga narod zove *tvez po tvezu,* u kojem su mrežasti oblici ispunjeni geometrijskim motivima, a oivičeni lančacem i nazubljenim porubima. U tom se vezu stapaju u skladnu cjelinu razvedena barokna cvjetna grana s renesansnim poimanjem ukrasa na platnu bijelim u bijelo.

U Slavoniji i Baranji vezovi su na glavnom, platnenom dijelu odjeće izvedeni crvenom, modrom, crnom, a nekad i smeđom niti, obično kao ukrasne pruge ili motivi poredani u nizove, prvenstveno na stražnjem dijelu duge košulje — *rubine* i na rukavima. Bod, koji se pojavljuje, većinom je pružanka ili napuštana pružanka pa se ukras na platnu reljefno ističe. Šara je geometrijska ili strogo stilizirana cvjetna vitica u jednoj, najviše u dvije boje. U Baranji se kao motiv javljaju i životinjski likovi, najčešće pijetlovi, patke i druge ptice svedene u geometriziran oblik. Takav je u pravilu bio ukras na starinskom *starovirskom* ruhu.

Na svečanoj slavonskoj nošnji pojavljuje se, međutim, vez izveden zlatnom ili srebrnom žicom, kojim su ukrašene rubine od platna ili od domaće svilene tkanine, kao i drugi dodatni dijelovi ruha — pregača, marama oko vrata i *šamija* — pokrivalo za glavu, izrađeni od kupovnog svilenog atlasa. Još u prošlom stoljeću zlatna se žica kod vezenja obično provlačila kroz podlogu, dok se kasnije zlatnom niti samo s gornje strane prekrivaju oblici cvjetnog motiva izrezani iz čvrstog papira. No uz zlatovez u slavonskoj svečanoj nošnji zapazit ćemo i prekrasne vezove u raznobojnoj svili, izvezene na prugama svijetlog atlasa, koje se prišivaju na ruho, a kod pranja mogu se lako skidati. Ti vezovi otkrivaju do savršenstva istančan osjećaj u baratanju bojom i spadaju među najljepše proizvode takozvanog »slikanja iglom« u hrvatskom narodu. Vezovi izrađeni zlatom kao i raznobojnom

svilom uvijek su slobodno crtani, a u motivima cvjetne grane, vitice i razbacanih cvjetića odrazuju se ukrasni elementi baroka i rokokoa, stilova s kojima se Slavonija upoznaje nakon oslobođenja od Turaka pa njihove utjecaje prenosi dalje kao svoju kulturnu baštinu.

U dinarskim krajevima Hrvatske, Lici i planinskom zaleđu Dalmacije, karakter je tekstilnih proizvoda drugačiji od onih u sjevernom, nizinskom području. Tu kao sirovina prevladava vuna, kako kod upotrebnih predmeta, tako i u odjeći. Samo se košulja i ženska marama za glavu izrađuju od platna. Vezovi su na košulji raspoređeni niz rukav i uz rubove otvorenog zapešća, na ošvici oko vrata, kao i uz prorez prsa, tj. na mjestima koja ostaju vidljiva i neprekrivena gornjim dijelovima ruha. Na marami ukras je izvezen u jednom uglu, koji slobodno pada niz pleća kad se ona položi na glavu ili stegne u podbratku. Košulja i marama ukrašene su vezivom izvedenim vunenom, lanenom ili svilenom niti, na starinskim primjercima obojenom domaćim biljnim bojama, među kojima se ističe zemljanocrvena, dobivena iz korijena broća. To je boja mladog svijeta, dok su vezovi starije čeljadi zagasitijih, mrkih boja. Najčešći bod koji se susreće jest bod na križiće, osobito kad se veze vunenom ili lanenom niti.

Svila kao materijal za vezenje ulazi u inventar dinarskog obilježja u onim sredinama koje su u trajnom dodiru sa značajnim kulturnim i trgovačkim središtima na Jadranu, kao što su to Ravni kotari u zaleđu Zadra i Konavli u okolici Dubrovnika. Tu vezovi izrađeni svilom i gustim bodom pokrivaju cijelu površinu rukava ili dio oko zapešća kao i poprsje pa izgleda kao da je košulja od dragocjene svilene tkanine. Povezanost takvog svilenog veza sa svilenom tkaninom otkriva na primjer naziv jedne vrste vezene *poprsnice* u Konavlima zvane *kadifača,* kao što drugi naziv *skadarica* upućuje na porijeklo tog veza iz Skadra, grada koji je predstavljao značajno središte svilene manufakture na istočnoj obali Jadrana. Ti gusti, geometrijski i mozaičnom šarolikošću izvedeni svileni vezovi nose i danas karakter dragocjenih srednjovjekovnih svilenih tkanina, koje su naše priproste žene upijale očima i ponovno ih oživljavale pretačući ih u svoje vezove.

No u dinarskom inventaru ne ćemo naći vez samo na platnenoj podlozi, on se pojavljuje i na suknu. To su vezovi izrađeni na finoj kupovnoj čohi, nekad jednobojnoj, a često sastavljenoj od malih komadića različitih boja — crvene, zelene, tamnomodre, crne. Čoha je vezena raznobojnom svilom ili pamukom uvijek u bodu lančanca, nekad tako sitnom i finom, da se jedva naziru pojedine petljice boda. Ukras je ispisan u obliku zavijutaka, kuka, spirala, kola, križeva, zvjezdica, nizovima S-ova ili osmica i drugih motiva nastalih vijanom linijom. Tako izvezena čoha nazivlje se *građa,* a prišiva se na rubove i određena mjesta na odjeći i vunenoj obući, njom se optače vunena pregača do samih resa, a kao naročiti ures stavlja se i na fine klječane torbe.

Vezena građa u svojoj je tektonici kao i u izrazima ukrasnih oblika sačuvala do naših dana tragove možda jednog od najstarijih likovnih govora vezanih uz tekstil. Sastavljena od komadićaka ustupanog sukna ona je mogla nastati u vrijeme prije poznavanja tkalačke tehnike, kad se sukno dobivalo samo stůpanjem čistog ovčjeg runa, a obli, vijugasto crtani likovi veziva, potpuno nezavisni od mrežaste strukture podloge, kakva nastaje u tkanju, likovne su tvorbe najčvršće srasle s tim materijalom. Te iste ornamentalne oblike u trajnom materijalu, keramici i kamenu, pratimo do u rano brončano doba pa prema tome i tom našem vezivu možemo u toj dalekoj kulturnoj epohi Sredozemlja tražiti prapočetak.

Za Jadransko područje, koje zahvaća uski pojas obale i sve naše otoke, najznačajniji su vezovi na platnenim dijelovima ženske nošnje — na košulji i pokrivalima za glavu. U skladu s kostimom oblikovanim u doba rane renesanse ti su vezovi uvijek bijeli, ali u pretežno geometrijskom motivu u kojem su komponirani, oni još uvijek čuvaju trag nekad polihromnih srednjovjekovnih vezova. Među tim vezovima česta je pojava raspleta, od sasvim skromnog do veoma razvedenog pa u njima možemo pratiti sve razvojne stepene do konačne šivane čipke, najpoznatije u nošnji otoka Paga. Rasplet obično teče kao širi ili uži porub uz prorez na prsima košulje, na ivici rukava ili uz užu stranu duguljaste pokrivače za glavu. Na četvrtastoj marami on zatvara kut u kojem se nalazi drugi vezeni motiv. Na istarskoj marami — *facolu rakamanom* — površina između raspleta ispunjena je plosnim vezom koji prate rupice i sitni uzlići. Najljepši primjer renesansnog bijelog plosnog veza naći ćemo na ženskoj košulji iz Omiša, na kojoj su vezeni cvjetovi, vitice i ptice tako skladno komponirani da možemo pomišljati na ishodište tog veziva iz koje od radionica u okviru domaćih ženskih samostana. Iako se ti vezovi nisu izrađivali izravno pod plaštem profesionalnosti, oni ipak odišu utjecajima sredine u kojoj su nastajali smišljeni, vrhunski primjerci renesansnog vezilačkog umijeća, pripremani za odabrane društvene slojeve tog razdoblja. Takva slika u vezilačkom stvaralaštvu ostaje na istočnoj obali Jadrana nepromijenjena sve do kraja prošlog stoljeća, kad konačno odumire u zahuktalom ritmu novog merkantiliziranog i industrijaliziranog života.

Dotakli smo se u tom sažetom prikazu samo najznačajnijih crta koje obilježavaju vezilaštvo triju etnografskih područja Hrvatske — panonskog, dinarskog i jadranskog. Doznali smo da se umijeće vezenja prenosilo iz koljena u koljeno kao kolektivno iskustvo, koje se povremeno obogaćivalo utjecajima značajnih povijesnih, odnosno stilskih razdoblja i tako obogaćeno živjelo u narodu dalje, bezvremenski i trajno. U tom zajedničkom stvaralaštvu gotovo svaki pojedinac oblikovao je tradicionalni predložak individualno, dodavao i mijenjao te tako u svoj rad unosio udio vlastite maštovitosti. Mašta je bila nepresušni izvor i pokretač stvaralačkih poriva naše priproste žene, koja je uglavnom bila još nepismena, a vezla je zbog nesavladive unutarnje potrebe. Možda su upravo ti vezovi našoj ženi bili sredstvo pomoću kojih je kroz simboliku likova — od onih najapstraktnijih i strogo geometrijskih do veoma skladno stiliziranih prirodnih oblika — izrazila ono što je nosila u svojim željama i maštanjima, tegobama i žalostima. Vezovi postaju vezilji živi likovi, vezilja sa svojim vezom razgovara, ona u njega unosi najdublji doživljaj, najdraže biće, najskriveniju poruku. U tom smislu vezovi su bodom, crtežom i bojom ispisane pjesme, ravne pjesmama koje su izražene rječju, zvukom i ritmom. Koliko ta usporedba sadrži istine potvrđuju nam nebrojeni stihovi naše narodne poezije, kao što su i ovi iz Međimurja:

Zorja moja zorja, ne shajaj mi rano,
ne shajaj mi rano, počekaj me malo,
kaj si ja našijem milomu robaču,
kaj ju imal bode, da vu vojnu pojde.

Ne bom našivala šipka nit slavička,
nego mu našijem tri ruže rumene.
Prva bu mu ruža to rumeno sunce,
kaj ga grelo bode, da vu vojne pojde.

Druga bu mu ruža te presvetli mesec,
kaj mu svetlil bode, da na straži bode.

Tretja bu mu ruža, te drobne zvezdice,
kaj igrale bodu, da mi dimo pojde.

(Pjevala Marija Trstenjak, rođ. Kovačić 1946. god. u Sv. Martinu na Muri, zabilježio dr V. Žganec)

svilom uvijek su slobodno crtani, a u motivima cvjetne grane, vitice i razbacanih cvjetića odrazuju se ukrasni elementi baroka i rokokoa, stilova s kojima se Slavonija upoznaje nakon oslobođenja od Turaka pa njihove utjecaje prenosi dalje kao svoju kulturnu baštinu.

U dinarskim krajevima Hrvatske, Lici i planinskom zaleđu Dalmacije, karakter je tekstilnih proizvoda drugačiji od onih u sjevernom, nizinskom području. Tu kao sirovina prevladava vuna, kako kod upotrebnih predmeta, tako i u odjeći. Samo se košulja i ženska marama za glavu izrađuju od platna. Vezovi su na košulji raspoređeni niz rukav i uz rubove otvorenog zapešća, na ošvici oko vrata, kao i uz prorez prsa, tj. na mjestima koja ostaju vidljiva i neprekrivena gornjim dijelovima ruha. Na marami ukras je izvezen u jednom uglu, koji slobodno pada niz pleća kad se ona položi na glavu ili stegne u podbratku. Košulja i marama ukrašene su vezivom izvedenim vunenom, lanenom ili svilenom niti, na starinskim primjercima obojenom domaćim biljnim bojama, među kojima se ističe zemljanocrvena, dobivena iz korijena broća. To je boja mladog svijeta, dok su vezovi starije čeljadi zagasitijih, mrkih boja. Najčešći bod koji se susreće jest bod na križiće, osobito kad se veze vunenom ili lanenom niti.

Svila kao materijal za vezenje ulazi u inventar dinarskog obilježja u onim sredinama koje su u trajnom dodiru sa značajnim kulturnim i trgovačkim središtima na Jadranu, kao što su to Ravni kotari u zaleđu Zadra i Konavli u okolici Dubrovnika. Tu vezovi izrađeni svilom i gustim bodom pokrivaju cijelu površinu rukava ili dio oko zapešća kao i poprsje pa izgleda kao da je košulja od dragocjene svilene tkanine. Povezanost takvog svilenog veza sa svilenom tkaninom otkriva na primjer naziv jedne vrste vezene *poprsnice* u Konavlima zvane *kadifača,* kao što drugi naziv *skadarica* upućuje na porijeklo tog veza iz Skadra, grada koji je predstavljao značajno središte svilene manufakture na istočnoj obali Jadrana. Ti gusti, geometrijski i mozaičnom šarolikošću izvedeni svileni vezovi nose i danas karakter dragocjenih srednjovjekovnih svilenih tkanina, koje su naše priproste žene upijale očima i ponovno ih oživljavale pretačući ih u svoje vezove.

No u dinarskom inventaru ne ćemo naći vez samo na platnenoj podlozi, on se pojavljuje i na suknu. To su vezovi izrađeni na finoj kupovnoj čohi, nekad jednobojnoj, a često sastavljenoj od malih komadića različitih boja — crvene, zelene, tamnomodre, crne. Čoha je vezena raznobojnom svilom ili pamukom uvijek u bodu lančanca, nekad tako sitnom i finom, da se jedva naziru pojedine petljice boda. Ukras je ispisan u obliku zavijutaka, kuka, spirala, kola, križeva, zvjezdica, nizovima S-ova ili osmica i drugih motiva nastalih vijanom linijom. Tako izvezena čoha nazivlje se *građa,* a prišiva se na rubove i određena mjesta na odjeći i vunenoj obući, njom se optače vunena pregača do samih resa, a kao naročiti ures stavlja se i na fine klječane torbe.

Vezena građa u svojoj je tektonici kao i u izrazima ukrasnih oblika sačuvala do naših dana tragove možda jednog od najstarijih likovnih govora vezanih uz tekstil. Sastavljena od komadićaka ustupanog sukna ona je mogla nastati u vrijeme prije poznavanja tkalačke tehnike, kad se sukno dobivalo samo stůpanjem čistog ovčjeg runa, a obli, vijugasto crtani likovi veziva, potpuno nezavisni od mrežaste strukture podloge, kakva nastaje u tkanju, likovne su tvorbe najčvršće srasle s tim materijalom. Te iste ornamentalne oblike u trajnom materijalu, keramici i kamenu, pratimo do u rano brončano doba pa prema tome i tom našem vezivu možemo u toj dalekoj kulturnoj epohi Sredozemlja tražiti prapočetak.

Za Jadransko područje, koje zahvaća uski pojas obale i sve naše otoke, najznačajniji su vezovi na platnenim dijelovima ženske nošnje — na košulji i pokrivalima za glavu. U skladu s kostimom oblikovanim u doba rane renesanse ti su vezovi uvijek bijeli, ali u pretežno geometrijskom motivu u kojem su komponirani, oni još uvijek čuvaju trag nekad polihromnih srednjovjekovnih vezova. Među tim vezovima česta je pojava raspleta, od sasvim skromnog do veoma razvedenog pa u njima možemo pratiti sve razvojne stepene do konačne šivane čipke, najpoznatije u nošnji otoka Paga. Rasplet obično teče kao širi ili uži porub uz prorez na prsima košulje, na ivici rukava ili uz užu stranu duguljaste pokrivače za glavu. Na četvrtastoj marami on zatvara kut u kojem se nalazi drugi vezeni motiv. Na istarskoj marami — *facolu rakamanom* — površina između raspleta ispunjena je plosnim vezom koji prate rupice i sitni uzlići. Najljepši primjer renesansnog bijelog plosnog veza naći ćemo na ženskoj košulji iz Omiša, na kojoj su vezeni cvjetovi, vitice i ptice tako skladno komponirani da možemo pomišljati na ishodište tog veziva iz koje od radionica u okviru domaćih ženskih samostana. Iako se ti vezovi nisu izrađivali izravno pod plaštem profesionalnosti, oni ipak odišu utjecajima sredine u kojoj su nastajali smišljeni, vrhunski primjerci renesansnog vezilačkog umijeća, pripremani za odabrane društvene slojeve tog razdoblja. Takva slika u vezilačkom stvaralaštvu ostaje na istočnoj obali Jadrana nepromijenjena sve do kraja prošlog stoljeća, kad konačno odumire u zahuktalom ritmu novog merkantiliziranog i industrijaliziranog života.

Dotakli smo se u tom sažetom prikazu samo najznačajnijih crta koje obilježavaju vezilaštvo triju etnografskih područja Hrvatske — panonskog, dinarskog i jadranskog. Doznali smo da se umijeće vezenja prenosilo iz koljena u koljeno kao kolektivno iskustvo, koje se povremeno obogaćivalo utjecajima značajnih povijesnih, odnosno stilskih razdoblja i tako obogaćeno živjelo u narodu dalje, bezvremenski i trajno. U tom zajedničkom stvaralaštvu gotovo svaki pojedinac oblikovao je tradicionalni predložak individualno, dodavao i mijenjao te tako u svoj rad unosio udio vlastite maštovitosti. Mašta je bila nepresušni izvor i pokretač stvaralačkih poriva naše priproste žene, koja je uglavnom bila još nepismena, a vezla je zbog nesavladive unutarnje potrebe. Možda su upravo ti vezovi našoj ženi bili sredstvo pomoću kojih je kroz simboliku likova — od onih najapstraktnijih i strogo geometrijskih do veoma skladno stiliziranih prirodnih oblika — izrazila ono što je nosila u svojim željama i maštanjima, tegobama i žalostima. Vezovi postaju vezilji živi likovi, vezilja sa svojim vezom razgovara, ona u njega unosi najdublji doživljaj, najdraže biće, najskriveniju poruku. U tom smislu vezovi su bodom, crtežom i bojom ispisane pjesme, ravne pjesmama koje su izražene rječju, zvukom i ritmom. Koliko ta usporedba sadrži istine potvrđuju nam nebrojeni stihovi naše narodne poezije, kao što su i ovi iz Međimurja:

Zorja moja zorja, ne shajaj mi rano,
ne shajaj mi rano, počekaj me malo,
kaj si ja našijem milomu robaču,
kaj ju imal bode, da vu vojnu pojde.

Ne bom našivala šipka nit slavička,
nego mu našijem tri ruže rumene.
Prva bu mu ruža to rumeno sunce,
kaj ga grelo bode, da vu vojne pojde.

Druga bu mu ruža te presvetli mesec,
kaj mu svetlil bode, da na straži bode.

Tretja bu mu ruža, te drobne zvezdice,
kaj igrale bodu, da mi dimo pojde.

(Pjevala Marija Trstenjak, rođ. Kovačić 1946. god. u Sv. Martinu na Muri, zabilježio dr V. Žganec)

Naše narodne nošnje ističu se bogatstvom veza kao i bogatstvom boja. Svi se ti vezovi dijele u dvije grupe: na vez brojem i na vez po pismu.

Vez brojem je onaj vez, koji se radi iglom vezenkom bez šiljka, preko nekoliko odbrojenih niti na tkanini koja služi kao podloga — platnu, panama platnu, grenadinu. Vez može biti jednobojan ili u više boja, izrađen pamukom, svilom ili vunom.

Vez po pismu jednobojan ili višebojan je vez, kojim se izrađuju obrisi, oivičuju i ispunjuju oblici nacrtani na materijalu po kojemu se veze. Kod veza po pismu nije potrebno odbrojavati niti. Materijal po kojemu se veze može biti veće gustoće, bilo da je pamučno platno, svila ili sukno.

Sukneni dijelovi narodne nošnje često se ukrašuju ne samo vezom nego i šivanim višebojnim vunenim, svilenim ili srmenim gajtanima i aplikacijama suknom po suknu.
Najuobičajeniji vezovi jesu:

Vezovi brojem: polukrižići, kosi plosni bod, križići, rastegnuti križići, prepletenac, pružanka, pružanka napuštana, pisanac, opletuša, plosni vez brojem i utkanica.

Vezovi po pismu: zrnčani bod, ovijanac, lančanac, obamet, bušeni vez, plosni vez i pečki vez.

Aplikacije: aplikacija gajtanima i aplikacija suknom po suknu.

Opis tehnika

I Polukrižići, izrađuju se od lijeve na desnu stranu. Mogu biti u rijetkom i gustom nizu. Sa strane lica kosi, a s naličja ravni bod. Kod nas se javlja kao ukras na ženskim *košuljama* u Žumberku i u Konavlima, na *pečama* i *poculicama* u hrvatskoj Posavini.

II Kosi plosni bod, sa strane lica više, a sa strane naličja manje skošeni bod. Izrađuje se u rijetkom i gustom nizu. Kosi plosni bod nalazi se uz ostale tehnike na *pečama* i *poculicama* u Hrvatskoj Posavini i Podravini.

III Križići, prvo se izradi od lijeve na desnu stranu niz polukrižića, a zatim se od desne na lijevu stranu svaki kosi bod polukrižića prekriži polukrižićem rađenim od desne na lijevu stranu. Križića imade nekoliko vrsta a dijele se prema načinu izrade na križiće u dva ili četiri navrata.
Križići su veoma čest bod u gotovo svim krajevima Hrvatske, na odjevnim predmetima i oglavljima kao i na nekim upotrebnim predmetima.

IV Rastegnuti križići, ukrasni je bod koji se često upotrebljava uz rubove i u popunjavanju površina. Troši malo materijala. Izrađuje se od lijeve na desnu stranu. Sa strane lica nalikuje na dvostruki križić, a s naličja bod je u dva horizontalna niza.
Taj bod se javlja uz aplikaciju na muškim i ženskim ogrtačima i prslucima u prigorju Medvednice, a u hrvatskoj Posavini na *pečama* i *poculicama.*

V Prepletenac, nazivaju se gusto rađeni prekriženi rastegnuti križići. Sa strane lica površina je gusto prekrivena a s naličja horizontalni bodovi spojeni su u jednu liniju. Ovim se bodom raznobojnim pamukom mogu lijepo ukrašavati dječje haljinice i pregačice.
Nalazimo ga na oglavlju u hrvatskoj Posavini.

VI Pružanka, pružasti križići, vez u dva navrata. Prvo se pruži jedna duga kosa nit, a zatim se preko nje izrađuje niz kosih polukrižića koji u gotovom vezu daju sliku križića.
Pružanka je ukras na starinskom ženskom ruhu — *rubinama* u Slavoniji.

VII Pružanka napuštana, radi se jednako kao i pružanka, samo što se kosi bodovi više napuštaju pa je vez reljefno izdignut iz podloge. Da bi visina napuštanog boda bila ujednačena podloži se tanka slamčica ili šibica. Za napuštanu pružanku uzima se uvijek deblja nit kojom se veze.
Pružanku napuštanu nalazimo na ženskom odijelu u Slavoniji te na kapicama i poculicama u Baranji.

VIII Pisanac, je vez kojim se opisuje — ocrtava neki ornament. Radi se u dva navrata. Kod prvog boda ostaju međuprostori koji se popunjuju drugim bodom na povratku. Time se dobiva cjelovita linija jednaka na oba lica. Pisanac u dvije boje često se upotrebljava kao ukrasni bod. Bod pisanac vezan je uz druge vrste bodova koje oivičuje. Tako na *pečama* i *poculicama* u hrvatskoj Posavini, maramama u Dalmaciji i ručnicima u Slavoniji.

IX Opletuša, je ukrasni bod koji se izrađuje u dva navrata. Prvi bod sa strane lica je niz usporednih ravnih ili kosih bodova. U drugom navratu izvedeno je oplitanje istobojnom ili raznobojnom niti oko tog niza bodova. S naličja nastaje niz rijetkih vodoravnih bodova. Opletuša se nalazi uz ostale vezove na *košuljama* u prigorju Medvednice, *sadacima* i *grlićima* sa čarapa u Dalmatinskoj zagori.

X *Plosni vez brojem,* je vez koji s obje strane gusto pokriva površinu materijala koji se veze. Bod sa strane lica je ravan, a kosi sa strane naličja. Kod plosnog veza treba obratiti pažnju na debljinu niti kojom se veze, a koja mora biti deblja.
Plosni vez brojem nalazimo na ženskom odijelu u Slavoniji i Baranji.

XI Utkanica, se izrađuje sa strane naličja. Cijelom širinom uzorka utkanice provlači se nit u jednom zabotku. Zgodnim provlačenjem mogu se koristiti obje stranice kao stranice lica.
Kod nas se javlja kao ukras na ženskim *košuljama* u Žumberku i u Konavlima, na *poculicama* u hrvatskoj Posavini.

XII Zrnčani bod, je niz zabodaka u krugu, vijugama ili horizontali, koji je sličan bodovima dobivenim šivanim na stroju. Kod tog boda na naličju dobivamo bod ovijanac.
Taj bod nalazimo uz ostale tehnike na poculicama u hrvatskoj Posavini, muškim odijelima u prigorju Medvednice, građi u Dalmatinskoj zagori i Lici.

XIII Ovijanac, je zapravo naličje zrnčanog boda. Široki ovijanac kojim se često oivičuje ornament s krive strane ima skošene zabodke.
Ovijenac je veoma čest bod koji nalazimo uz ostale tehnike na *pečama* i *poculicama* te ženskim odijelima u hrvatskoj Posavini i Hrvatskom zagorju, muškim odijelima u Turopolju.

XIV Lančanac, je vez koji sa strane lica tvori niz karika a s naličja je zrnčani bod. Igla s niti kojom se veze zabada se tako da prolazi ispod materijala i izrađene karike, a vrh igle izbija unutar karike koja se veze. Kod širokog lančanca igla se bode pokraj izlazne niti i koso zabada u donjem dijelu buduće karike. Sa strane naličja nastaje niz kosih usporednih zabodka. Kod lančanca valja paziti na ujednačenost.
Lančanac je veoma čest bod koji nalazimo na *poculicama,* ženskim odijelima, pregačama i jastučnicama te na građi u hrvatskoj Posavini, Zagorju, Lici i Dalmatinskoj zagori.

XV Obamet, je ukrasni bod koji se može izrađivati rijetko ili gusto zbijen. Igla s niti zabada se uvijek tako da nit leži ispod šiljka igle. Time se dobiva naglašenost i čvrstina vanjskog ruba vezenog dijela. Obametom se često ukrašuju rubovi marama, pokrivki a izrađuju se i takozvane obamitane rupice.
Veoma čest vez na *pečama* u Hrvatskoj posavini te na muškom i ženskom odijelu u Hrvatskom zagorju i prigorju Medvednice.

XVI Bušeni vez, je vez pomoću kojeg se izrađuju maleni kružići i listići na proboj. Po nacrtanom motivu prvo se prošije nit, zatim se platno unutar tog prošivenog dijela proreže unakrst po smjeru niti. Određenim pomagalom ili iglom učini se željeni oblik, koji se zatim opšije.
Nalazimo ga na ženskom i muškom odijelu u Hrvatskom zagorju i prigorju Medvednice te Slavoniji.

XVII Plosni vez, je vez kojim se gusto pokriva označena površina, jednog listića, cvijeta itd. Bod se zabada do boda tako da niti položene usporedno jedna do druge ispunjuju željeni oblik, a isto nastaje i na naličju. Plosni vez je veoma čest bod gotovo u svim krajevima Hrvatske. Nalazimo ga na odjevnim predmetima i oglavljima.

XVIII Pečki vez, izrađuje se u dva boda. Poput plosnog veza prvi bod pokriva cijelu naznačenu širinu, ali se igla vraća na pravu stranu u gornjoj trećini. Drugi bod prelazi preko ravne niti a zabada se u donju trećinu vezene površine. S naličja nastaju dva niza kratkih usporednih zabodaka.
Pečki vez nalazimo na *pečama, poculicama,* ženskom odijelu i ostalim upotrebnim predmetima u hrvatskoj Posavini.

XIX Aplikacije gajtana — gajtani se pričvršćuju šivanjem rijetkim bodovima po nacrtu ili se gajtani pričvršćuju i strojnim šivanjem. Na taj način ukrašeni su najčešće sukneni muški i ženski ogrtači i prsluci u prigorju Medvednice i hrvatskoj Posavini, Slavoniji.

XX Aplikacija suknom po suknu. Na raznobojno sukno nacrtaju se oblici i zatim izrežu. Prema nacrtu pričvršćuju se na određenu površinu. Manji oblici se šivaju u dva zabotka u sredini. Veći se oblik pričvršćuje kosim bodom ili rijetkim obametom izvedenim uz rub. U rjeđim slučajevima pričvršćuje se uz već prišivenu aplikaciju i tanja uzica.
Aplikacijama ukrašuju se sukneni muški i ženski ogrtači u prigorju Medvednice, hrvatskoj Posavini i Baranji.

Tumač materijala za vezenje

Konac — pamučni tvornički konac
Pamuk — deblji tvornički pamučni konac
Mavez — merceriziran pamuk »šlingvol«
Perlgarn — deblji, jače predeni merceriziran pamuk
Muline — šesterostruka nit merceriziranog pamuka
Svila — prava čista svilena nit
Vuna — domaća predena vunena nit

Vez brojem

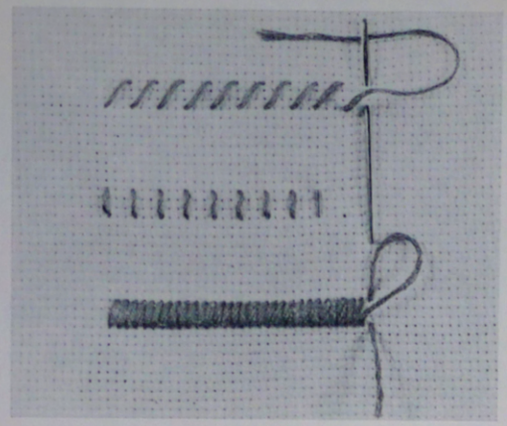

I Polukrižići
a) lice, b) naličje, c) gusto rađeni polukrižići

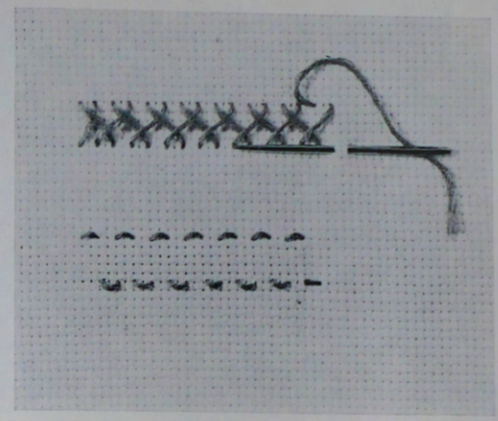

IV Rastegnuti križići
a) lice, b) naličje

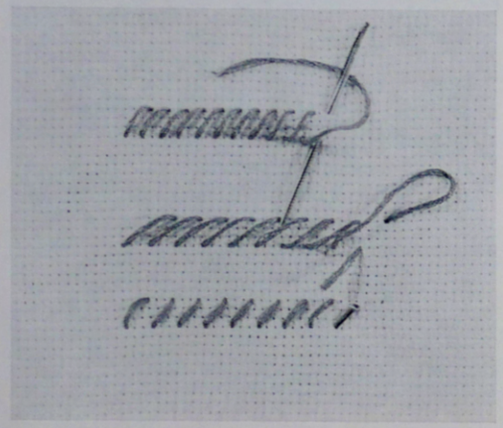

II Kosi plosni bod
a) lice — manje skošeni bod, b) jače skošeni bod, a) naličje

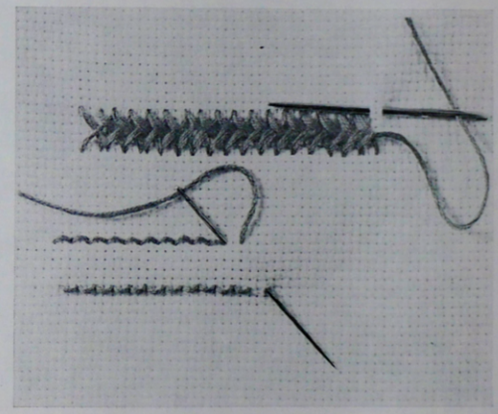

V Prepletenac
a) lice, b) naličje

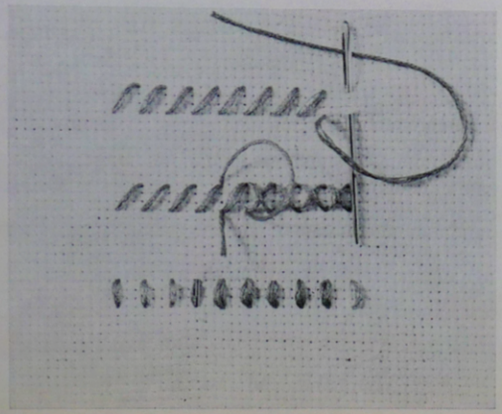

III Križići
a) lice — prvi bod, b) lice — povratni bod, c) naličje

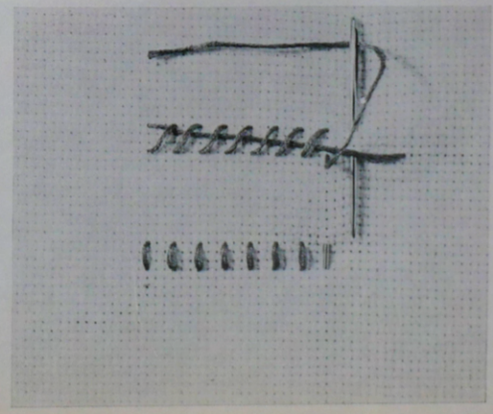

VI Pružanka
a) lice, b) naličje

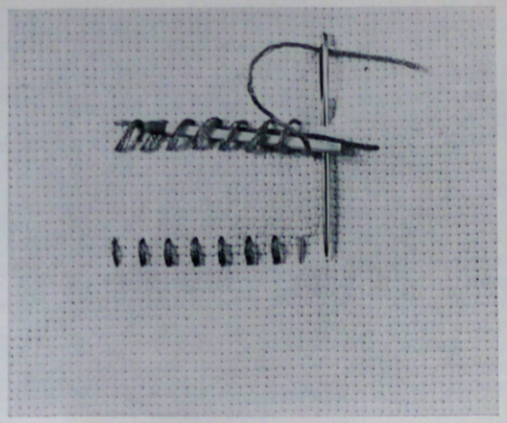

VII Pružanka napuštana
a) lice, b) naličje

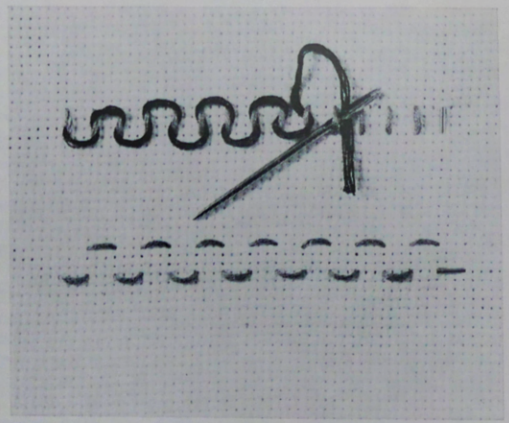

IX Opletuša
a) lice, b) naličje

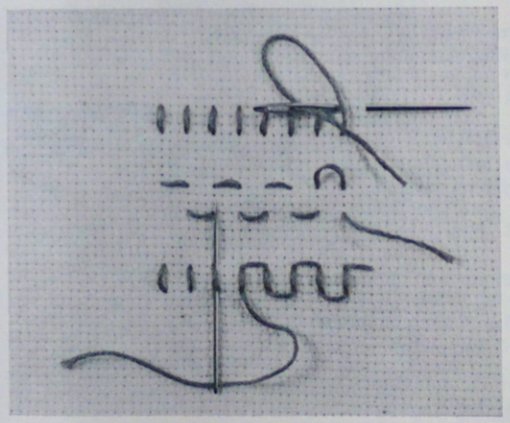

VIII Pisanac
a) lice, b) naličje, c) lice — povratni bod

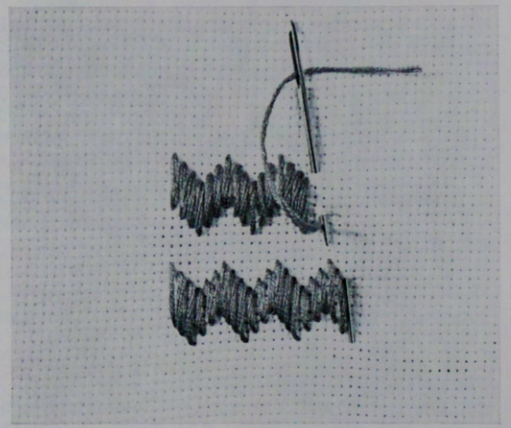

X Plosni vez brojem
a) lice, b) naličje

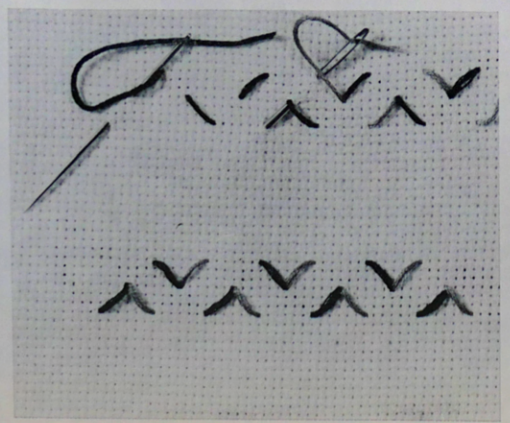

Pisanac ukrasni u dvije boje

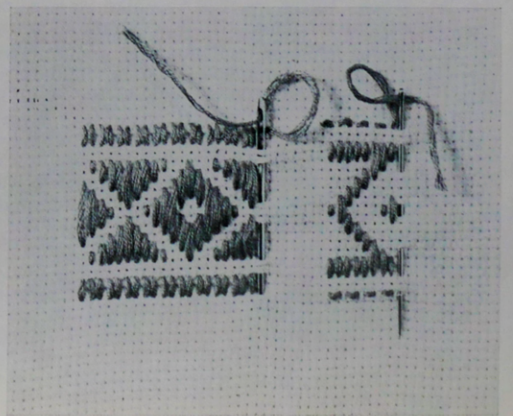

XI Utkanica
a) lice, b) naličje

Vez po pismu

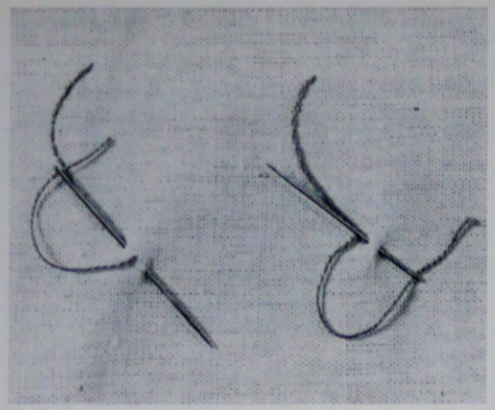

XII Zrnčani bod
a) lice, b) naličje

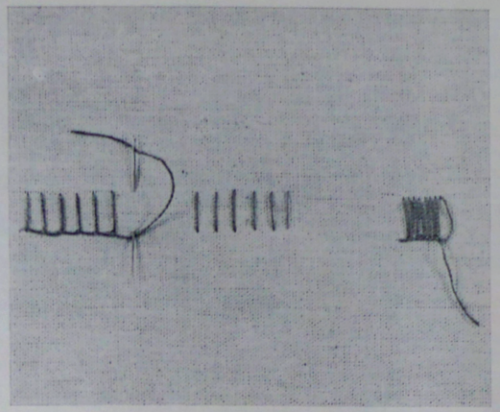

XV Obamet
a) lice, b) naličje, c) gusti bod

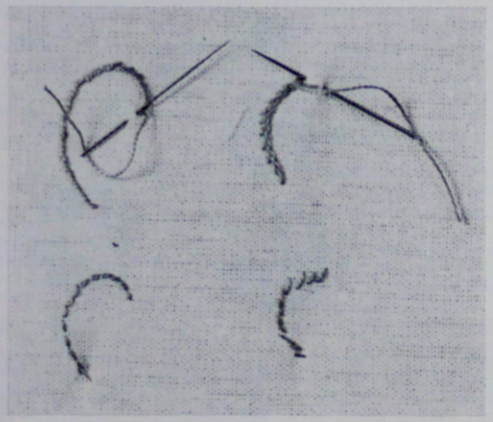

XIII Ovijanac
a) lice, b) naličje, c) lice — široki ovijanac, d) naličje

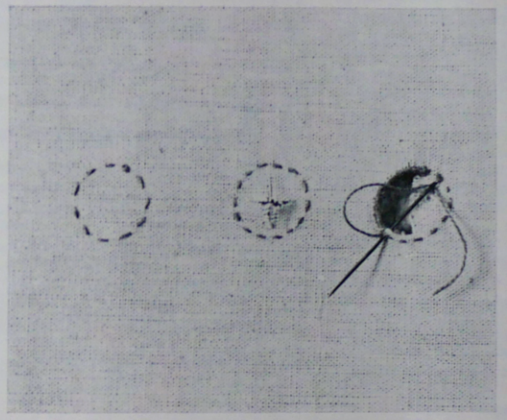

XVI Bušeni vez
a) lice, provučena nit, b) lice, prorezano platno, c) lice

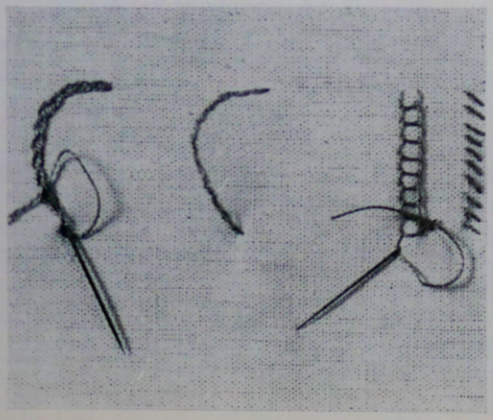

XIV Lančanac
a) lice, b) naličje, c) lice — široki ovijanac, d) naličje

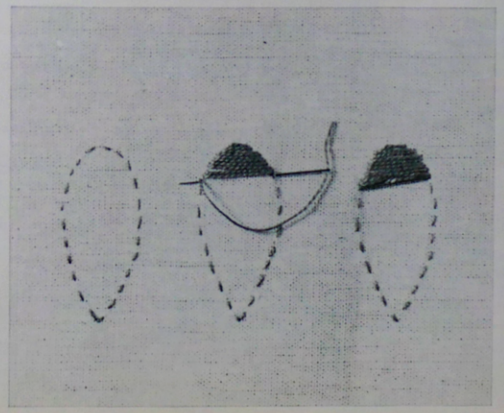

XVII Plosni vez
a) lice, provučena nit, b) lice, c) naličje

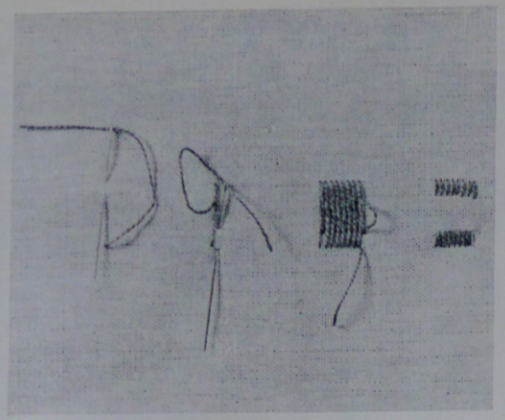

XVIII Pečki vez
a) lice, prvi bod, b) lice, drugi bod, c) lice, d) naličje

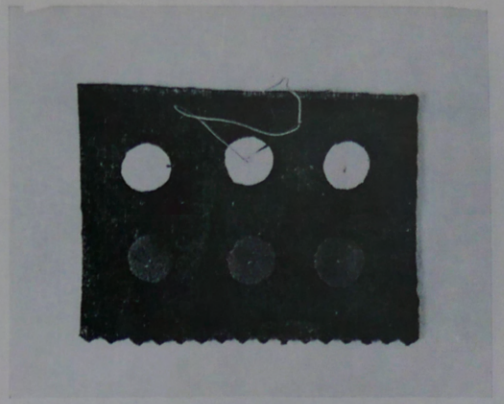

XX Aplikacija suknom po suknu (jednostruka)

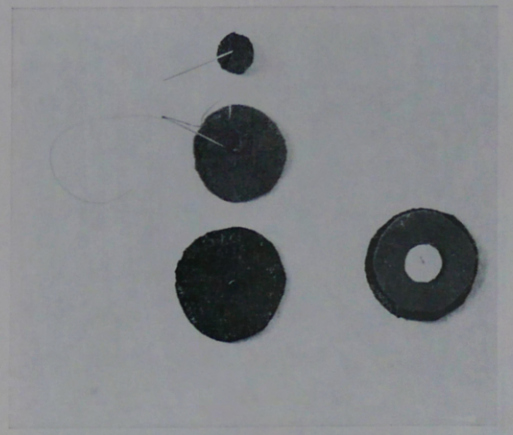

Aplikacija suknom po suknu
(dvostruka)

Aplikacije

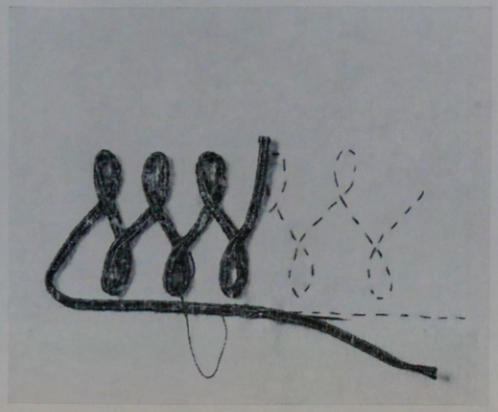

XIX Aplikacija gajtana

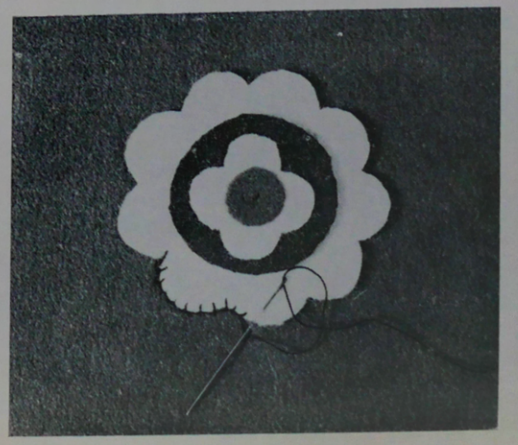

Aplikacija suknom po suknu
(višestruka, obamitana)

Opis slika

Rimskim brojevima u zagradi označene su tehnike boda redoslijedom koji se nalazi u opisu tehnika.

1. Polukrižići, plosni vez brojem (I, X) raznobojnom svilom. Dio ukrasa sa ženske marame za glavu — *peče*. Hrvatska Posavina (inv. br. 5/157).

2. Polukrižići (I) — raznobojnom svilom. Ukras vezen uz stranicu ženske marame za glavu — *peče*. Hrvatska Posavina (inv. br. 5/159).

3. Polukrižići (I) — raznobojnom vunom. Ukras sa ženske marame za glavu — *peče*. Hrvatska Posavina (inv. br. 5/155).

4. Križići (III) — raznobojnim mulineom. Ukras s nogavice muških *gaća*. Bratina, Plješivičko prigorje (inv. br. 7105b).

5. Križići, zrnčani bod (III, XII) — raznobojnom vunom. Dio ukrasa s rukava ženske *košulje*. Dalmatinska zagora (inv. br. 15467).

6. Križići (III) — raznobojni pamuk. Ukras s rukava ženske *košulje*. Vrlika, Dalmatinska zagora (inv. br. 604/1167).

7. Križići (III) — raznobojna vuna. Ukras s rukava ženske *košulje*. Dalmatinska zagora (inv. br. 15467).

8. Križići, kosi plosni bod, zrnčani bod (III, II, XII) — raznobojni pamuk. Ukras uz rub rukava ženske *košulje*. Vrlika, Dalmatinska zagora (inv. br. 604/1167).

9. Križići (III) — raznobojna vuna. Ukras s rukava ženske *košulje*. Dalmatinska zagora (inv. br. 15824).

10. Križići (III) — raznobojni mavez. Dio ukrasa s prsiju ženske košulje — *opleća*. Remete, prigorje Medvednice (inv. br. 21311a).

11. Križići (III) — raznobojni mavez. Ukras s muške košulje — *rubače*. Remete, prigorje Medvednice (inv. br. 21195a).

12. Križići (III) — crveni mavez. Ukras sa ženske pregače — *tertuna*. Podgora Donja, prigorje Medvednice (inv. br. 23107).

13. Križići (III) — crveni i plavi mavez. Ukras s rukava ženske košulje — *opleća*. Krvarić, prigorje Medvednice (inv. br. 23341).

14. Križići (III) — jednako broju 12.

15. Križići (III) — jednako broju 13.

16. Križići (III) — jednako broju 12.

17. Križići (III) — crveni mavez. Ukras s ovratnika muške košulje — *rubače*. Prigorje Medvednice (inv. br. 15764a).

18. Križići, pisanac (III, VIII) — crveni mavez. Ukras uz vratni izrez ženske košulje — *opleća*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23287).

19. Križići (III) — crveni, žuti, plavi, zeleni mavez. Ukras s nogavica muških *gaća*. Bratina, Plješivičko prigorje (inv. br. 7105).

20. Križići (III) — crveni mavez. Ukras s prosiju muške košulje — *rubače*. Remete, prigorje Medvednice (inv. br. 21287).

21. Križići (III) — crveni mavez. Ukras uz vratni izrez ženske košulje — *opleća*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23310).

22. Križići (III) — crveni i plavi mavez. Ukras s nogavica muških *gaća*. Prigorje Medvednice (inv. br. 15764b).

23. Križići, pisanac (III, VIII) — crveni i plavi mavez. Ukras s rukava ženske košulje — *opleća*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23286).

24. Križići, obamet (III, XV) — crveni mavez. Ukrasna pruga sa ženske pregače — *tertuna*. Draganići kod Karlovca (inv. br. 6320).

25. Križići (III) — jednako broju 13.

26. Križići (III) — crveni mavez. Ukras s gornjeg dijela ženskog odijela — *rubače*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23310).

27. Križići (III) — crveni mavez. Ukras s donjeg dijela rukava ženske košulje — *opleća*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23285).

28. Križići (III) — crveni i plavi mavez. Ukras s prsa ženske košulje — *opleća*. Remete, prigorje Medvednice (inv. br. 21311a).

29. Križići (III) — crveni mavez. Ukras s prsa muške košulje — *rubače*. Prigorje Medvednice (inv. br. 15764a).

30. Križići (III) — crveni mavez. Ukras na gornjem dijelu ženskog odijela — *rubači*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23284).

31. Križići (III) — crveni i plavi mavez. Ukras izvezen na prsima muške košulje — *rubače*. Remete, prigorje Medvednice (inv. br. 21195a).

32. Križići (III) — crveni i plavi mavez. Ukras s prsa muške košulje — *rubače. Remete*, prigorje Medvednice (inv. br. 21288a).

33. Prepletenac, lančanac (V, XIV) — raznobojni perlgarn. Ukras sa džepa ženskoga kaputa — *surine*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23297).

34. Pružanka (VI) — raznobojni mavez. Ukras s rukava ženskog odijela — *rubine*. Mačkovec, Slavonija (inv. br. 7822).

35. Križići, pružanka (III, VI) — raznobojni mavez. Ukras s donjeg dijela ženske *rubine*. Slavonija (inv. br. 5/2642).

36. Križići, pružanka (III, VI) — raznobojni mavez. Ukras s rukava ženskog odijela — *rubine*. Slavonija (inv. br. 5/2642).

37. Pružanka (VI) — raznobojni mavez. Ukras s donjeg dijela ženskog odijela — *rubine*. Mačkovec, Slavonija (inv. br. 7822).

38. Križići, pružanka (III, VI) — raznobojni mavez. Ukras izvezen na prsima ženskog odijela — *rubine*. Slavonija (inv. br. 5/2642).

39. Pružanka (VI) — jednako broju 37.

40. Pružanka (VI) — jednako broju 34.

41. Križići, pružanka (III, VI) — crveni i crni mavez. Ukras s donjeg dijela rukava ženskog odijela — *košulje*. Lipik, Slavonija (inv. br. 1264).

42. Križići, pružanka (III, VI) — jednako broju 41.

43. Pružanka (VI) — jednako broju 41.

44. Križići, pružanka (III, VI) — jednako broju 41.

45. Pružanka napuštana (VII) — raznobojni mavez. Ukras s donjeg dijela ženskog odijela — *rubine*. Baranja (inv. br. 13946).

46. Pružanka napuštana (VII) — raznobojni mavez. Ukras s leđa ženskog odijela — *rubine*. Duboševica, Baranja (inv. br. 21231).

47. Pružanka napuštana (VII) — raznobojni mavez. Ukras s prednjega dijela ženske *rubine. Baranja* (inv. br. 13946).

48. Pružanka napuštana, prepletenac (VII, V) — mavez. Ukras s donjeg dijela ženske *košulje*. Caglić, Slavonija (inv. br. 2/6146).

49. Pružanka napuštana (VII) — jednako broju 48.

50. Pružanka napuštana (VII) — jednako broju 48.

51. Pružanka napuštana, pisanac, plosni vez, lančanac (VII, VIII, X, XIV) — raznobojni mavez. Ukras na donjem dijelu ženskog odijela — *rubine*. Topolje, Baranja (inv. br. 16966).

52. Pružanka napuštana, pisanac, plosni vez (VII, VIII, X) — raznobojni mavez. Ukras uz donji dio ženskog odijela — *rubine*. Duboševica, Baranja (inv. br. 21231).

53. Pružanka napuštana, pisanac (VII, VIII) — jednako broju 47.

54. Pisanac (VIII) — mavez. Ukras uz donji dio ženskoga odijela — *rubine*. Topolje, Baranja (inv. br. 16699).

55. Pisanac (VIII) — raznobojna vuna. Ukras na sastavu rukava ženske *košulje*. Ravni kotari, Dalmacija (inv. br. 17017).

56. Pisanac (VIII) — raznobojna svila. Ukras sa ženske marame za glavu — *peče*. Hrvatska Posavina (inv. br. 2/7365).

57. Pisanac (VIII) — raznobojna vuna. Ukras s ruba ženske marame za glavu — *jašmak*. Ravni kotari, Dalmacija (inv. br. 19582).

58. Pisanac (VIII) — svila. Ukras sa ženske marame za glavu — *bošče*. Ravni kotari, Dalmacija (inv. br. 5/6059).

59. Pisanac (VIII) — raznobojna svila. Ukras uz rub ženske marame za glavu — *jašmak*. Ravni kotari, Dalmacija. (Inv. br. 3/557).

60. Pisanac (VIII) — svila. Ukras uz rub ženske marame za glavu — *peče*. Hrvatska Posavina (inv. br. 2/748).

61. Pisanac (VIII) — crni mavez. Ukras uz donji dio ženskoga odijela — *rubače*. Sjeverna Hrvatska (inv. br. 1985).

62. Pisanac (VIII) — raznobojna svila. Ukras uz rub ženske marame za glavu — *bošče*. Ravni kotari, Dalmacija (inv. br. 5/6059).

63. Križići, pisanac (III, VIII) — raznobojna svila. Ukras sa ženske marame — *bošče*. Sjeverna Dalmacija (inv. br. 3/559).

64. Križići, pisanac (III, VIII) — raznobojna svila. Ukras sa ženske marame za glavu — *bošče*. Ravni kotari, Dalmacija (inv. br. 3/557).

65. Križići, pisanac (III, VIII) — raznobojna svila. Ukras sa ženske marame — *bošče*. Sjeverna Dalmacija (inv. br. 5/6059).

66. Križići, pisanac (III, VIII) — vuna, konac. Ukras sa ženske marame — *jašmak*. Ravni kotari, Dalmacija (inv. br. 19582).

67. Križići, pisanac (III, VIII) — raznobojna svila. Ukras sa ženske marame — *bošče*. Sjeverna Dalmacija (inv. br. 5/6059).

68. Križići, pisanac (III, VIII) — jednako broju 66.

69. Križići, pisanac (III, VIII) — jednako broju 64.

70. Plosni vez, lančanac, križići, opletuša, ovijanac (XVII, XIV, III, IX, XIII) — bijelim i crnim pamukom. Ukras sa ženske *pregače*. Skakavac, Pokuplje (inv. br. 5651).

71. Opletuša, pisanac, obamet (IX, VIII, XV) — mavez. Ukras na prsima muške košulje — *rubače*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23307a).

72. Opletuša, pisanac, obamet (IX, VIII, XV) — jednako broju 71.

73. Opletuša (IX) — bijeli mavez. Ukras s orukvice muške košulje — *rubače*. Remete, prigorje Medvednice (inv. br. 21287).

74. Opletuša (IX) — bijeli i crveni mavez. Ukras sa ženskoga odijela — *rubače*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23284).

75. Opletuša (IX) — bijeli mavez. Ukras s ogrlice muške košulje — *rubače*. Remete, prigorje Medvednice (inv. br. 21195).

76. Opletuša (IX) — jednako broju 71.

77. Opletuša (IX) — domaći laneni konac. Ukras s ogrlice ženske *košulje* Vele Mune, Istra (inv. br. 6735).

78. Opletuša, plosni vez, obamet, bušeni vez (IX, X, XV, XVI) — mavez. Ukras s ogrlice muške košulje — *rubače*. Mrzljaki kod Karlovca (inv. br. 17319).

79. Plosni vez, uzlići (X) — bijeli pamuk. Ukras s marame — *faco na kite*. Rakalj, Istra (inv. br. 14787e).

80. Plosni vez brojem (X) — bijeli pamuk. Ukras s marame — *peče*. Hrvatska Posavina (inv. br. 14003).

81. Plosni vez brojem (X) — plavi mavez. Ukras s donjeg dijela ženske *rubine*. Slavonija (inv. br. 5/2632b).

82. Pečki vez, plosni vez, pisanac (XVIII, XVII, VIII) — raznobojna svila. Ukras s marame — *peče*. Sisak, hrvatska Posavina (inv. br. 5/340).

83. Plosni vez brojem (X) — svila. Ukras uz rub ženske marame — *jašmak*. Ravni kotari, Dalmacija (inv. br. 3/557).

84. Plosni vez brojem (X) — mavez. Ukras s gornjeg dijela ženskog odijela — *rubače*. Krvarići, hrvatsko Prigorje (inv. br. 23341b).

85. Plosni vez brojem, ovijanac (X, XIII) — pamuk. Ukras uz donji dio ženskog odijela — *rubine*. Semeljci, Slavonija (inv. br. 5254).

86. Plosni vez brojem, kosi plosni bod (X, II) — pamuk. Ukras uz donji dio ženskog odijela — *rubine*. Selci, Slavonija (inv. br. 128).

87. Plosni vez brojem (X) — jednako broju 85.

88. Plosni vez brojem, kosi plosni bod (X, II) — jednako broju 85.

89. Plosni vez brojem (X) — jednako broju 34.

90. Plosni vez brojem, pisanac, opletuša (X, VIII, IX) — raznobojni pamuk. Ukras izvezen na donjem dijelu ženskog odijela — *rubine*. Selci, Slavonija (inv. br. 128).

91. Plosni vez brojem, pisanac (X, VIII) — raznobojna svila. Ukras sa ženske marame — *bošče*. Nin, Dalmacija (inv. br. 100).

92. Plosni vez brojem, pisanac (X, VIII) — raznobojna svila. Ukras izvezen na sastavu rukava s *košuljom*. Dalmacija (inv. br. 5/2533).

93. Plosni vez brojem, pisanac (X, VIII) — jednako broju 63.

94. Plosni vez brojem, pisanac (X, VIII) — raznobojna svila. Ukras duljinom rukava ženske *košulje*. Dalmacija (inv. br. 135).

95. Plosni vez brojem, pisanac (X, VIII) — jednako broju 94.

96. Plosni vez brojem, pisanac (X, VIII) — mavez. Ukras duljinom rukava ženskog odijela — *rubine*. Topolje, Baranja (inv. br. 16699).

97. Plosni vez brojem, pisanac (X, VIII) — jednako broju 91.

98. Plosni vez brojem, pisanac (X, VIII) — mavez. Ukras duljinom rukava ženskog odijela — *rubine*. Duboševica, Baranja (inv. br. 21231).

99. Plosni vez brojem, pisanac (X, VIII) — mavez. Ukras s rukava ženskog odijela — *rubine*. Semeljci, Slavonija (inv. br. 5254).

100. Plosni vez brojem (X) — mavez. Ukras uz rub marame — *peče*. Martinska Ves, hrvatska Posavina (inv. br. 4/877d).

101. Plosni vez brojem, pisanac (X, VIII) — jednako broju 100.

102. Utkanica, kosi plosni bod, križići (XI, II, III) — vuna. Ukras uz rub rukava *košulje*. Dalmatinska zagora (inv. br. 15452).

103. Utkanica, kosi plosni bod (XI, II) — svila. Ukras je vezen uz rub rukava ženske *košulje*. Konavli (inv. br. 17785).

104. Utkanica, kosi plosni bod (XI, II) — vuna. Ukras s rukava ženske *košulje*. Dalmatinska zagora (inv. br. 15467).

105. Utkanica, kosi plosni bod (XI, II) — svila. Ukras s rukava ženske *košulje*. Konavli (inv. br. 4/868).

106. Utkanica, kosi plosni bod (XI, II) — vuna. Vez s prsa ženske *košulje*. Konavli (inv. br. 4801).

107. Utkanica, kosi plosni bod (XI, II) — vuna. Ukras s rukava *košulje*. Dalmatinska zagora (inv. br. 15824).

108. Lančanac, pisanac (XIV, VIII) — raznobojna svila. Dio ukrasa sa ženskog *sadaka*. Dalmatinska zagora (inv. br. 2289).

109. Lančanac, pisanac (XIV, VIII) — raznobojna svila. Dio ukrasa sa ženskog *sadaka*. Dalmatinska zagora (inv. br. 2294).

110. Lančanac, pisanac, plosni vez (XIV, VIII, XVII) raznobojna svila i vuna. Dio ukrasa sa ženskog *sadaka*. Dalmatinska zagora (inv. br. 2293).

111. Lančanac, opletuša (XIV, IX) — raznobojna svila. Dio ukrasa sa ženskog *sadaka*. Dalmatinska zagora (inv. br. 2288).

112. Lančanac, pisanac (XIV, VIII) — raznobojna svila. Dio ukrasa sa ženskog *sadaka*. Dalmatinska zagora (inv. br. 2290).

113. Lančanac, pisanac, plosni vez, opletuša (XIV, VIII, XVII, IX) — raznobojna svila. Dio ukrasa sa ženskog *sadaka*. Dalmatinska zagora (inv. br. 2296).

114. Lančanac, pisanac, plosni vez (XIV, VIII, XVII) — raznobojna svila. Dio ukrasa sa ženskog *sadaka*. Dalmatinska zagora (inv. br. 2295).

115. Lančanac, pisanac, ovijanac (XIV, VIII, XIII) — raznobojna vuna, pamuk. Ukras sa ženske čarape — *bičve*. Vrlika. Dalmatinska zagora (inv. br. 18600).

116. Lančanac (XIV) — pamuk, vuna. Ukras s gornjeg dijela muške čarape — *grlića*. Dalmacija (inv. br. 2305).

117. Lančanac, pisanac, ovijanac, plosni vez (XIV, VIII, XIII, XVII) — raznobojna svila. Ukras sa ženskog *sadaka*. Dalmatinska zagora (inv. br. 2291).

118. Lančanac, plosni vez, ovijanac, opletuša, aplikacija suknom (XIV, XVII, XIII, IX, XX) — raznobojni pamuk, vuna, sukno. Ukras sa ženske čarape — *terluka*. Kistanje, Dalmatinska zagora (inv. br. 2281).

119. Lančanac, aplikacija suknom (XIV, XX) — raznobojna svila, sukno. Ukras s muške čarape — *terluka*. Knin, Dalmatinska zagora (inv. br. 7019).

120. Lančanac, aplikacija suknom (XIV, XX) — vuna, sukno, i pamuk. Ukras s muške čarape — *nazupka*. Trolokve, Dalmacija (inv. br. 5192).

121. Lančanac, ovijanac, obamet, aplikacija suknom (XIV, XIII, XV, XX) — pamuk, vuna, sukno. Ukras s muške čarape — *obuće*. Kijevo, Dalmatinska zagora (inv. br. 15946).

122. Lančanac, pisanac (XIV, VIII) — vuna. Ukras s muške čarape — *terluka*. Dalmatinska zagora (inv. br. 2/6341).

123. Lančanac, ovijanac (XIV, XIII) — pamuk, vuna. Ukras sa ženske čarape — *nazupka*. Kruševo, Ravni kotari (inv. br. 18835).

124. Lančanac, ovijanac (XIV, XIII) — pamuk, vuna. Ukras s muške čarape — *terluka*. Vrlika, Dalmatinska zagora (inv. br. 17721).

125. Lančanac, ovijanac, opletuša (XIV, XIII, IX) — raznobojni pamuk. Ukras je vezen na ženskoj čarapi — *bičvi*. Podlug, Ravni kotari (inv. br. 18105).

126. Lančanac (XIV) — vuna. Ukras sa ženskog ogrtača — *kepenka*. Rakitje, plješivičko Prigorje (inv. br. 16675).

127. Lančanac (XIV) — jednako broju 126.

128. Lančanac (XIV) — raznobojni perigarn. Ukras uz rubove ženskog kaputa — *surine*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23303).

129. Pečki vez, plosni vez, ovijanac (XVIII, XVII, XIII) — raznobojna svila. Dio ukrasa sa ženske marame — *peče*. Sisak, hrvatska Posavina (inv. br. 5/193).

130. Pečki vez, plosni vez, ovijanac (XVIII, XVII, XIII) — raznobojna svila. Dio ukrasa sa ženske marame — *peče*. Lekenik, hrvatska Posavina (inv. br. 5/203).

131. Pečki vez, plosni vez, ovijanac, pisanac, obamet (XVIII, XVII, XIII, VIII, XV) — raznobojna svila. Dio ukrasa sa ženske marame — *peče*. Sisak, hrvatska Posavina (inv. br. 5/228).

132. Plosni vez, obamet (XVII, XV) — raznobojna svila. Dio ukrasa sa ženske marame — *peče*. Vukovina, hrvatska Posavina (inv. br. 5/163).

133. Plosni vez (XVII) — raznobojna svila. Dio ukrasa sa ženske marame — *peče*. Sisak, hrvatska Posavina (inv. br. 5/169).

134. Plosni vez, ovijanac, bušeni vez, obamet (XVII, XIII, XVI, XV) — raznobojni mavez. Ukras na prsima muške košulje — *rubače*. Šišljavić, Pokuplje (Inv. br. 2706).

135. Plosni vez, zrnčani bod, opletuša, ovijanac, bušeni vez, križići (XVII, XII, IX, XIII, XVI, III) — raznobojni mavez. Ukras na prsima muške košulje — *rubače*. Rečica, Pokuplje (inv. br. 19830).

136. Pečki vez, plosni vez (XVIII, XVII) — raznobojna svila. Dio ukrasa s marame — *peče*. Sisak, hrvatska Posavina (inv. br. 5/340).

137. Plosni vez, široki ovijanac, pisanac (XVII, XIII, VIII) — raznobojna svila. Dio ukrasa s marame — *peče*. Ludina, hrvatska Posavina (inv. br. 2/742).

138. Plosni vez, pečki vez, ovijanac, pisanac (XVII, XVIII, XIII, VIII) raznobojna svila. Dio ukrasa s marame — *peče*. Ludina, hrvatska Posavina (inv. br. 2/743).

139. Plosni vez, lančanac, križići, obamet, zrnčani bod (XVII, XIV, III, XV, XII) — bijeli i crni mavez. Ukras sa ženske *pregače*. Skakavac, Pokuplje (inv. br. 5652).

140. Plosni vez, široki ovijanac, uzlići (XVII, XIII) — bijeli i svjetlo plavi mavez. Dio ukrasa sa ženske marame — *peče*. Sunjska Greda, hrvatska Posavina (inv. br. 17756).

141. Plosni vez, široki ovijanac (XVII, XIII) — bijeli i svjetlo plavi muline. Dio ukrasa sa ženske marame — *peče*. Hrvatska Posavina (inv. br. 14015).

142. Plosni vez, križići, zrnčani bod (XVII, III, XII) — bijeli i crni pamuk. Ukras sa ženske *pregače*. Skakavac, Pokuplje (inv. br. 5651).

143. Plosni vez, plosni vez brojem, široki ovijanac, bušeni vez (XVII, X, XIII, XVI) — bijeli pamuk. Dio ukrasa s marame — *peče*. Hrvatska Posavina (inv. br. 14002).

144. Plosni vez, ovijanac, bušeni vez, obamet (XVII, XIII, XVI, XV) — bijeli pamuk. Dio ukrasa s muške *košulje*. Slavonska Požega (inv. br. 11155).

145. Plosni vez, široki ovijanac, bušeni vez (XVII, XIII, XVI) — bijeli muline. Ukras sa ženske marame — *peče*. Hrvatska Posavina (inv. br. 14001).

146. Lančanac, plosni vez, ovijanac, bušeni vez (XIV, XVII, XIII, XVI) — jednako broju 144.

147. Bušeni vez, plosni vez (XVI, X) — bijeli perigarn. Ukras s ramena ženske košulje — *kašulje*. Dane, Cićarija, Istra (inv. br. 23261).

148. Lančanac, plosni vez, uzlići (XIV, X) — bijeli pamuk. Dio ukrasa sa ženske marame — *peče*. *Gušće*, hrvatska Posavina (inv. br. 5/170).

149. Lančanac, plosni vez, bušeni vez (XIV, X, XVI) — bijeli pamuk. Ukras sa ženske *pregače*. Skakavac, Pokuplje (inv. br. 5653).

150. Pečki vez, plosni vez (XVIII, XVII) — pamuk, svila. Dio ukrasa sa ženske marame — *peče*. Sisak, hrvatska Posavina (inv. br. 5/184).

151. Pečki vez, plosni vez, široki ovijanac (XVIII, XVII, XIII) — pamuk svila. Dio ukrasa sa ženske marame — *peče*. Staro Ćiče, hrvatska Posavina (inv. br. 5/175).

152. Plosni vez, obamet, pisanac (X, XV, VIII) — svila. Ukras uz rub ženske marame — *peče*. Hrvatska Posavina (inv. br. 2/7364)

153. Pečki vez, široki ovijanac, pisanac (XVIII, XIII, VIII) — svila. Dio ukrasa sa ženske marame — *peče*. Hrvatska Posavina (inv. br. 5/331a).

154. Plosni vez, široki ovijanac, pisanac, prepletenac (X, XIII, VIII, V) — svila. Ukras sa ženske marame — *peče*. Hrvatska Posavina (inv. br. 5/162).

155. Pečki vez, kosi plosni bod, široki ovijanac (XVIII, II, XIII) — jednako broju 152.

156. Pečki vez, plosni vez, široki ovijanac (XVIII, X, XIII) — raznobojna svila. Dio ukrasa sa ženske marame — *peče*. Sisak, hrvatska Posavina (inv. br. 5/199).

157. Plosni vez, kosi plosni bod, široki ovijanac (X, II, XIII) — jednako broju 154.

158. Plosni vez, kosi plosni bod, pisanac, obamet (X, II, VIII, XV) — jednako broju 153.

159. Lančanac, prepletenac, plosni vez, aplikacija suknom. (XIV, V, XVII, XX) — raznobojni perigarn i sukno. Ukras sa džepa ženskog kaputa — *surine*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23344).

160. Prepletenac, lančanac, aplikacija suknom po suknu. (V, XIV, XX) — raznobojni perigarn, sukno. Ukras s ramena ženskog kaputa — *surino*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23297).

161. Lančanac, zrnčani bod, aplikacija suknom po suknu (XIV, XII, XX) — raznobojni perigarn, sukno. Ukras uz rub ženskog kaputa — *surine*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23344).

162. Križići, lančanac — vez preko nabora (III, XIV) — crveni, bijeli i plavi mavez. Ukras s donjega dijela rukava ženske košulje — *opleća*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23287).

163. Križići, lančanac, — vez preko nabora (III, XIV) — crveni mavez. Ukras s donjeg dijela rukava ženske košulje — *opleća*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23285).

164. Križići, kosi plosni bod, vez preko nabora (III, II) — crveni i plavi mavez. Ukras na donjemu dijelu rukava ženske košulje — *opleća*. Remete, prigorje Medvednice (inv. br. 21311).

165. Križići, lančanac — vez preko nabora (III, XIV) — crveni, plavi, bijeli mavez. Ukras s donjega dijela rukava ženske košulje — *opleća*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23286).

166. Križići — vez preko nabora (III) — crveni mavez. Ukras izvezen na leđima muške košulje — *rubače*. Prigorje Medvednice (inv. br. 15764b).

167. Plosni vez preko nabora (X) — crveni mavez. Ukras s rukava muške košulje — *rubače*. Prigorje Medvednice (inv. br. 15764a).

168. Plosni vez, opletuša (X, IX) — bijeli mavez. Ukras s gornjeg dijela rukava košulje — *rubače*. Volavje, plješivičko Prigorje (inv. br. 23351).

169. Plosni vez preko nabora (X) — plavi mavez. Ukras s donjeg dijela rukava ženske košulje — *opleća*. Slavonija (inv. br. 5/2632a).

170. Plosni vez preko nabora (X) — bijeli mavez. Ukras na gornjem dijelu rukava ženske košulje — *kašulje*. Dane, Cićarija, Istra (inv. br. 23261).

171. Križići, lančanac — vez preko nabora (III, XIV) — crveni i bijeli mavez. Ukras na donjem dijelu rukava ženske košulje — *opleća*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23310).

172. Plosni vez, ovijenac, vez preko nabora (X, XIII) — bijeli mavez. Ukras sa ženske pregače — *fertuna*. Volavje, plješivičko Prigorje (inv. br. 23348).

173. Križići — vez preko nabora (III) — crveni mavez. Ukras s leđa muške košulje — *rubače*. Prigorje Medvednice (inv. br. 15764b).

174. Aplikacija gajtana, rastegnuti križići (XIX, IV) — višebojni gajtani. Ukras sa ženskog kaputa — *surine*. Bistra, prigorje Medvednice (inv. br. bb 137).

175. Aplikacija gajtana, plosni vez, rastegnuti križići (XIX, XVII, IV) — vuneni gajtani, vuna. Ukras s muškog prsluka — *lajbeka*. Rečica, Pokuplje (inv. br. 17035).

176. Aplikacija gajtanima, lančanac, rastegnuti križići (XIX, XIV, IV) — vuneni gajtani, perigarn. Ukras s muškog prsluka — *lajbeka*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23305).

177. Aplikacija gajtanima, plosni vez, obamet (XIX, XVII, XV) — jednako broju 175.

178. Aplikacija gajtana, lančanac (XIX, XIV) — vuneni gajtani, raznobojna vuna. Ukras s rukava ženskog kaputa — *ale, halje*. Nedelja, plješivičko Prigorje (inv. br. 10111).

179. Aplikacija gajtanima (XIX) — vuneni gajtani. Ukras uz otvor džepa ženskog kaputa — *ale, halje*. Nedelja, plješivičko Prigorje (inv. br. 10111).

180. Aplikacija gajtanima (XIX) — vuneni gajtan. Ukras sa ženskog kaputa — *kacabajke*. Sunja, hrvatska Posavina (inv. br. 6747).

181. Aplikacija gajtanima (XIX) — svileni gajtan. Ukras uz sastave na ženskom kaputu — *zobuncu*. Mrzljaki kod Karlovca (inv. br. 17536).

182. Aplikacija gajtanima (XIX) — svileni gajtani — jednako broju 181.

183. Aplikacija gajtana, lančanac (XIX, XIV) — vuneni gajtani, raznobojna vuna. Ukras s rukava ženskog kaputa — *halje*. Poljanice, prigorje Medvednice (inv. br. 22276).

184. Aplikacija gajtanima (XIX) — vuneni gajtan. Ukras uz otvor džepa ženskog kaputa — *kacabajke*. Sunja, hrvatska Posavina (inv. br. 6747).

185. Aplikacija gajtana, lančanac, obamet (XIX, XIV, XV) — jednako broju 183.

186. Aplikacija gajtanima, lančanac (XIC, XIV) — jednako broju 178.

187. Aplikacija gajtanima, lančanac (XIX, XIV) — jednako broju 183.

188. Aplikacija suknom po suknu (XX). — Ukras s rukava ženske kabanice — *čohe*. Kašina, prigorje Medvednice (inv. br. 203).

189. Aplikacija suknom po suknu (XX). Ukras s rukava ženske kabanice — *čohe*. Turopolje (inv. br. ZGZ 898).

190. Aplikacija suknom po suknu, prepletenac (XX, V) — sukno, voštani konac — jednako broju 189.

191. Aplikacija suknom po suknu, prepletenac (XX) — jednako broju 189.

192. Aplikacija suknom po suknu (XX) — ukras sa ženske kabanice — *čohe*. Turopolje (inv. br. ZGZ 806).

193. Aplikacija suknom po suknu, aplikacija gajtanima (XX, XIX) — jednako broju 188.

194. Aplikacija suknom po suknu (XX) — ukras s rukava ženske kabanice — *čohe*. Sesvetska Sela, prigorje Medvednice (inv. br. ZGZ 131).

195. Aplikacija suknom po suknu, aplikacija gajtanima (XX, XIX) — ukras uz džep ženskog kaputa — *hale*. Volavje, plješivičko Prigorje (inv. br. 23347).

196. Aplikacija suknom po suknu (XX) — jednako broju 194.

197. Aplikacija suknom po suknu, lančanac (XX, XIV) — sukno, vuna. Ukras s ogrlice ženske kabanice — *ale, hale*. Nedelja, prigorje Medvednice (inv. br. 10111).

198. Aplikacija suknom po suknu (XX) — jednako broju 192.

199. Aplikacija suknom po suknu, zrnčani bod, lančanac (XX, XII, XIV) — sukno, vuna, pamuk. Ukras sa ženske kabanice — *zobuna*. Vugrovec, prigorje Medvednice (inv. br. 5146).

200. Aplikacija suknom po suknu, plosni vez, lančanac, zrnčani bod (XX, XVII, XIV, XII) — sukno, pamuk, vuna. Ukras sa ženske kabanice — *zobuna*. Vugrovec, prigorje Medvednice (inv. br. bb 1971).

201. Aplikacija suknom po suknu, pisanac, zrnčani bod (XX, XIV, VIII, XII) — jednako broju 199.

202. Aplikacija suknom po suknu, lančanac (XX, XIV) — ukras uz rub ogrlice ženskog kaputa — *surine*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23306).

203. Aplikacija suknom po suknu, lančanac (XX, XIV) — ukras uz rub džepa ženskog kaputa — *surine*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23297).

204. Aplikacija suknom po suknu, lančanac (XX, XIV). Ukras uz rub ogrlice ženskog kaputa — *surine*. Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23303).

205. Aplikacija suknom po suknu, lančanac (XX, XIV) — jednako broju 202.

206. Aplikacija suknom po suknu (XX). Ukras sa ženskog kaputa — *surine* Mikulići, prigorje Medvednice (inv. br. 23344).

207. Aplikacija suknom po suknu, ovijanac, pisanac (XX, XIII, VIII) — sukno, vuna, srma. Ukras s muške čarape — *terluka*. Kistanje, Dalmatinska zagora (inv. br. 2283).

208. Aplikacija suknom po suknu, pisanac (XX, VIII). Ukras sa ženske kabanice — *zobunca*. Vugrovec, prigorje Medvednice (inv. br. bb 160).

209. Aplikacija suknom po suknu, pisanac (XX, VIII) — jednako broju 208.

210. Aplikacija suknom po suknu, pisanac (XX, VIII) — jednako broju 208.

211. Aplikacija suknom po suknu, plosni vez (XX, XVII) — sukno vuna. Ukras sa ženske kabanice — *zobunca*. Vugrovec, prigorje Medvednice (inv. br. 4381).

Opaska:

Arapski broj u zagradi označuje inventarni broj predmeta u Etnografskom muzeju u Zagrebu.

1

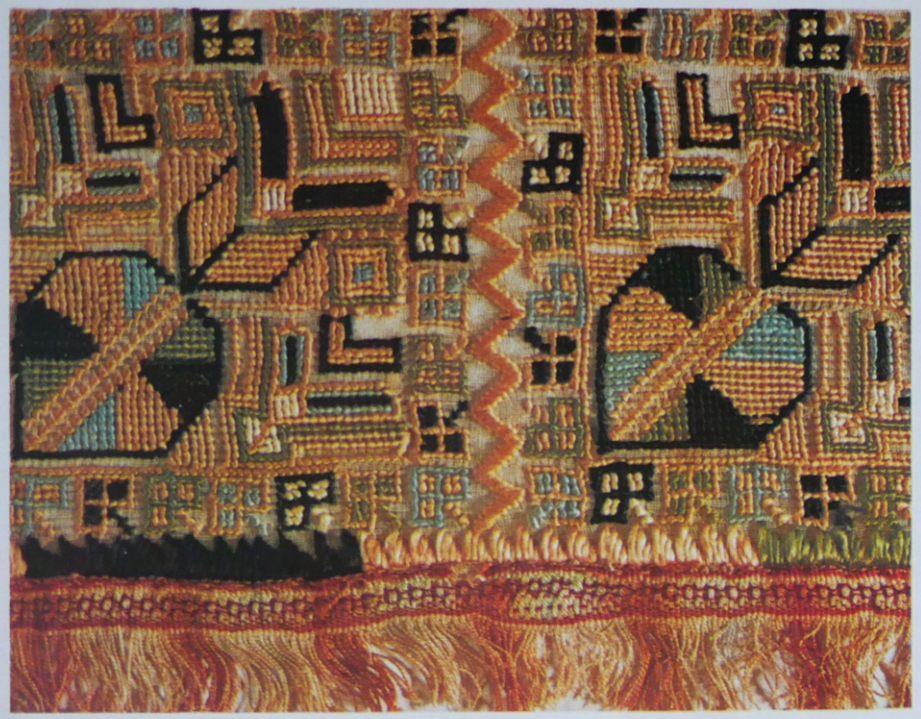

2

3

4

5

6

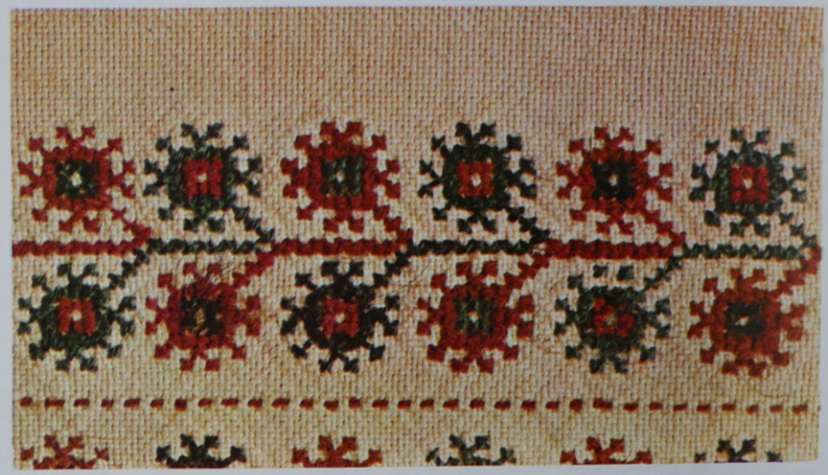

7

8

9

10

11

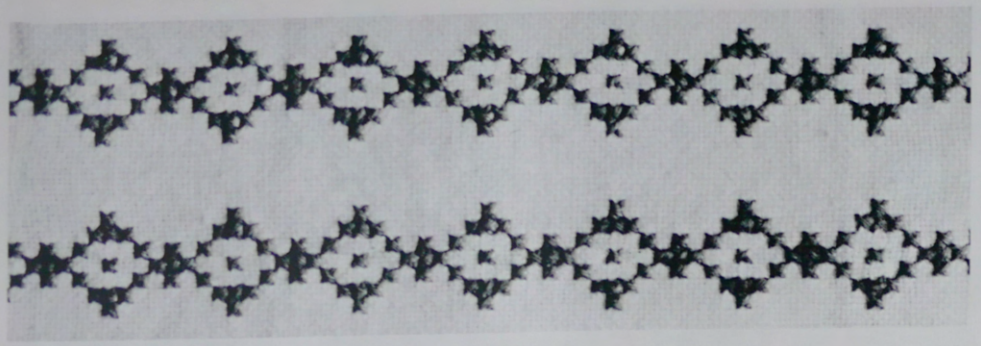

12

13

14

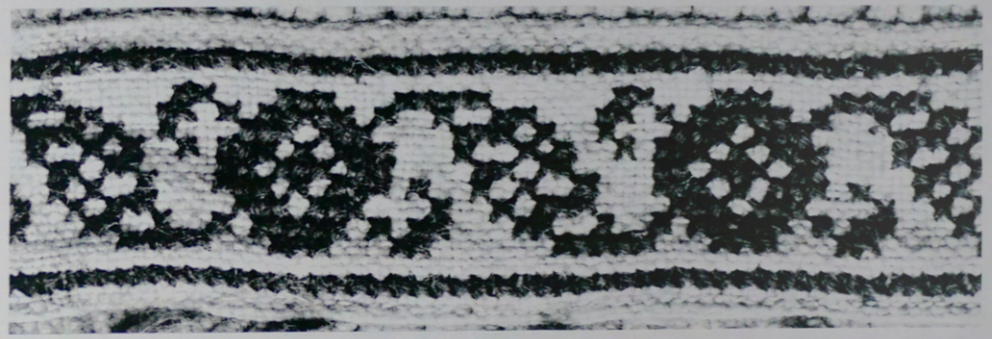

15

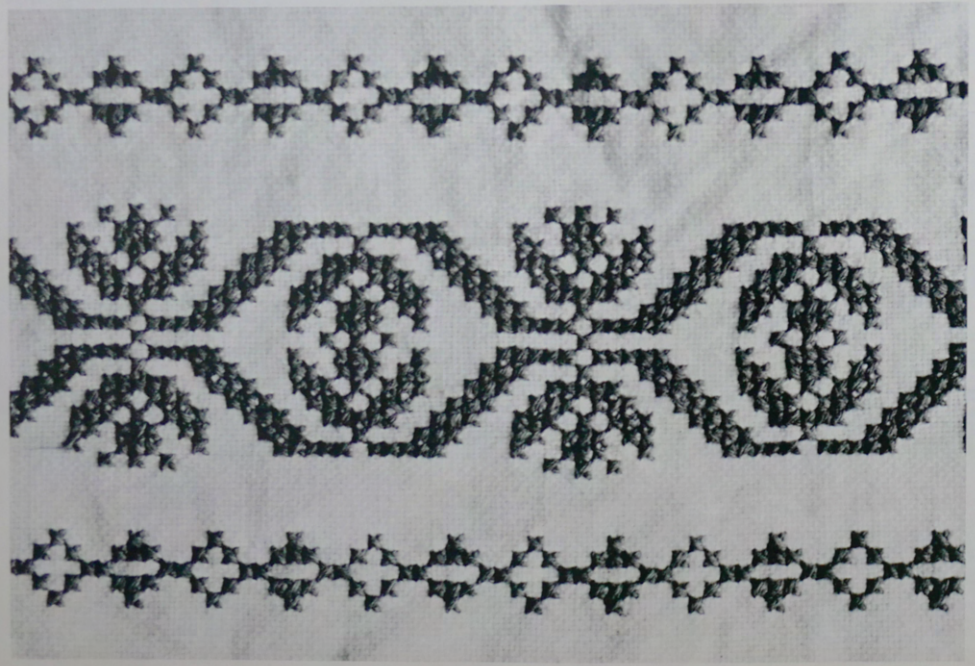

16

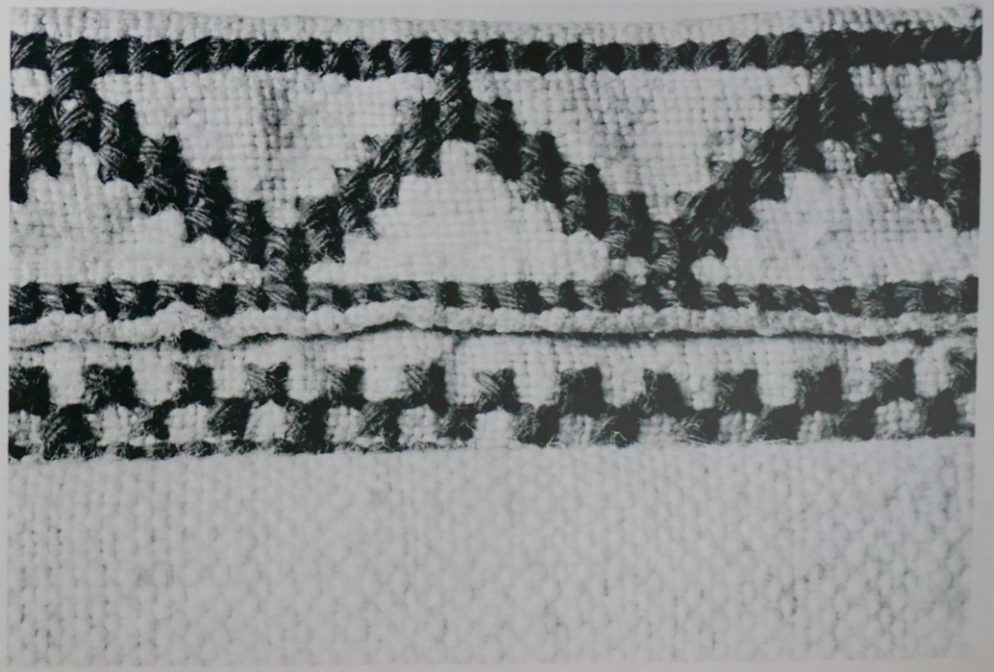

17

18

19

20

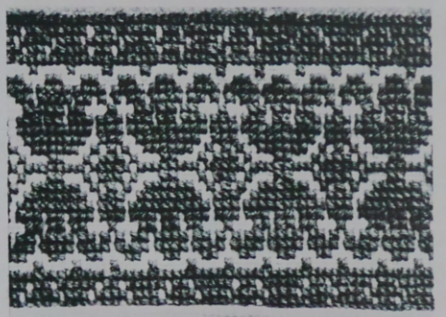

21

22

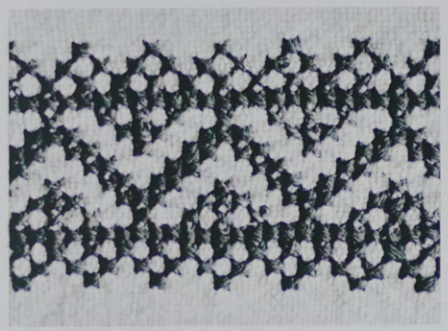

23

24

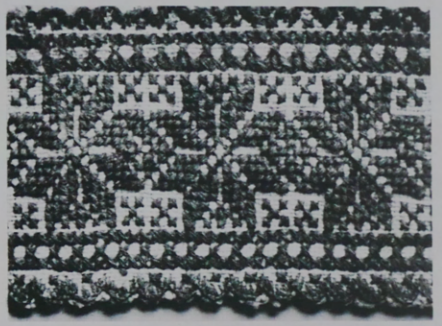

25

26

27

28

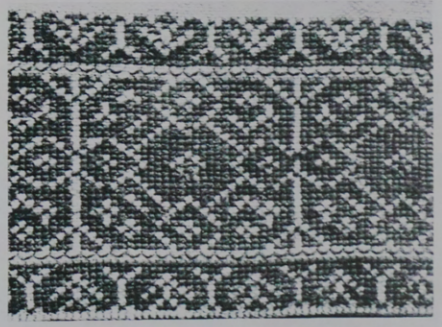

29

30

31

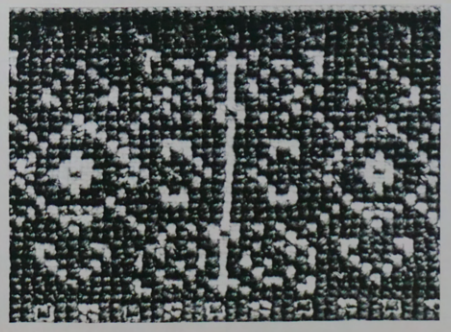

32

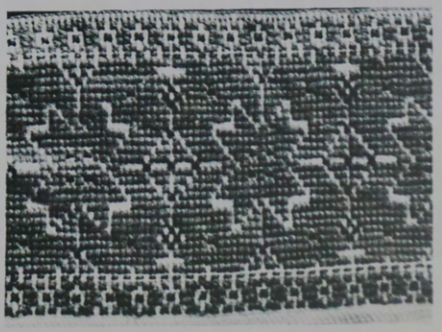

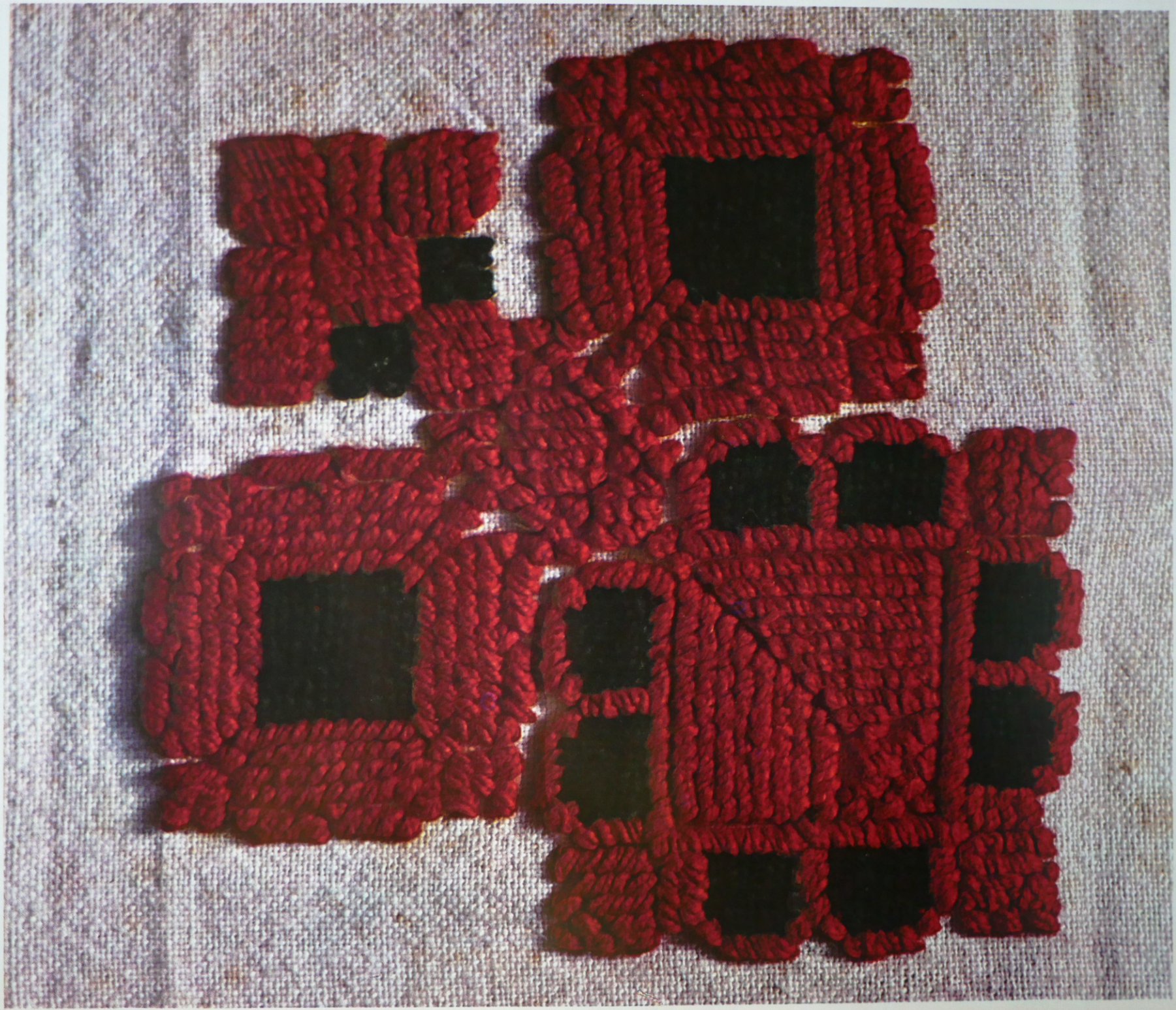

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

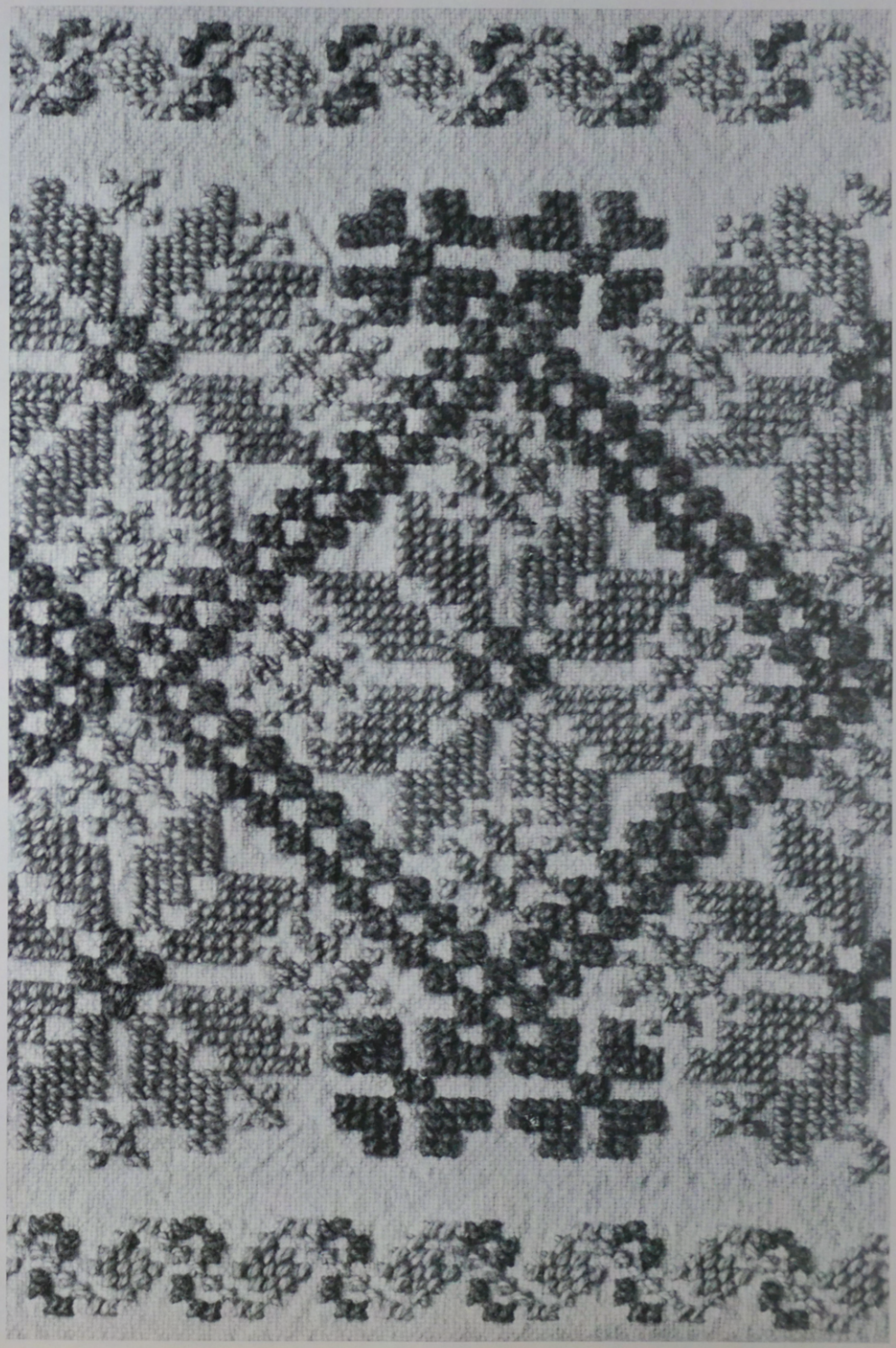

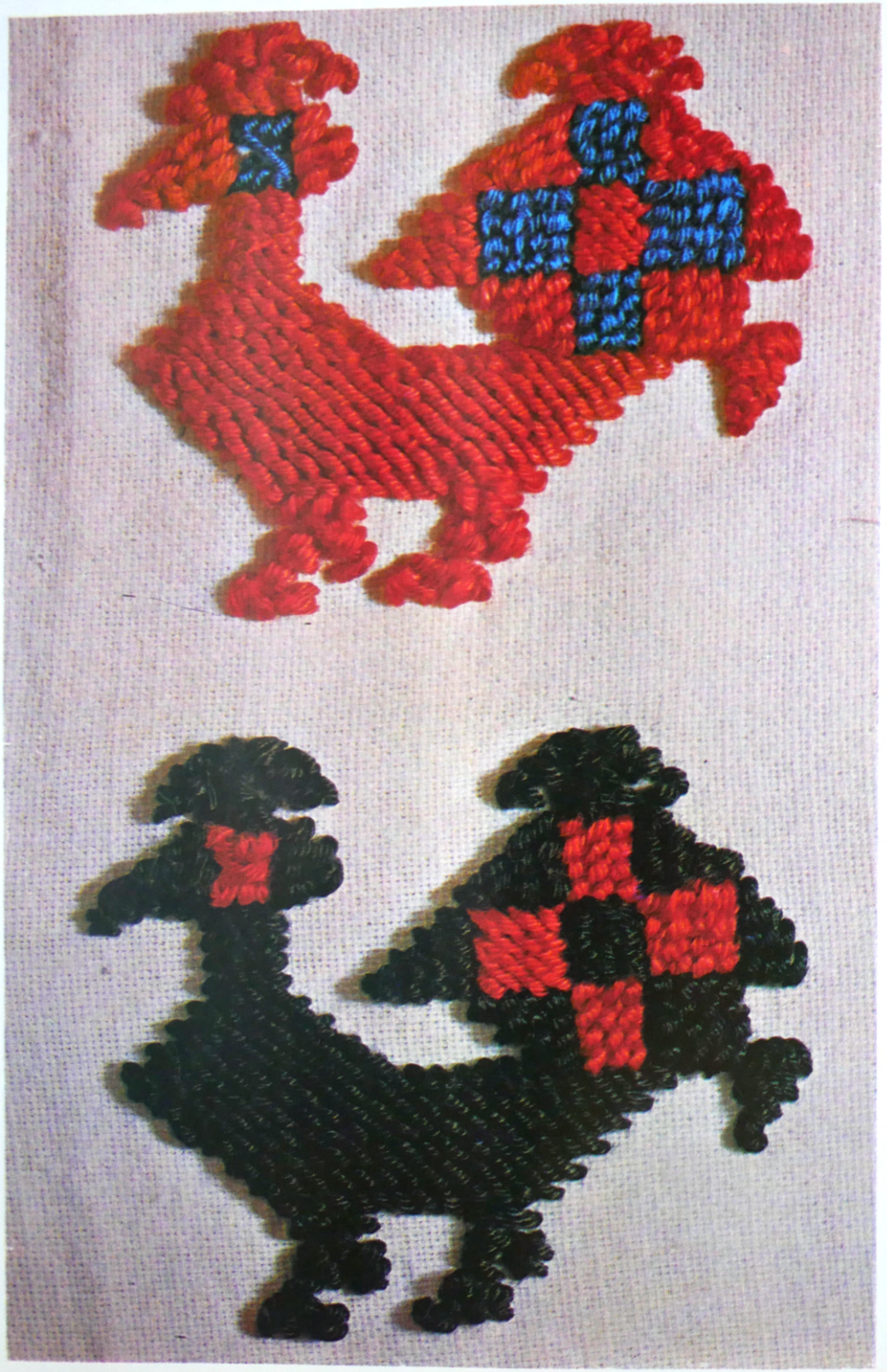

45

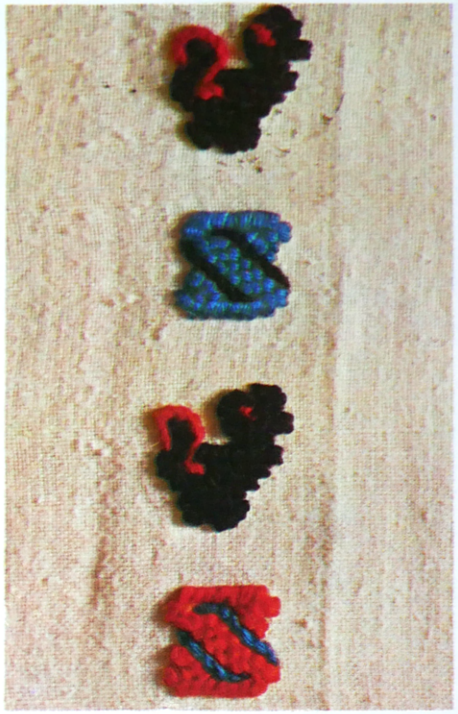

46

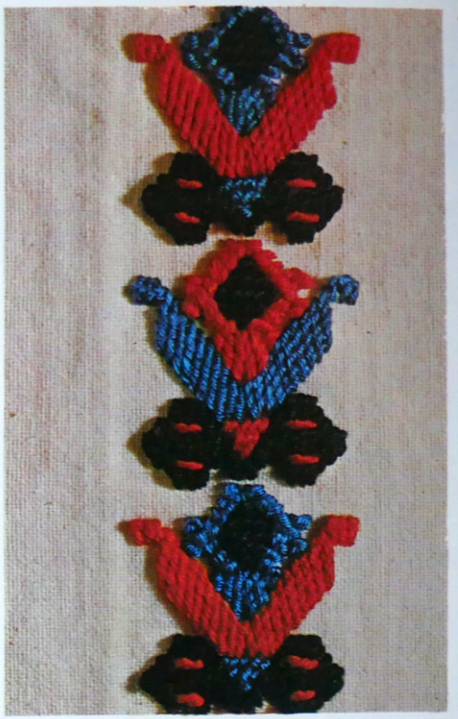

47

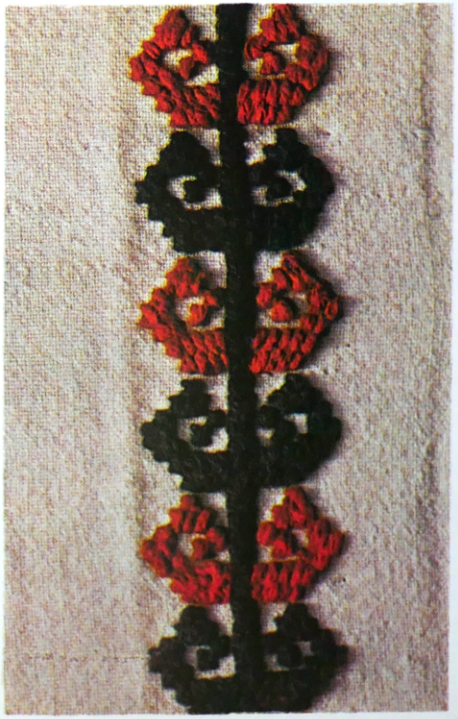

48

49

51

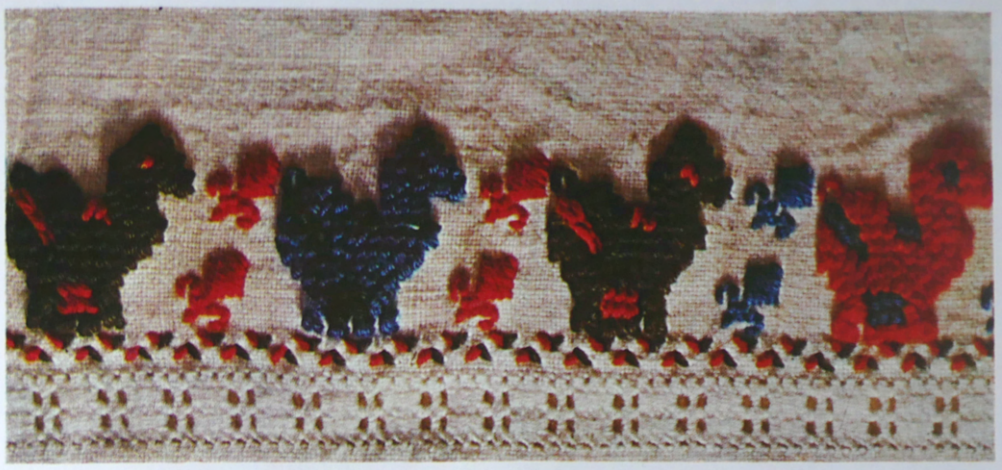

52

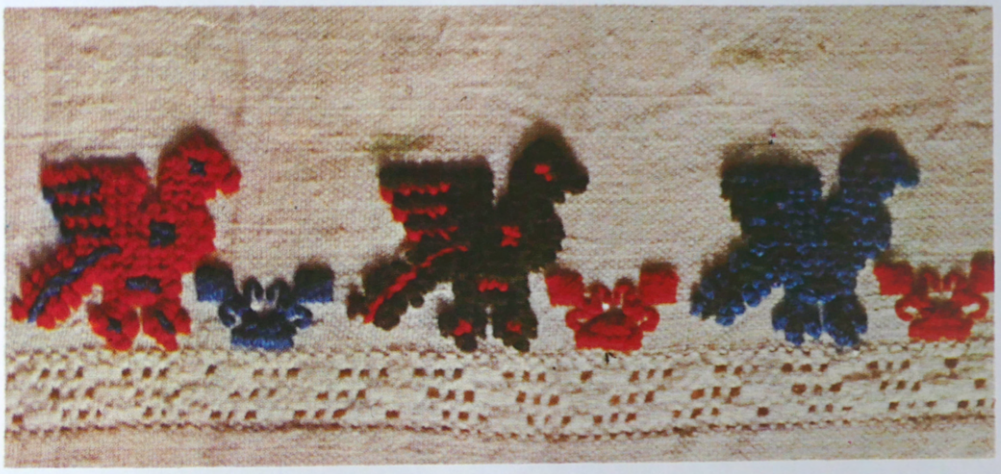

50

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

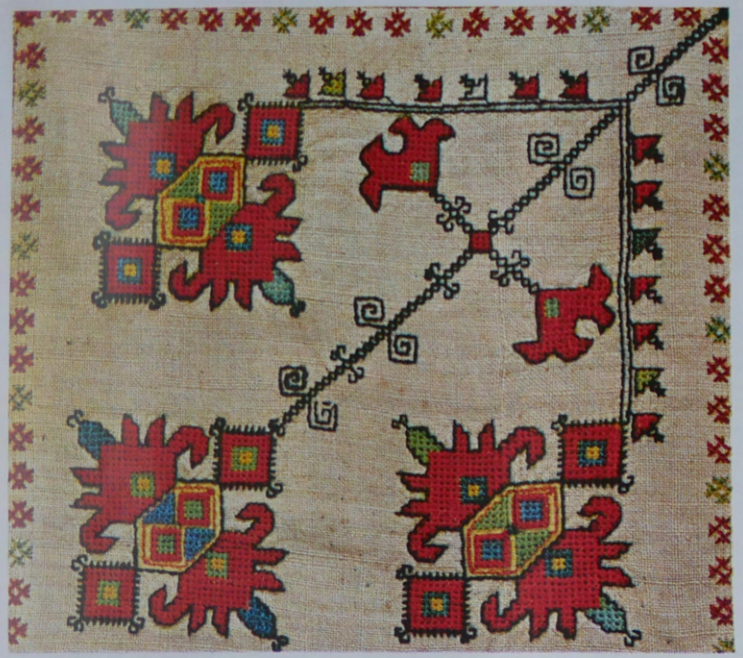

65

66

67

68

69

70

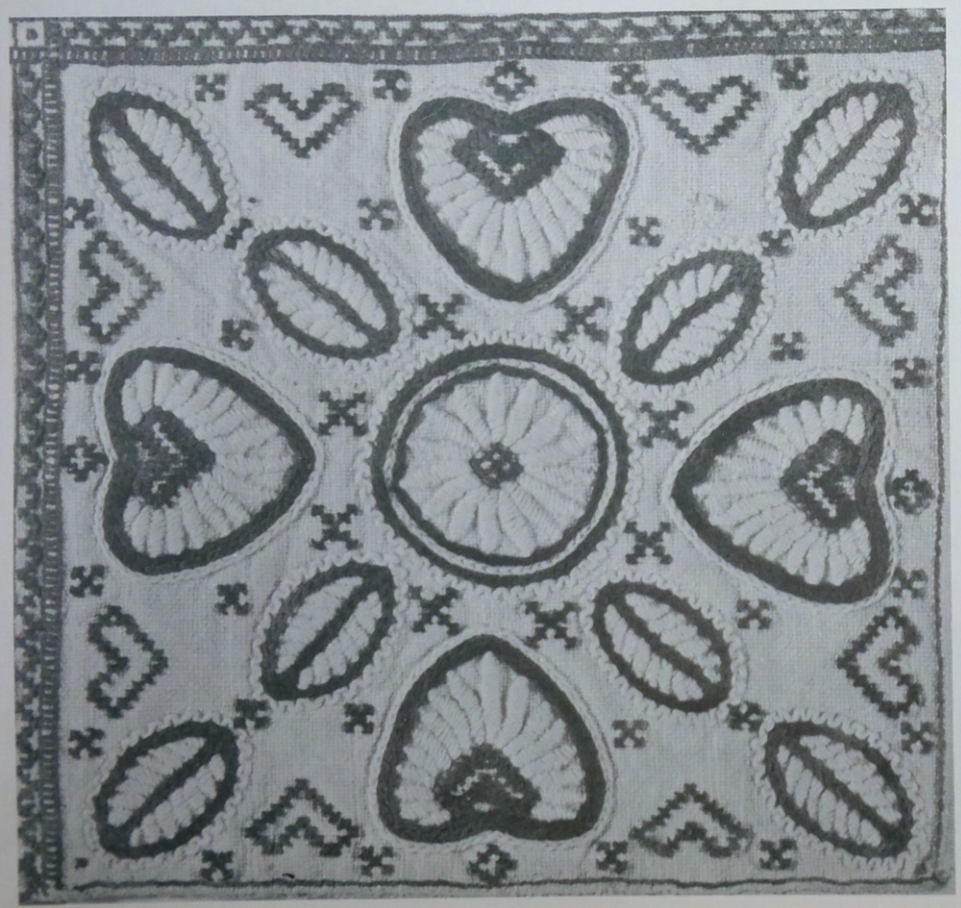

71

72

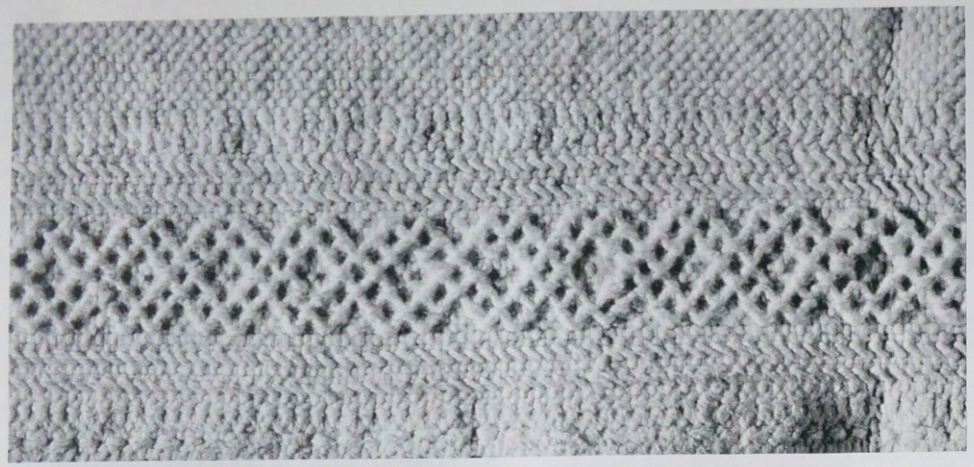

73

74

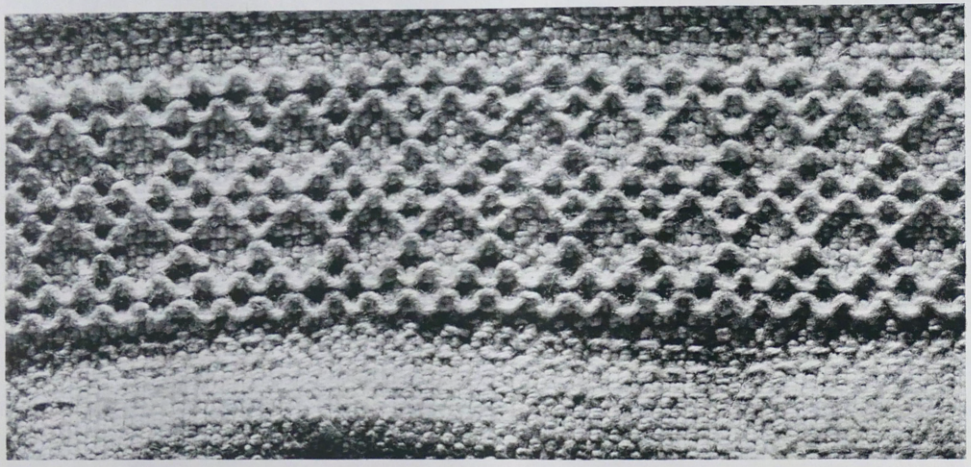

75

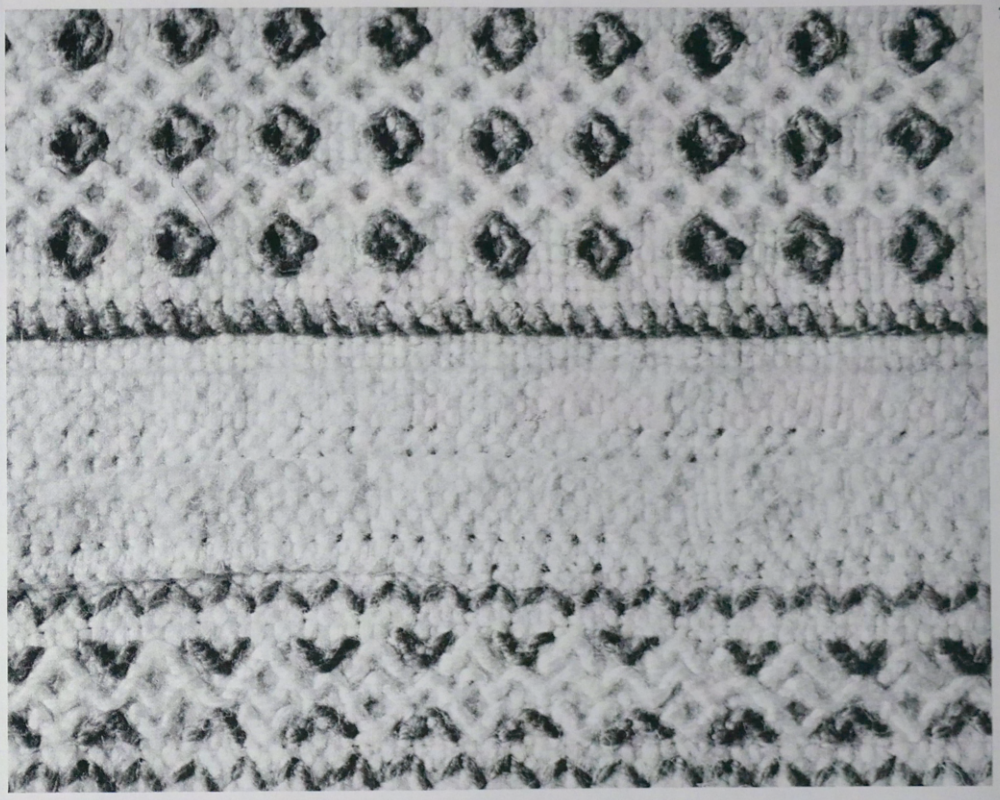

76

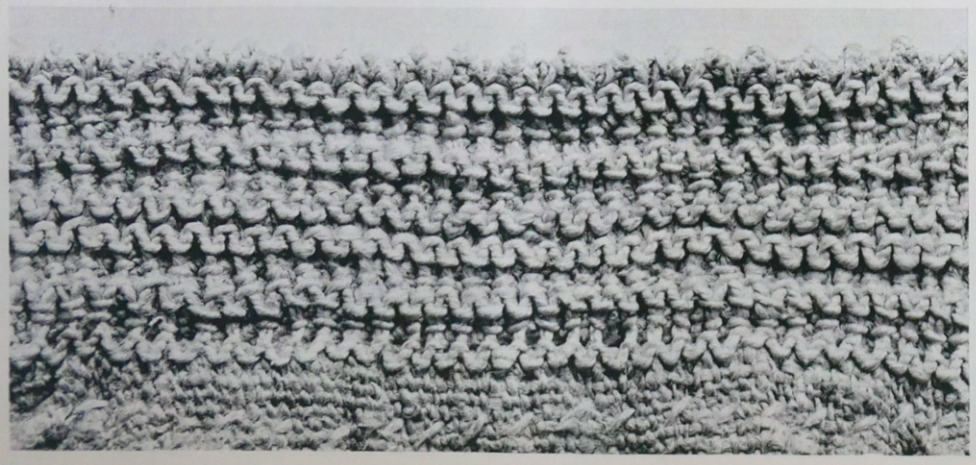

77

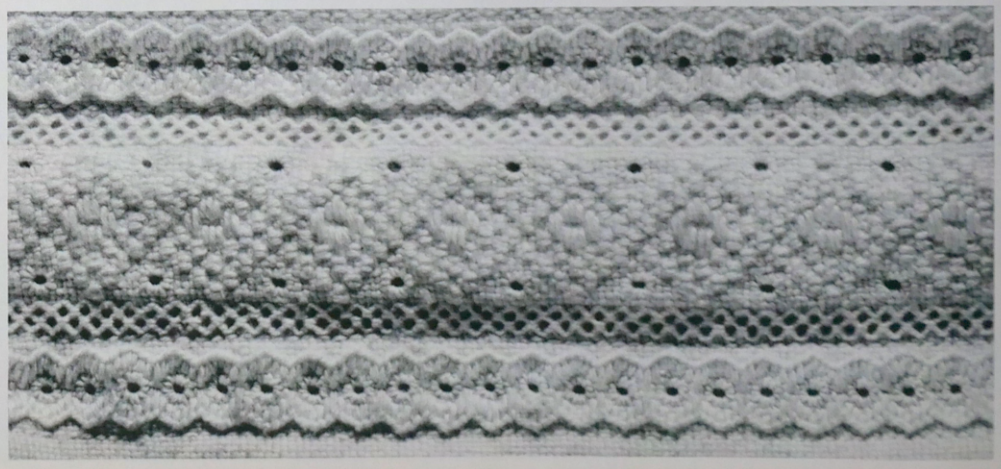

78

80

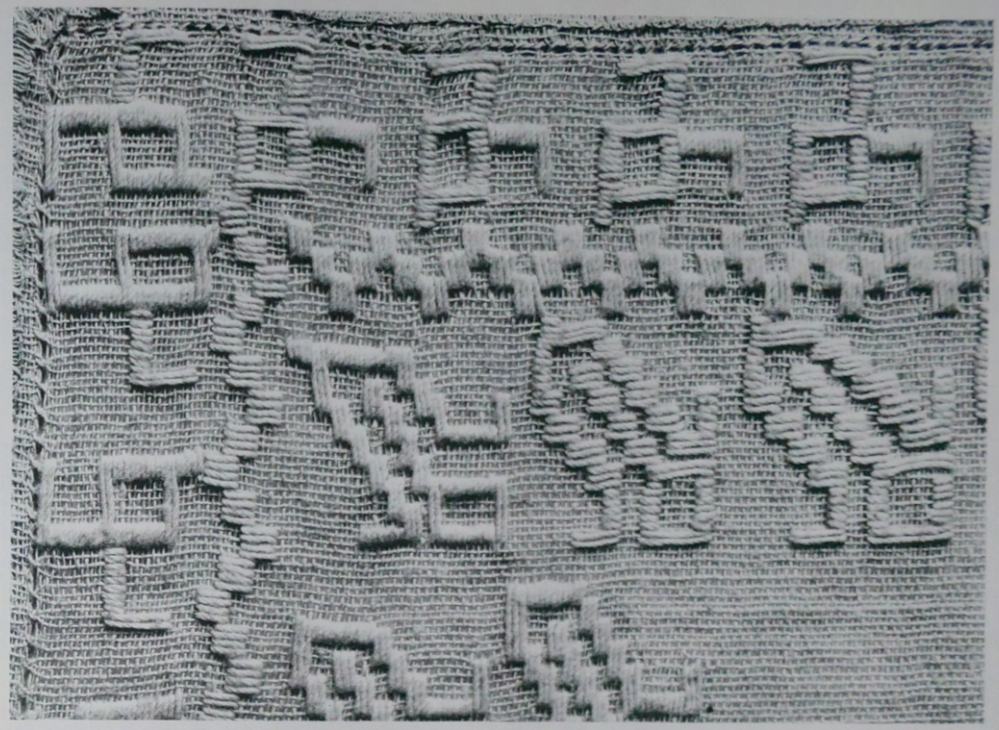

79

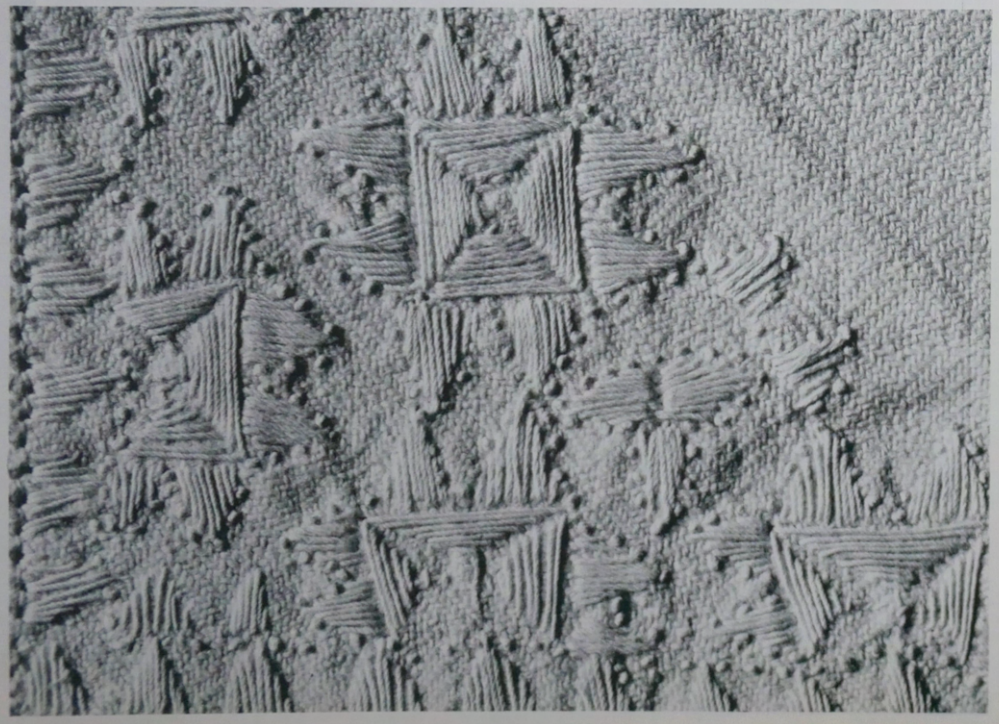

81

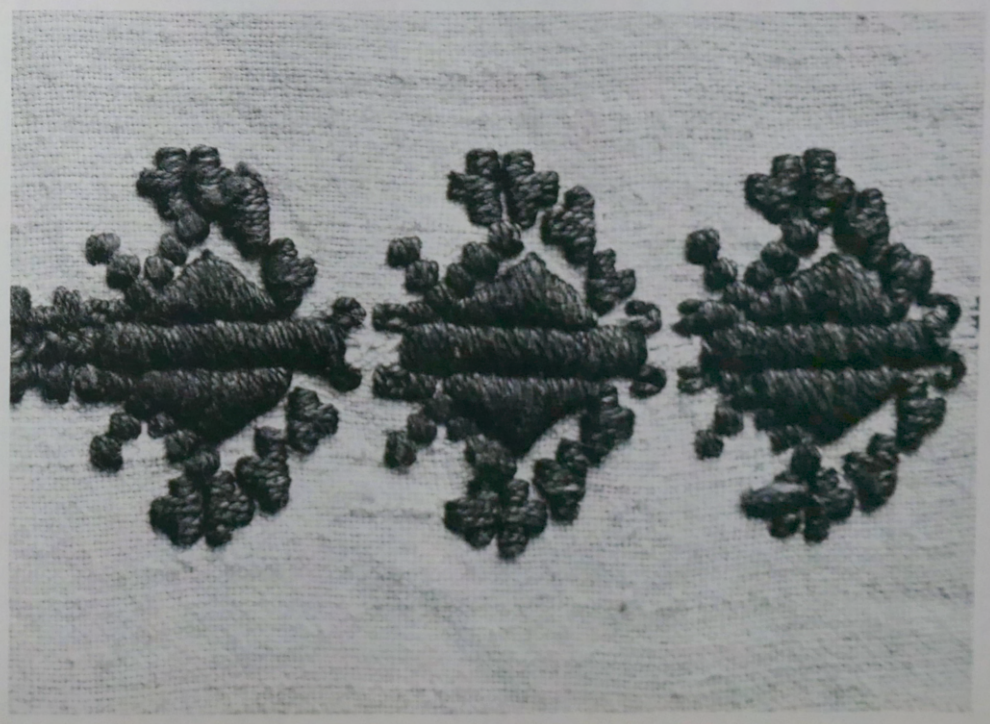

82

83

84

85

86

87

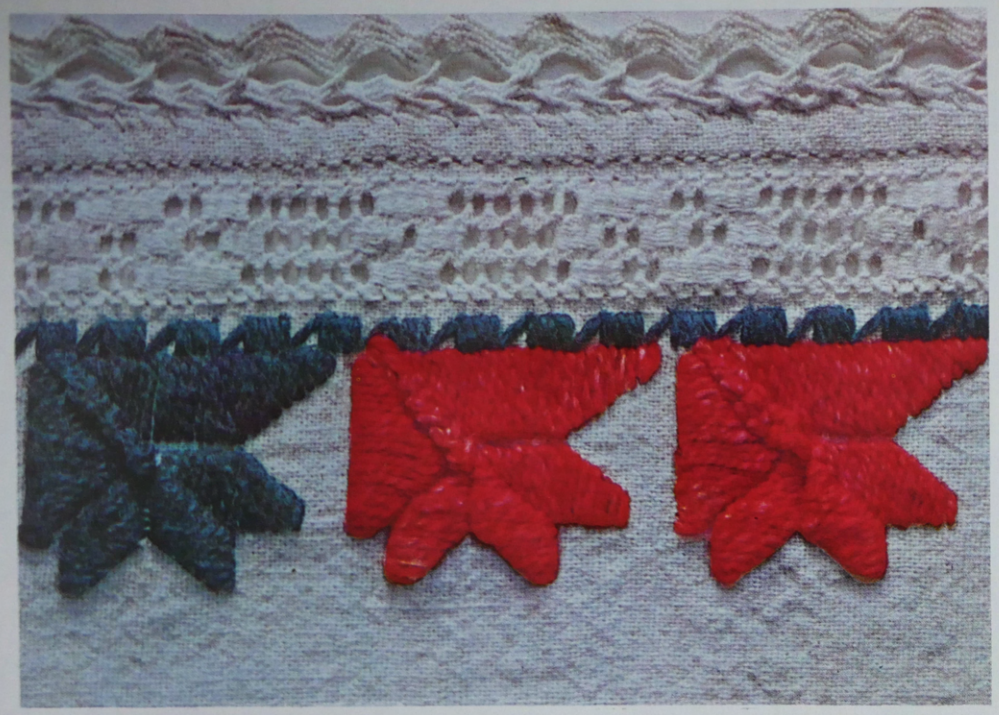

88

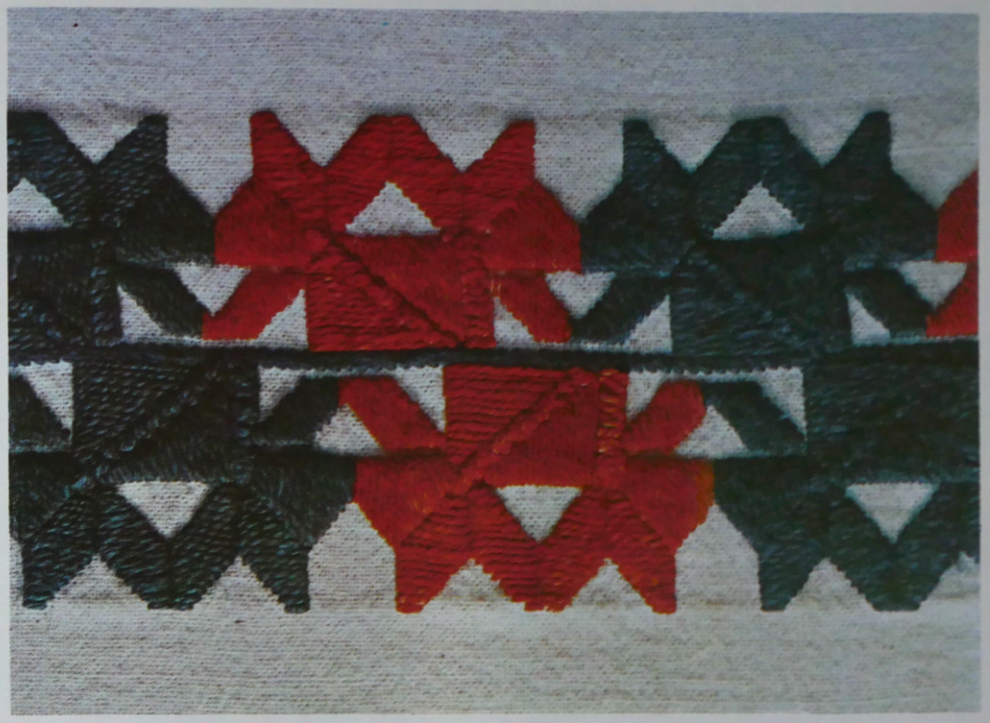

89

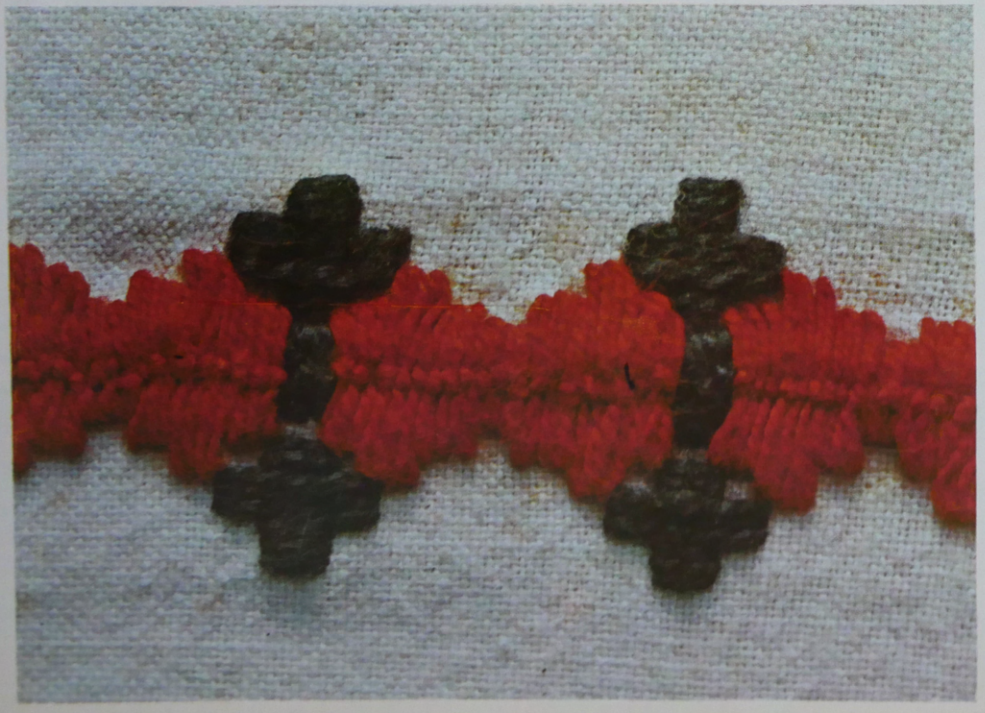

90

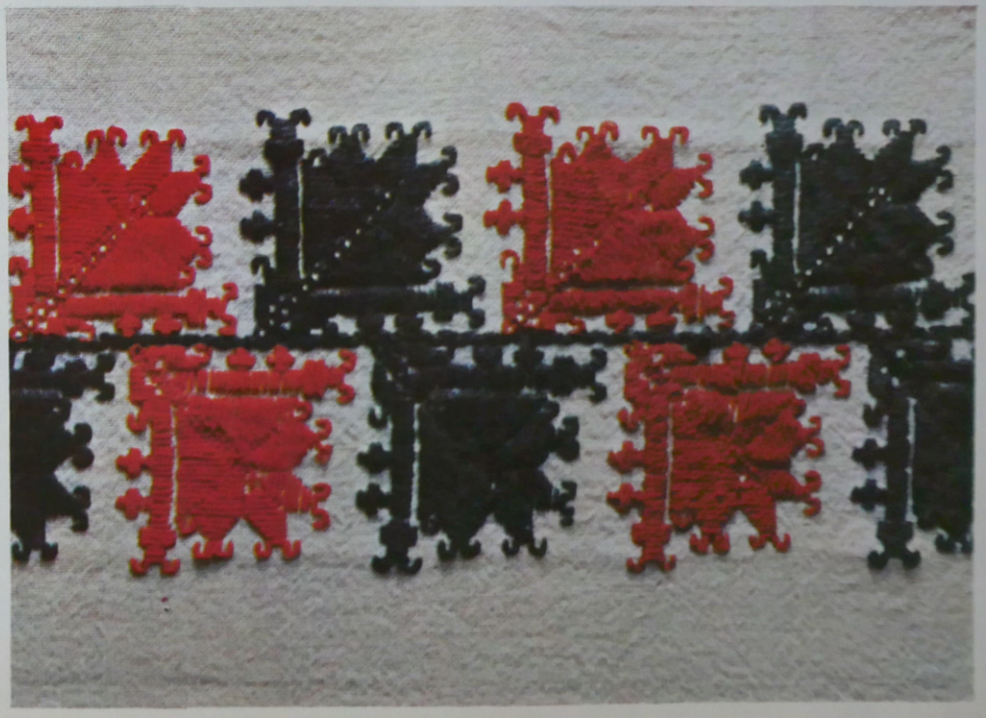

91

92

93

94

95

96

97

98

99

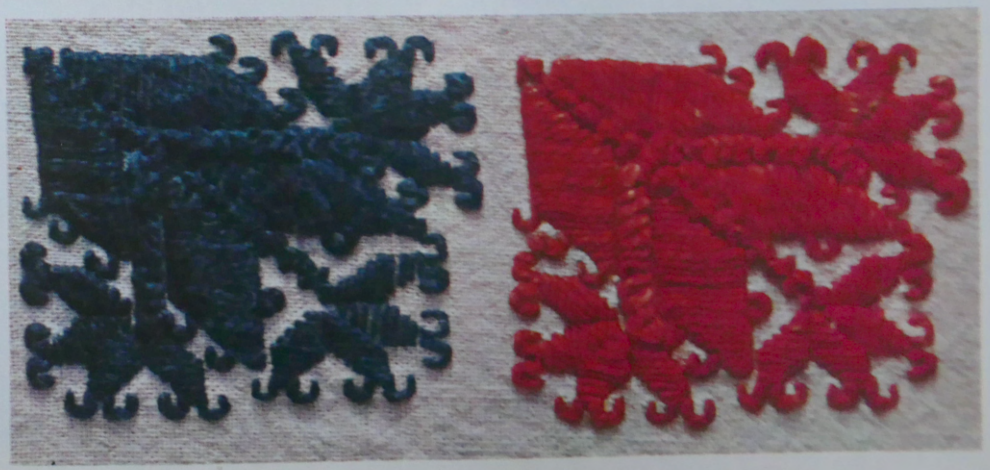

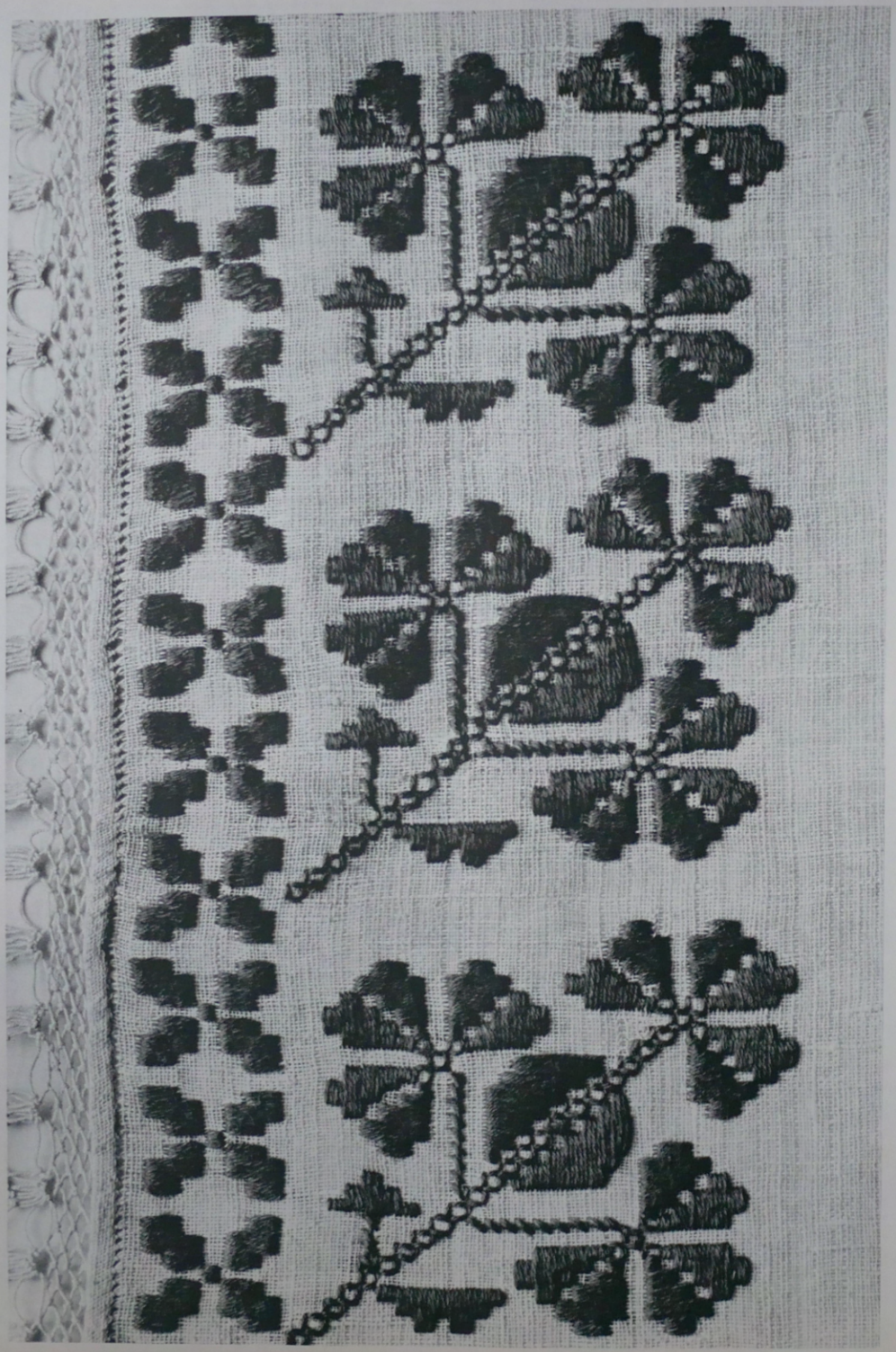

100

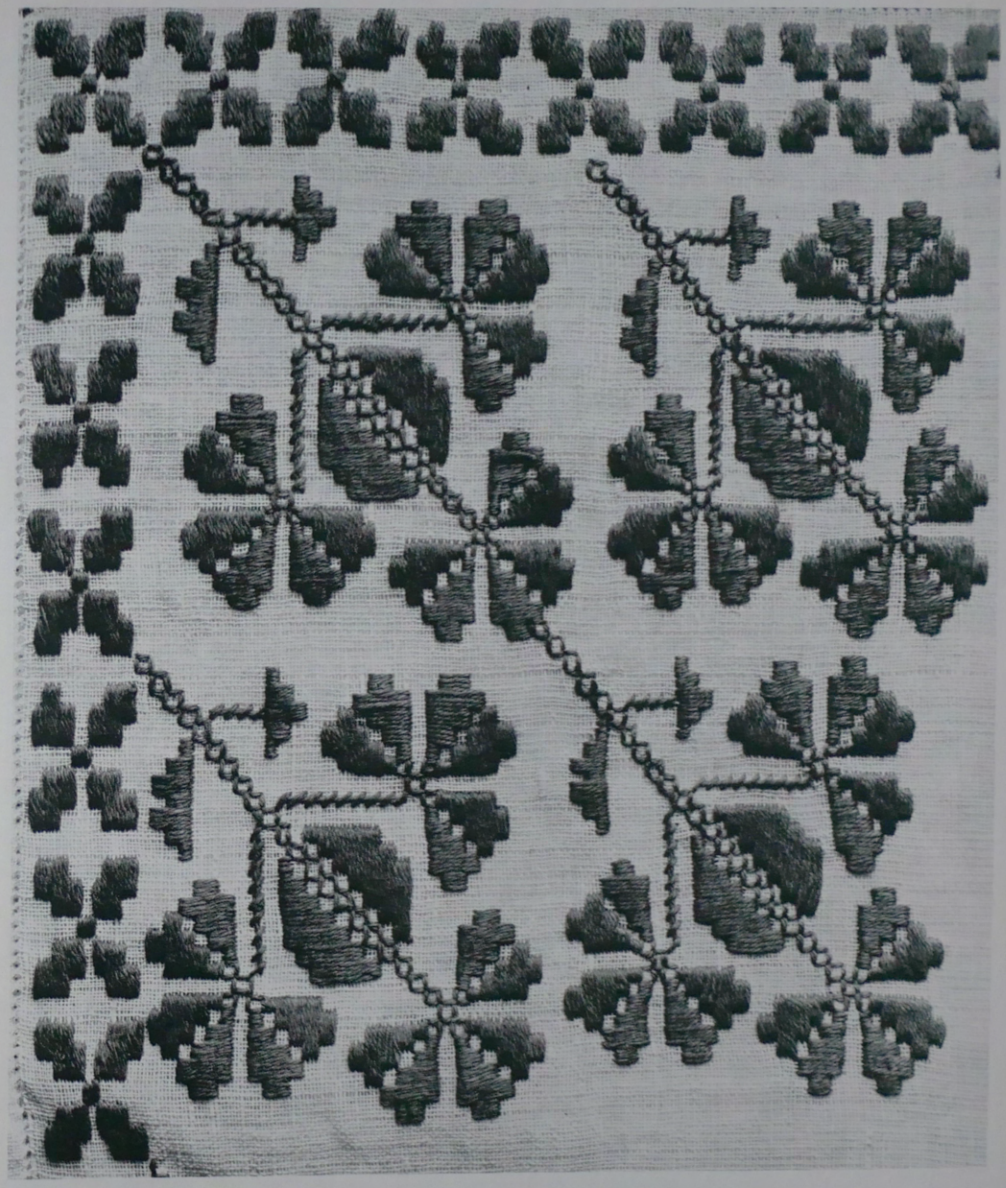

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

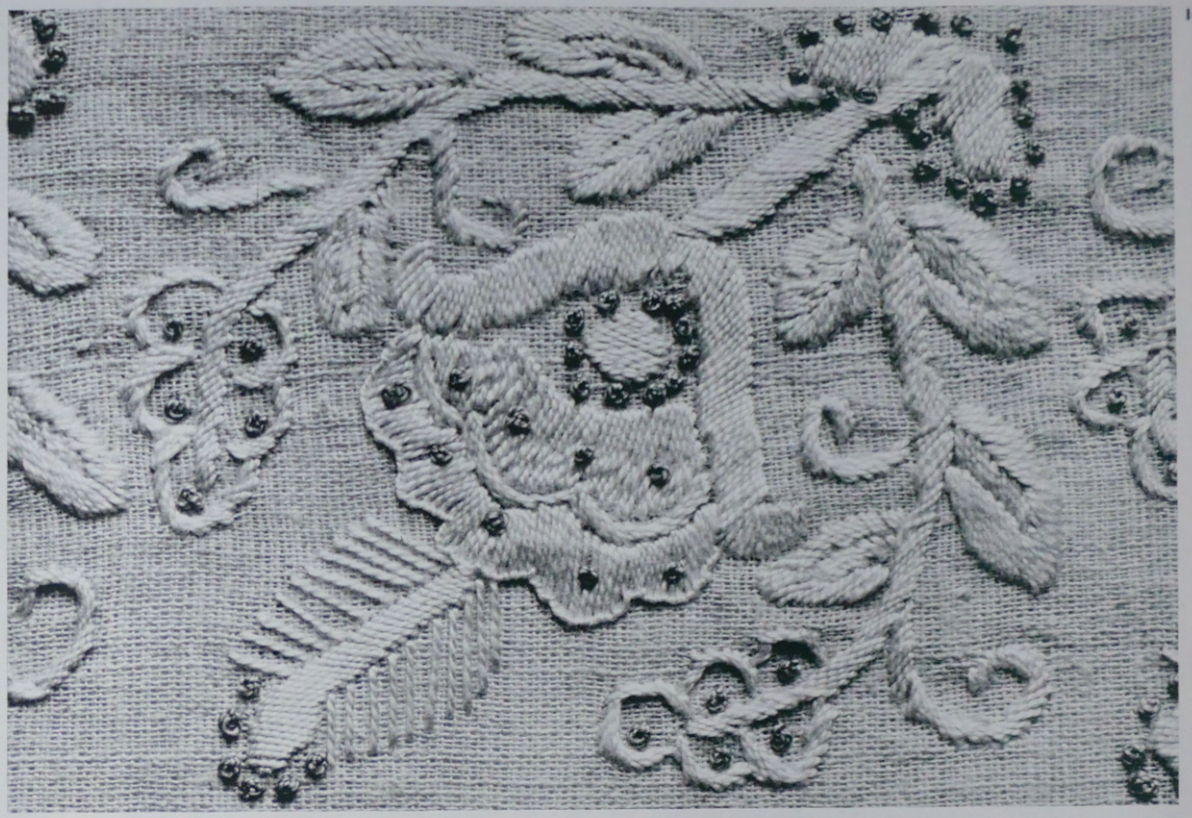

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

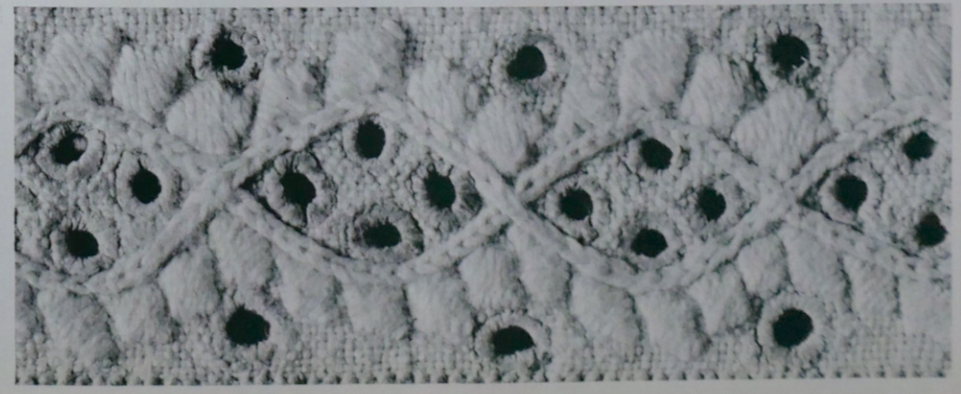

150

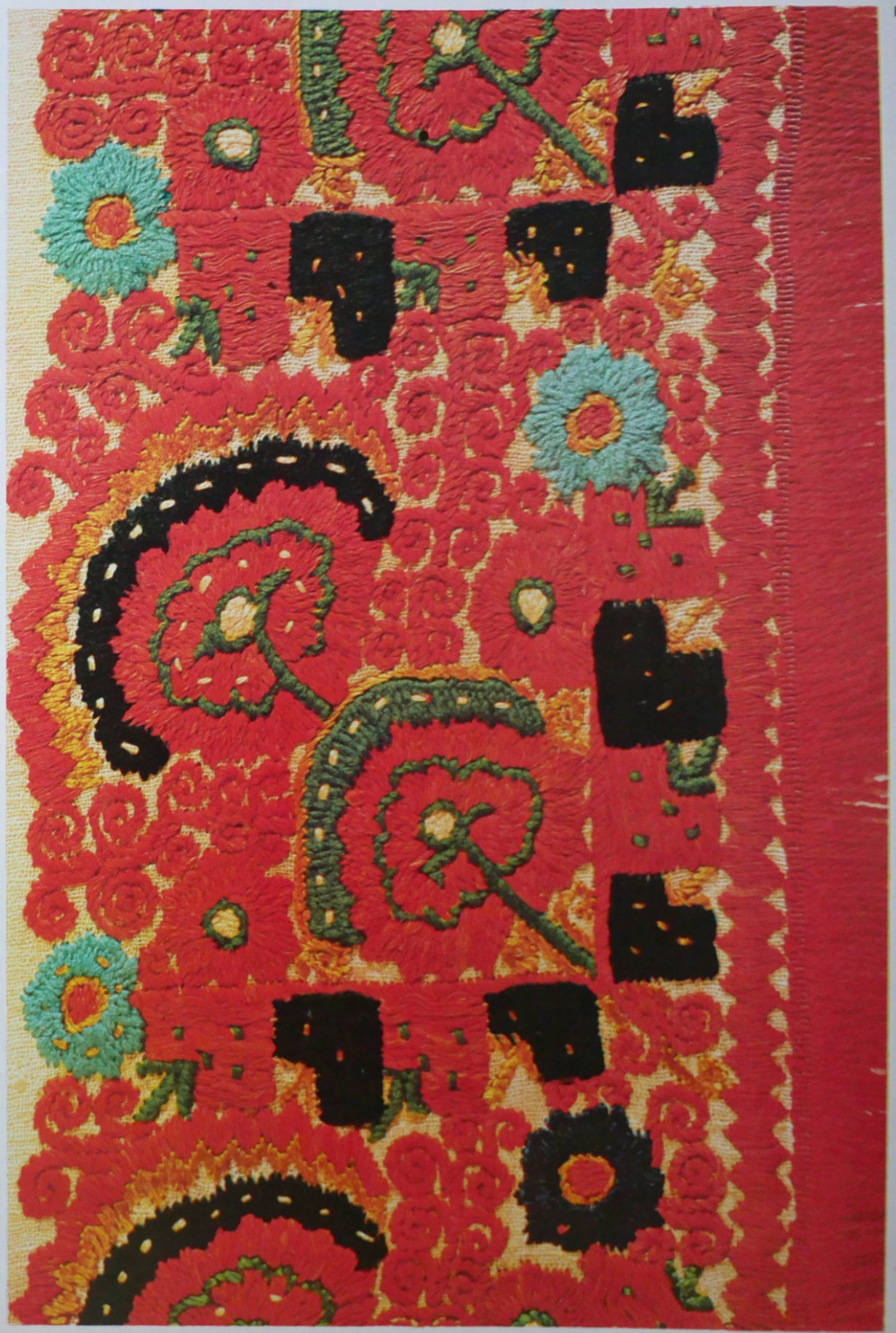

151

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

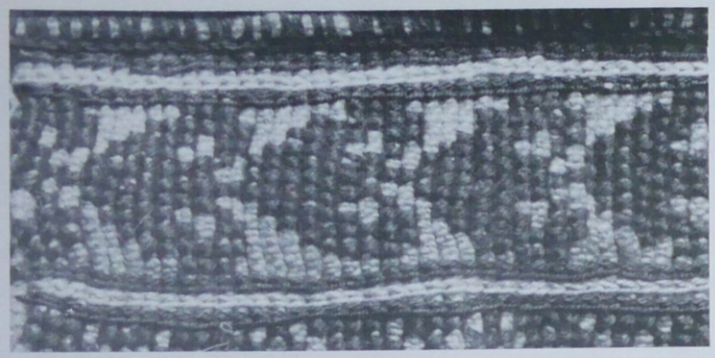

163

164

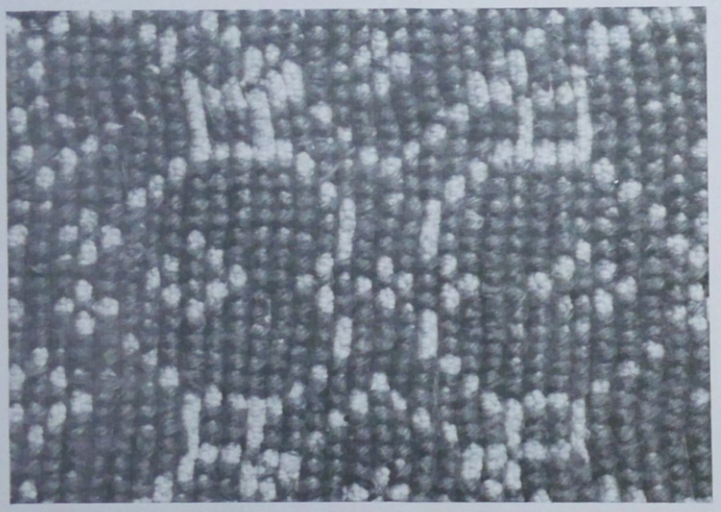

165

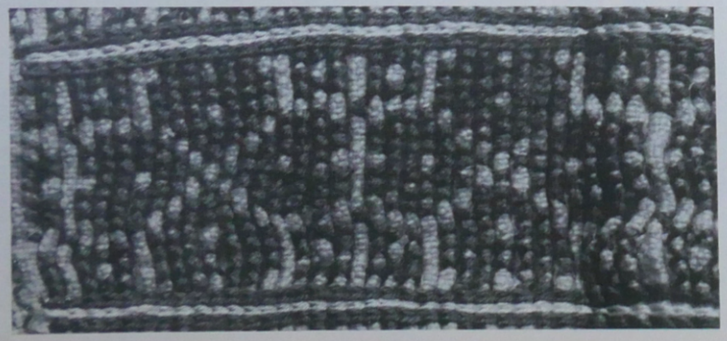

166

167

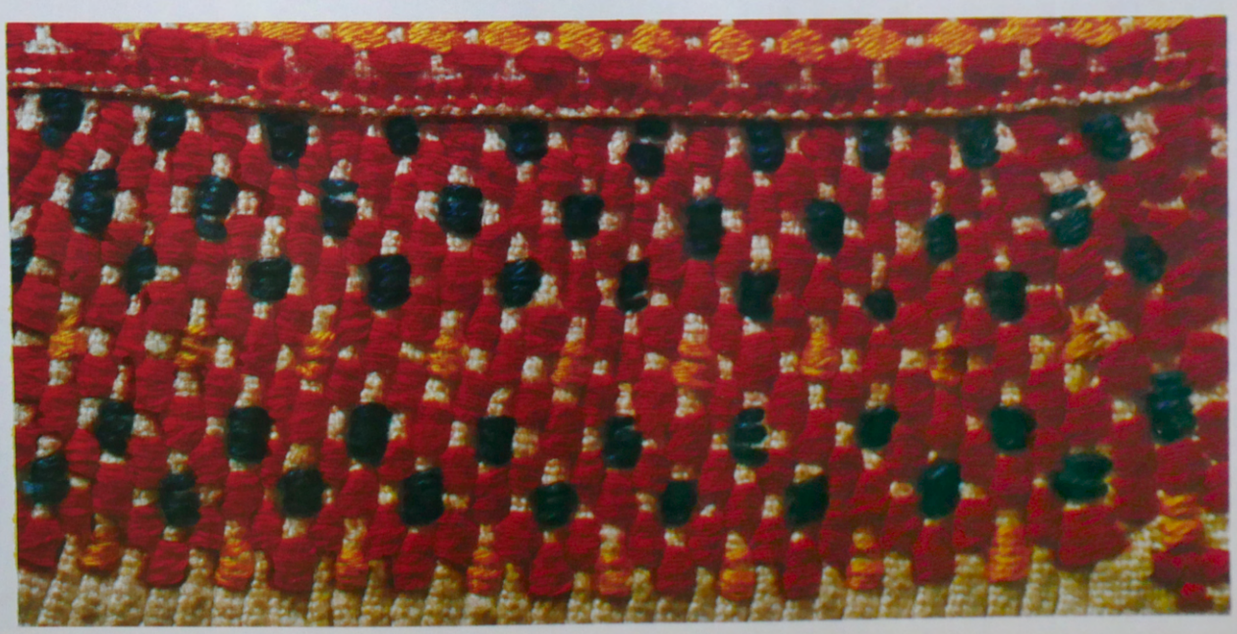

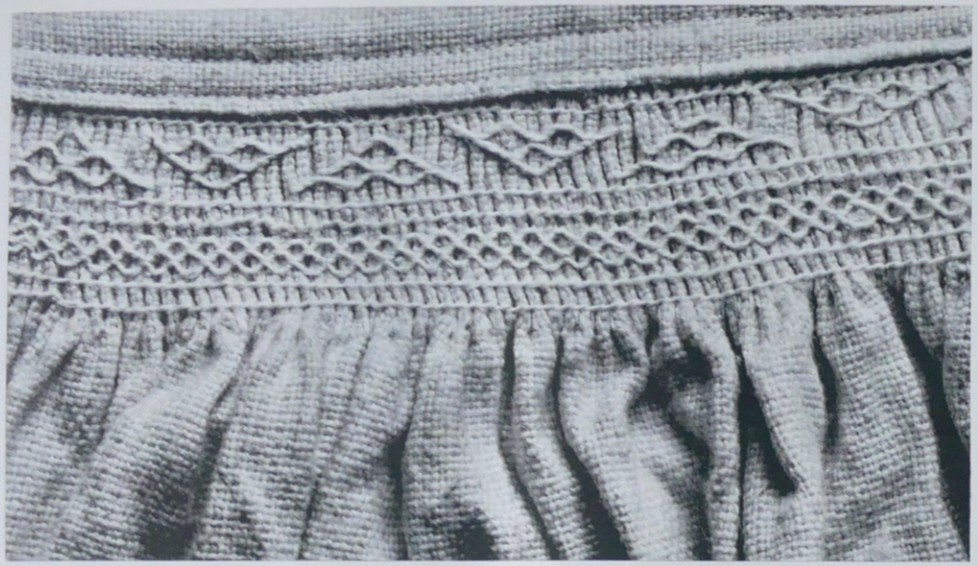

168

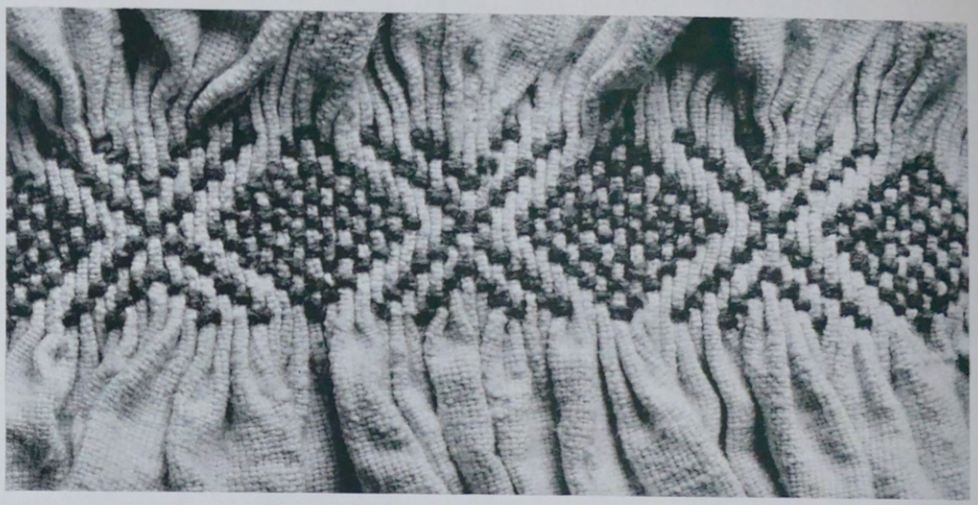

169

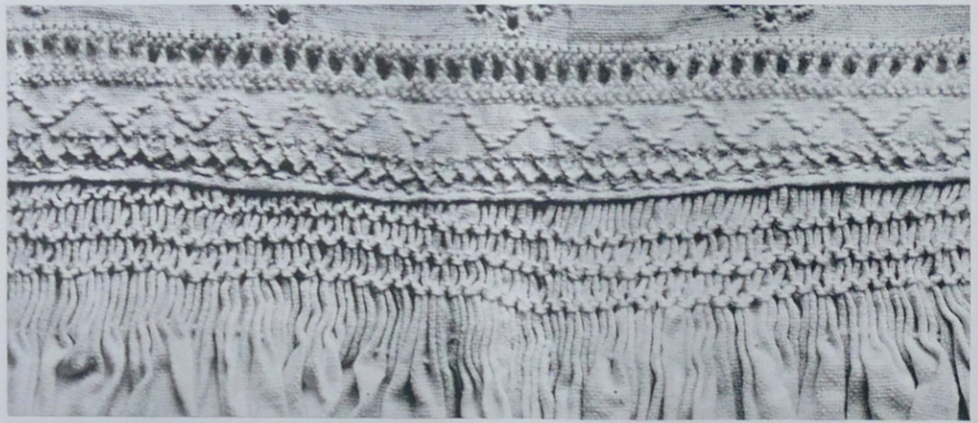

170

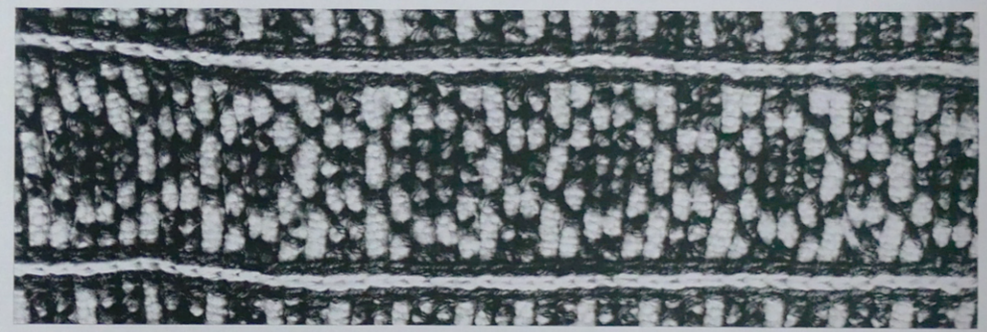

171

173

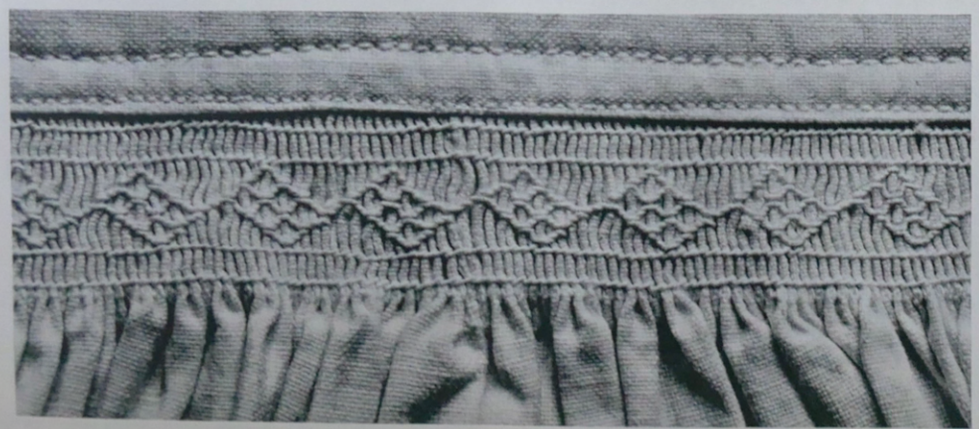

172

174

175

176

177

181

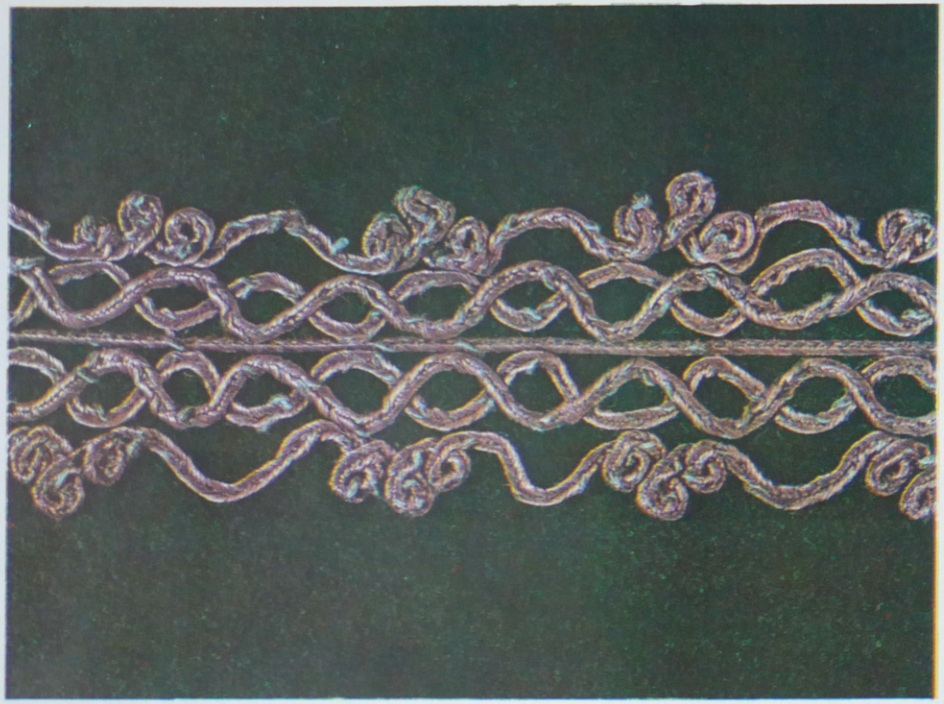

182

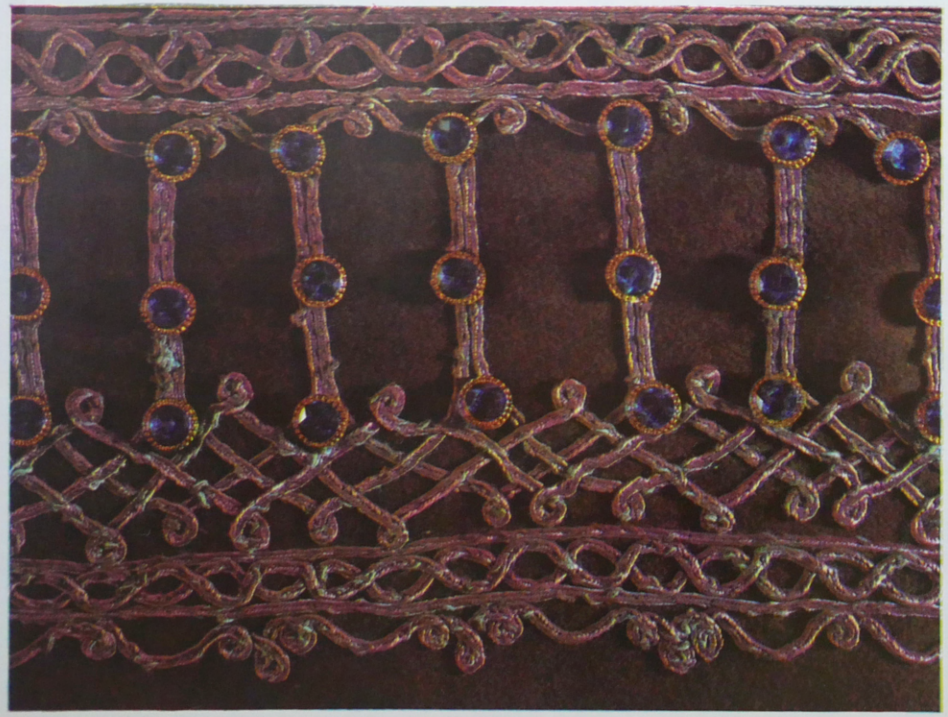

183

184

185

186

187

188

189

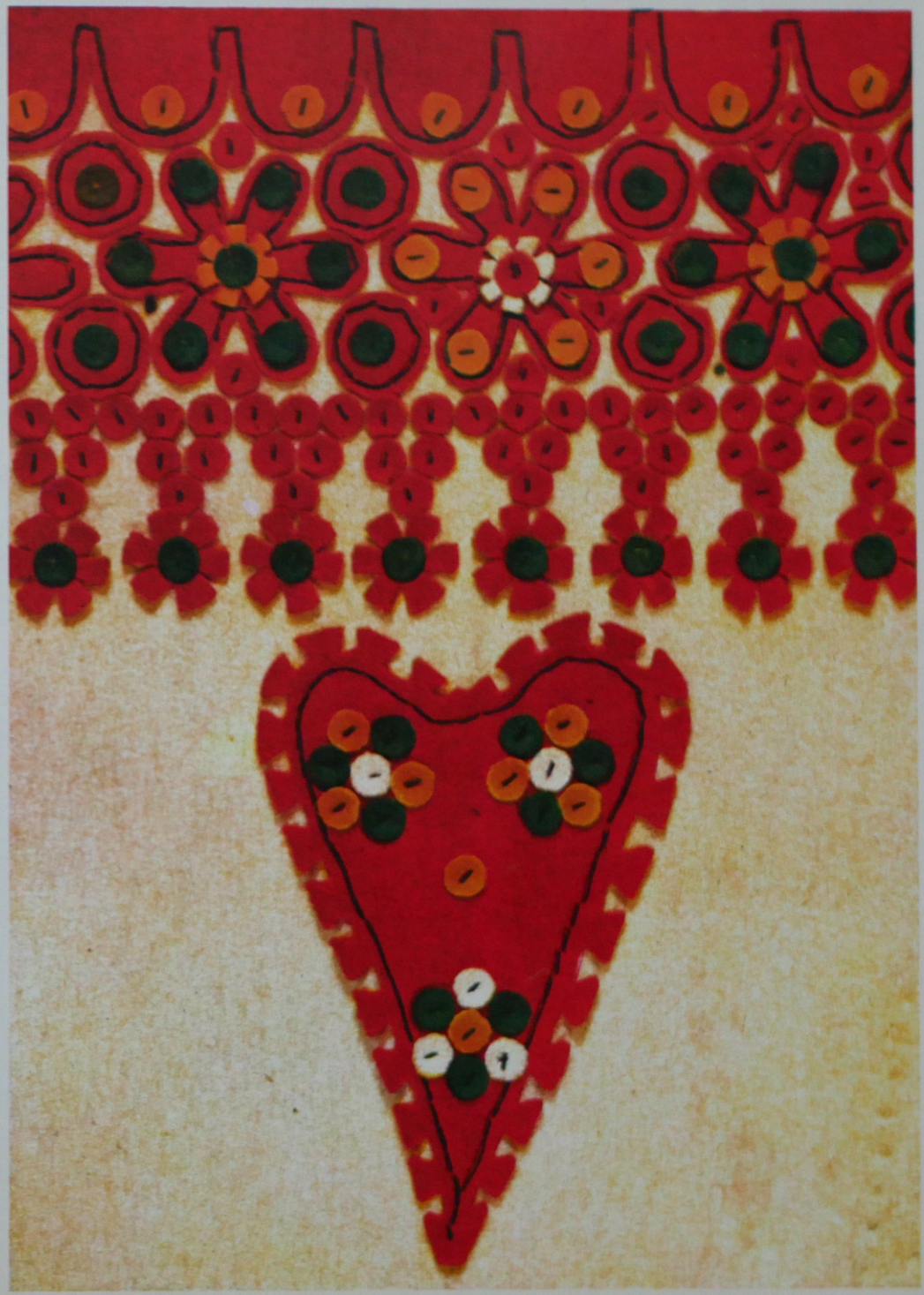

190

191

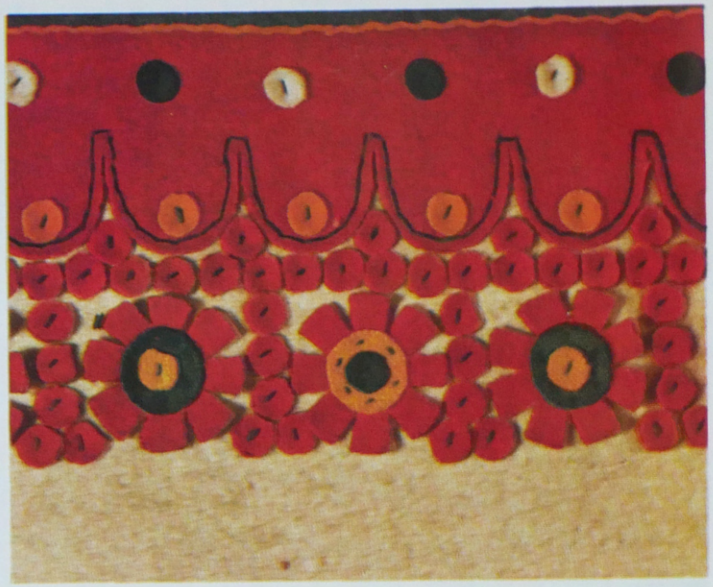

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

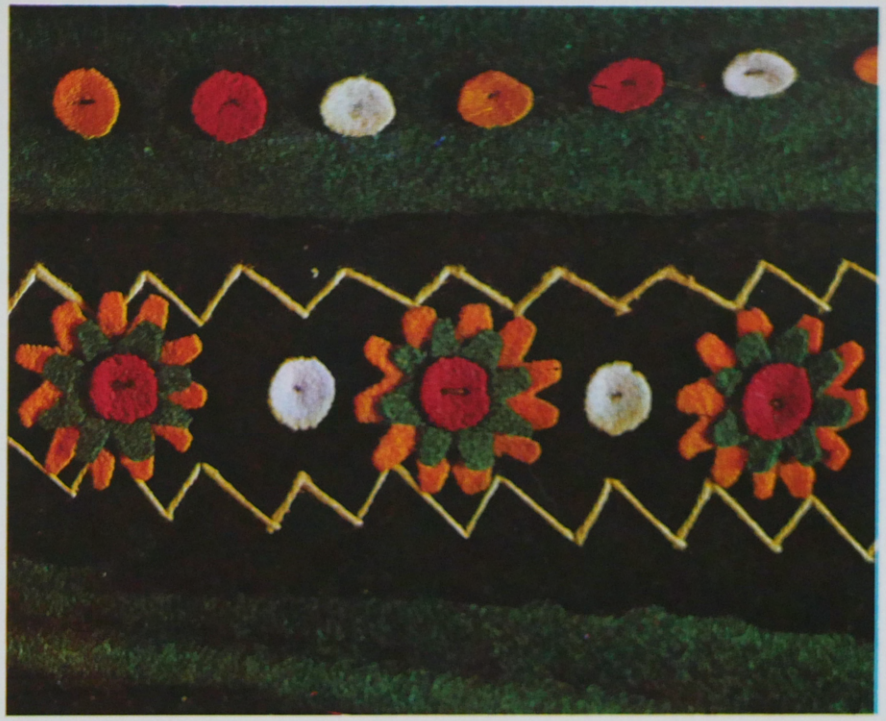

209

210

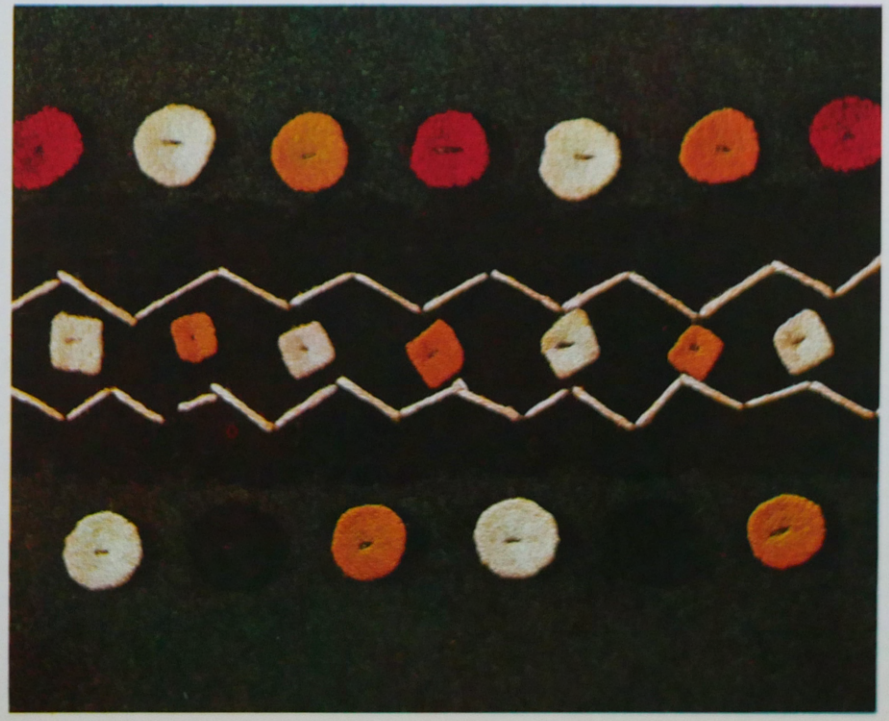

211

vezak vezla...

izbor vezova za rad

Za radne predloške u ovom prilogu knjizi izabrali smo »vezove brojem« svrstavajući ih među najljepše i istovremeno najteže, barem što se tiče pokušaja podražavanja u knjizi prikazanih motiva hrvatskih narodnih vezova.

Odabrani predložak za vezenje u prilogu označen je istim rednim brojem kao reprodukcija u boji motiva veza na stranama knjige (na primjer, 45/10, broj motiva/broj strane u knjizi).

Boje na motivima u knjizi označene su slijedećim znakovima:

legenda boja:

✱	**crna**
●	**crvena**
★	**plava**
◗◖	**modra**
•	**žuta**
••	**zelena**
○	**bijela**
–	**tirkizna**
■	**smeđa**
....	**crvena nit**
+++	**plava nit**
——	**smeđa nit**

izrada crteža: Daniela Lušin
izdanje i tisak: Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1974.

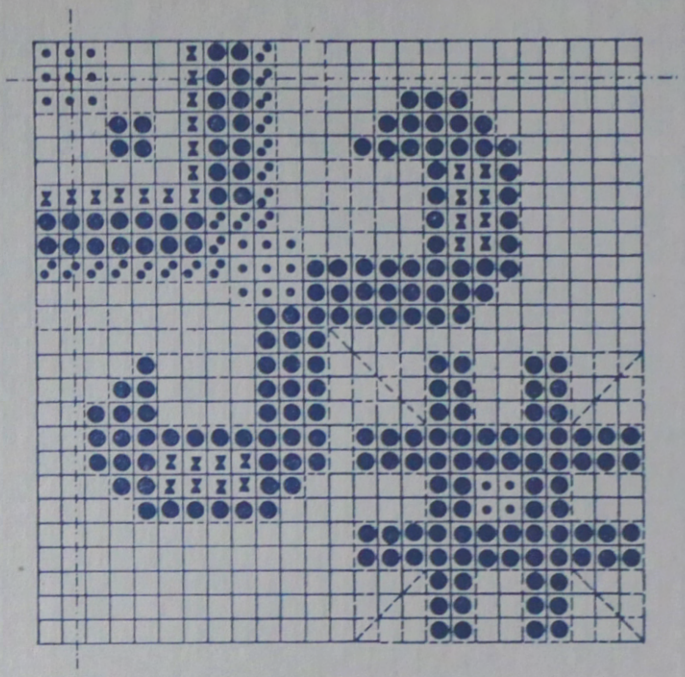

64/13

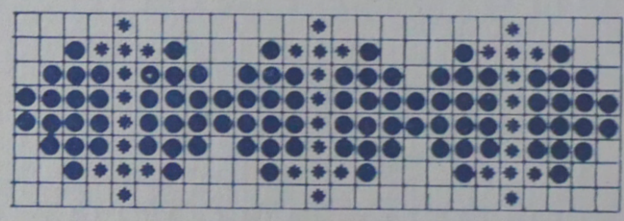

89/19

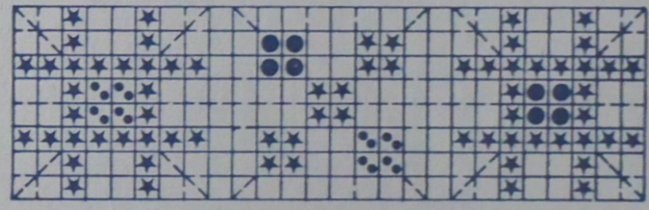

66/14

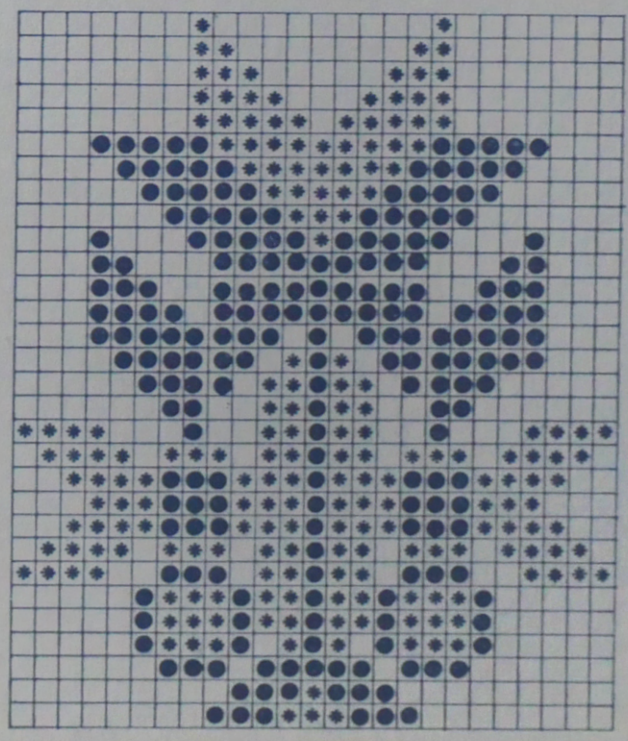

49/10

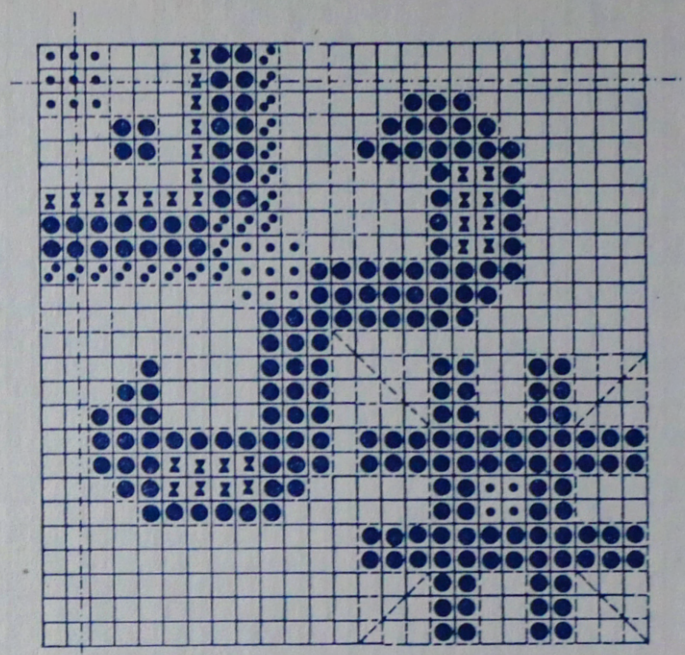

64/13

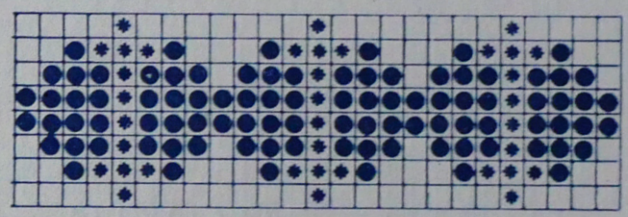

89/19

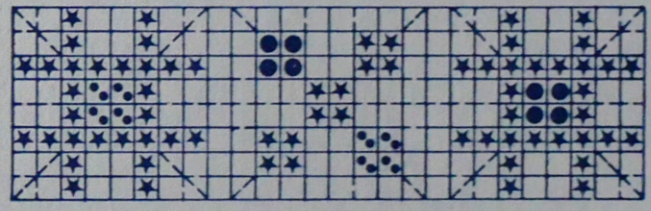

66/14

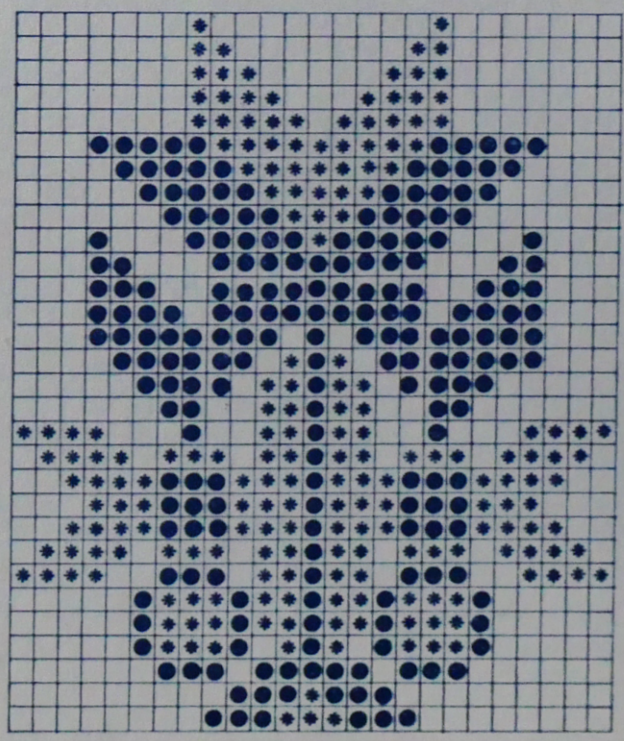

49/10

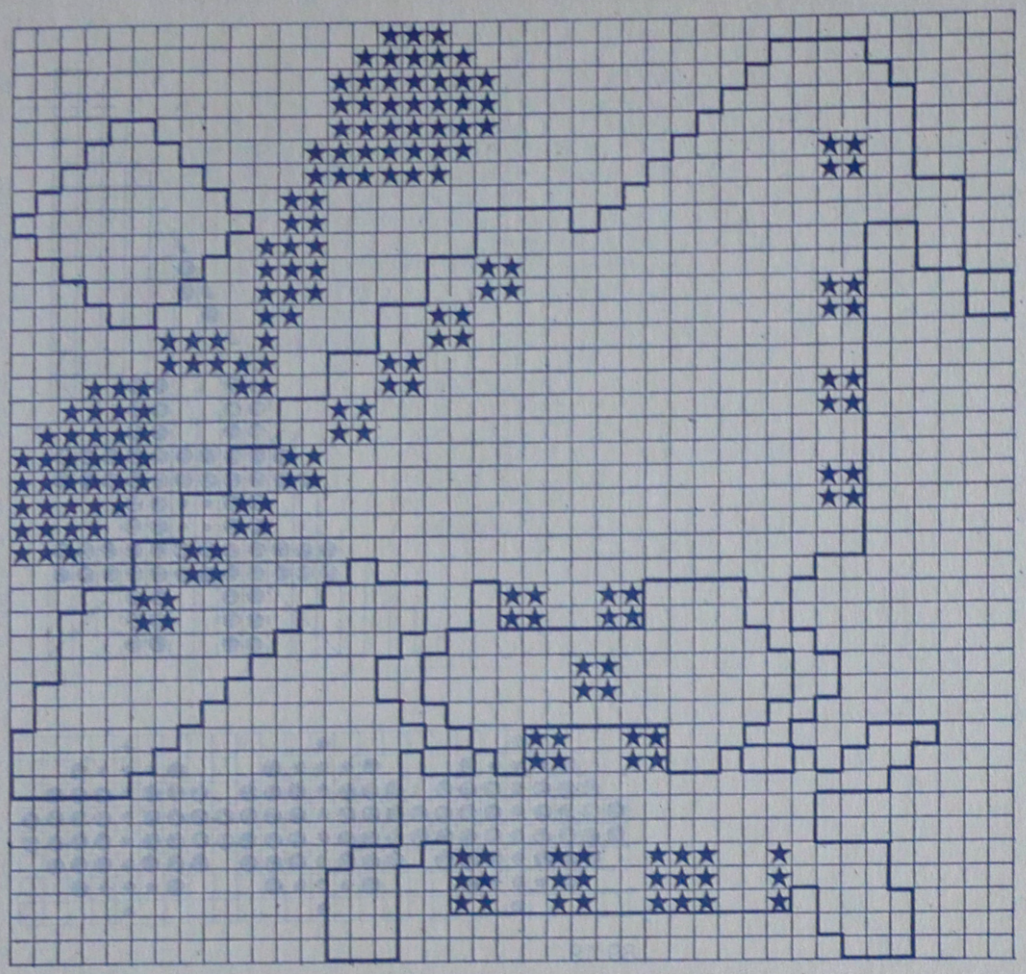

35/8

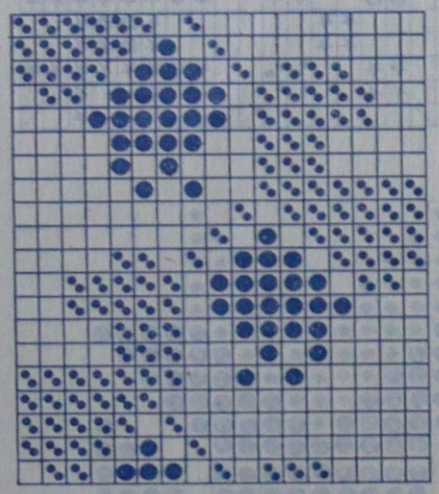

38/8

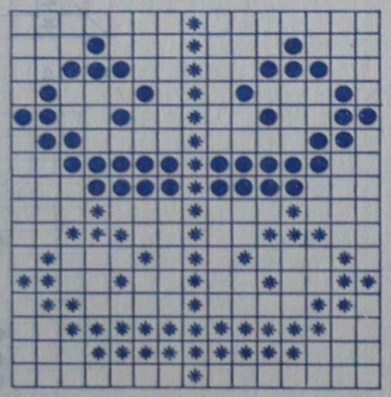

48/10

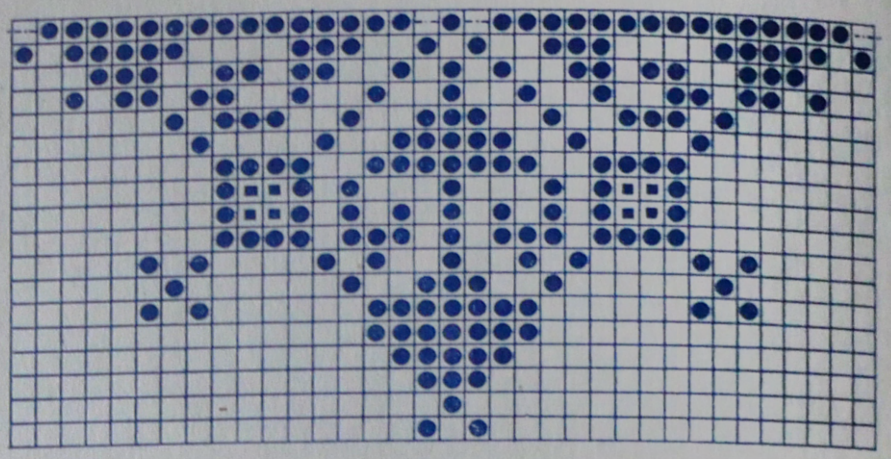

6/2

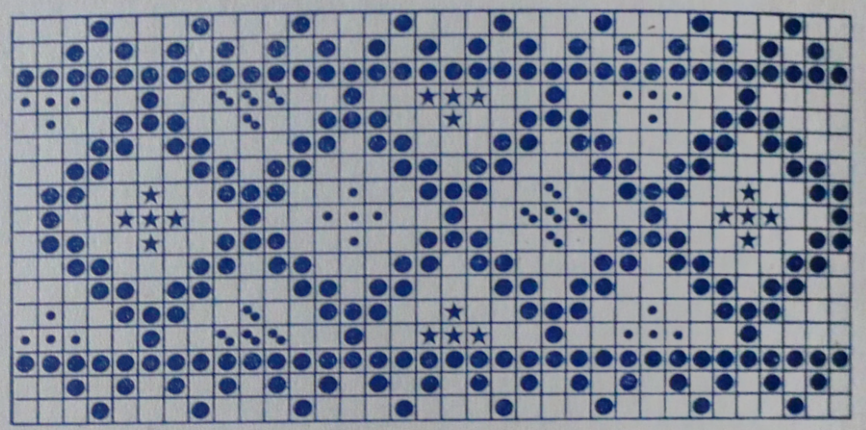

19/5

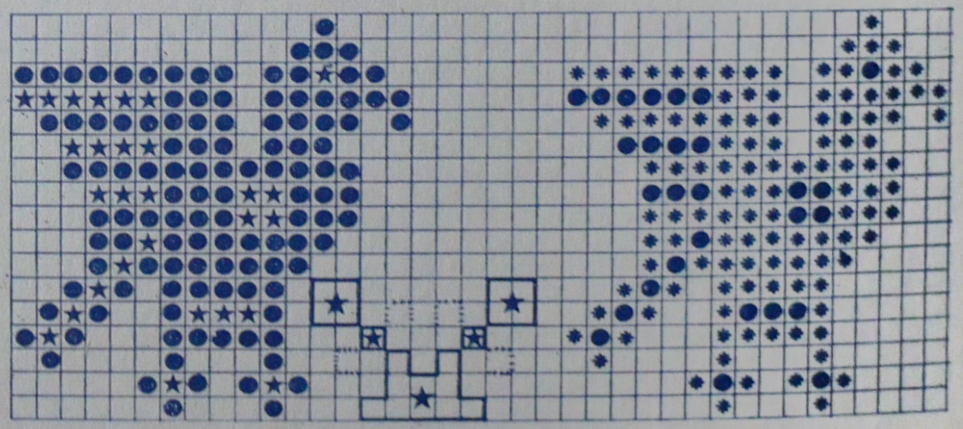

52/11

41/9

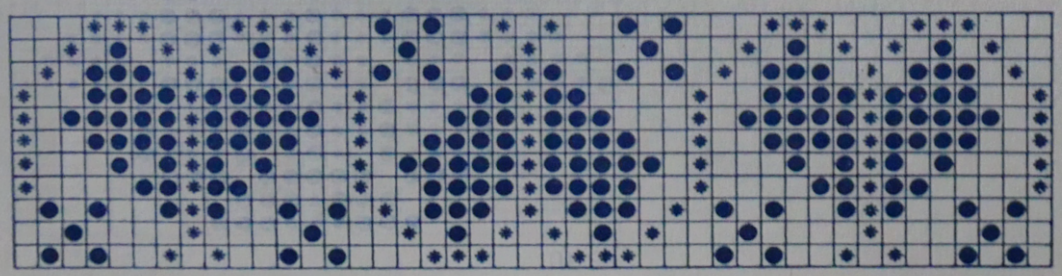

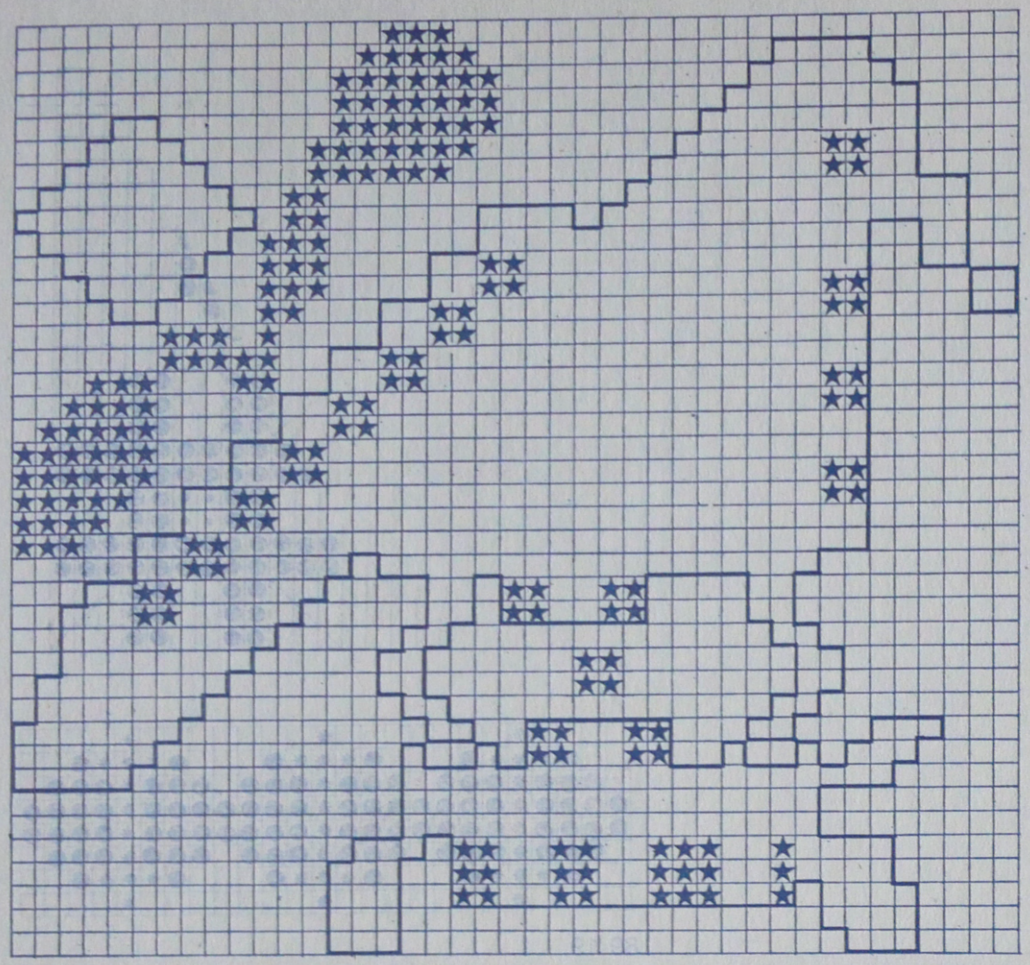

35/8

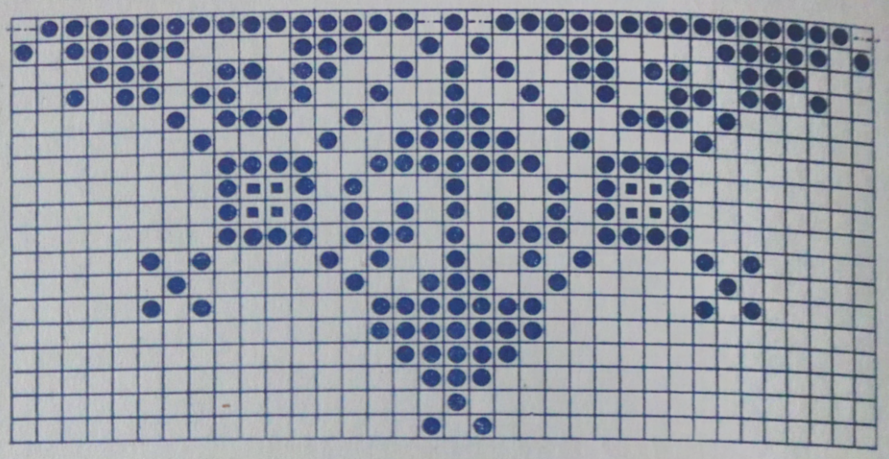

6/2

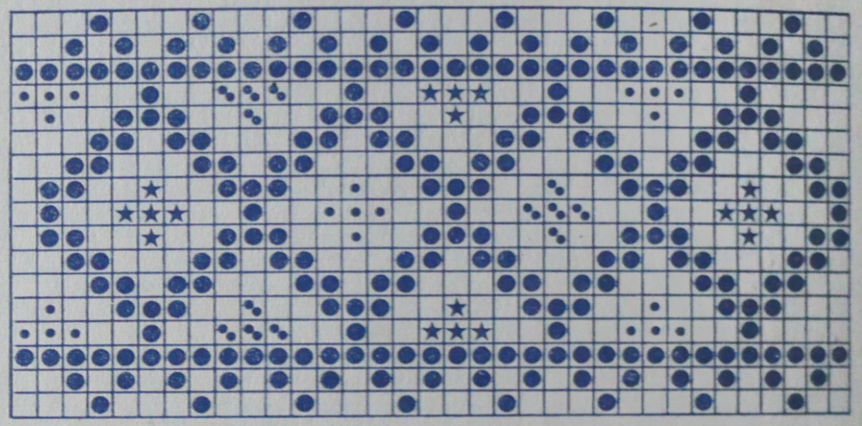

19/5

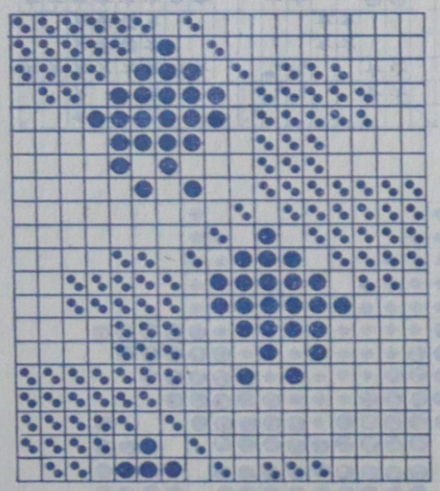

38/8

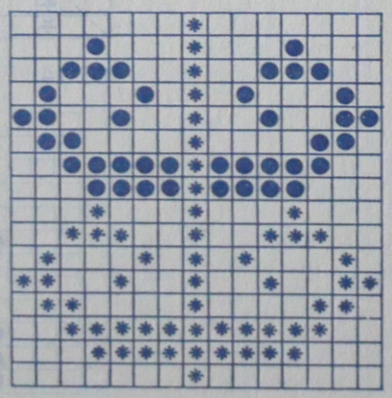

48/10

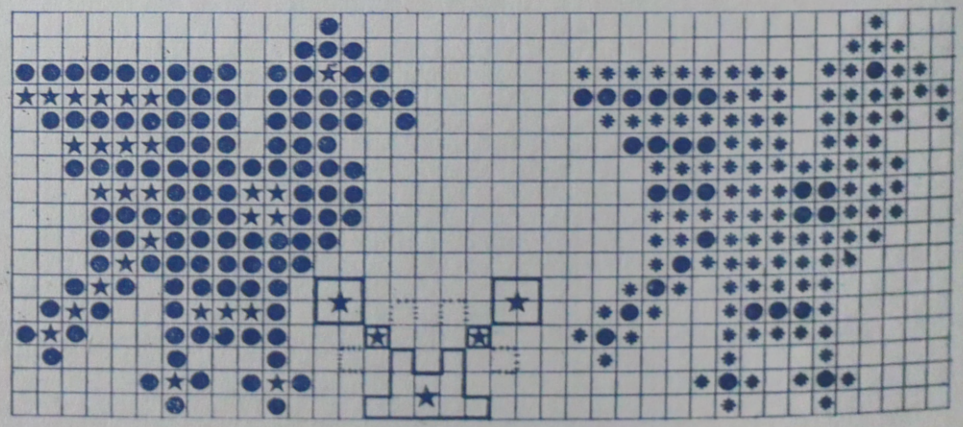

52/11

41/9

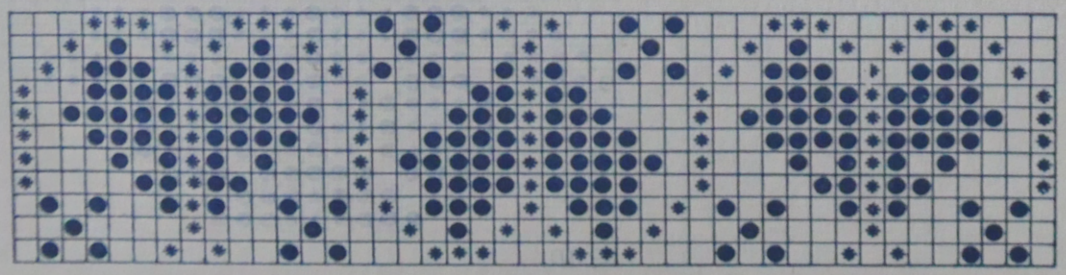

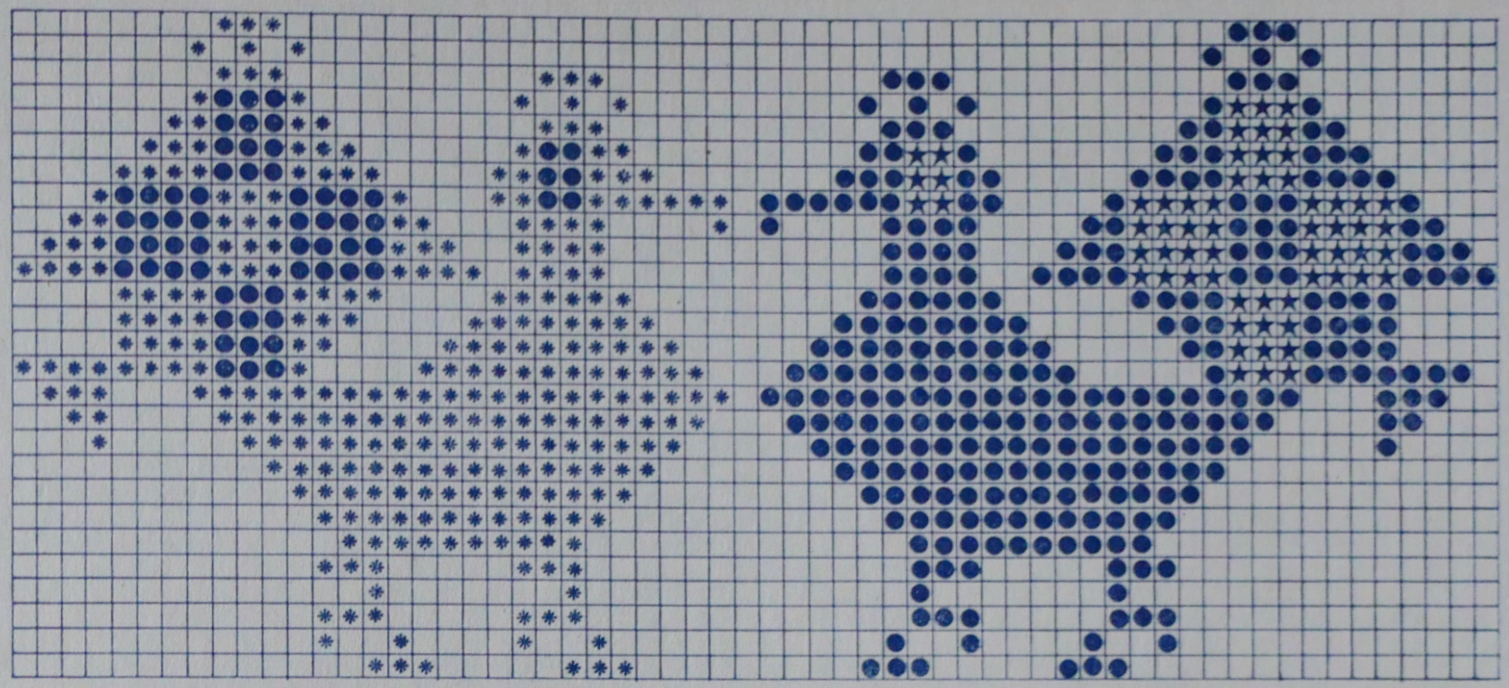

45/10

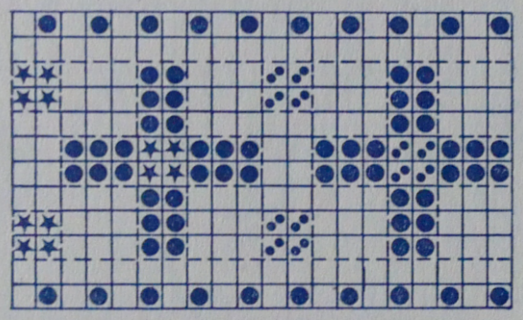

68/14

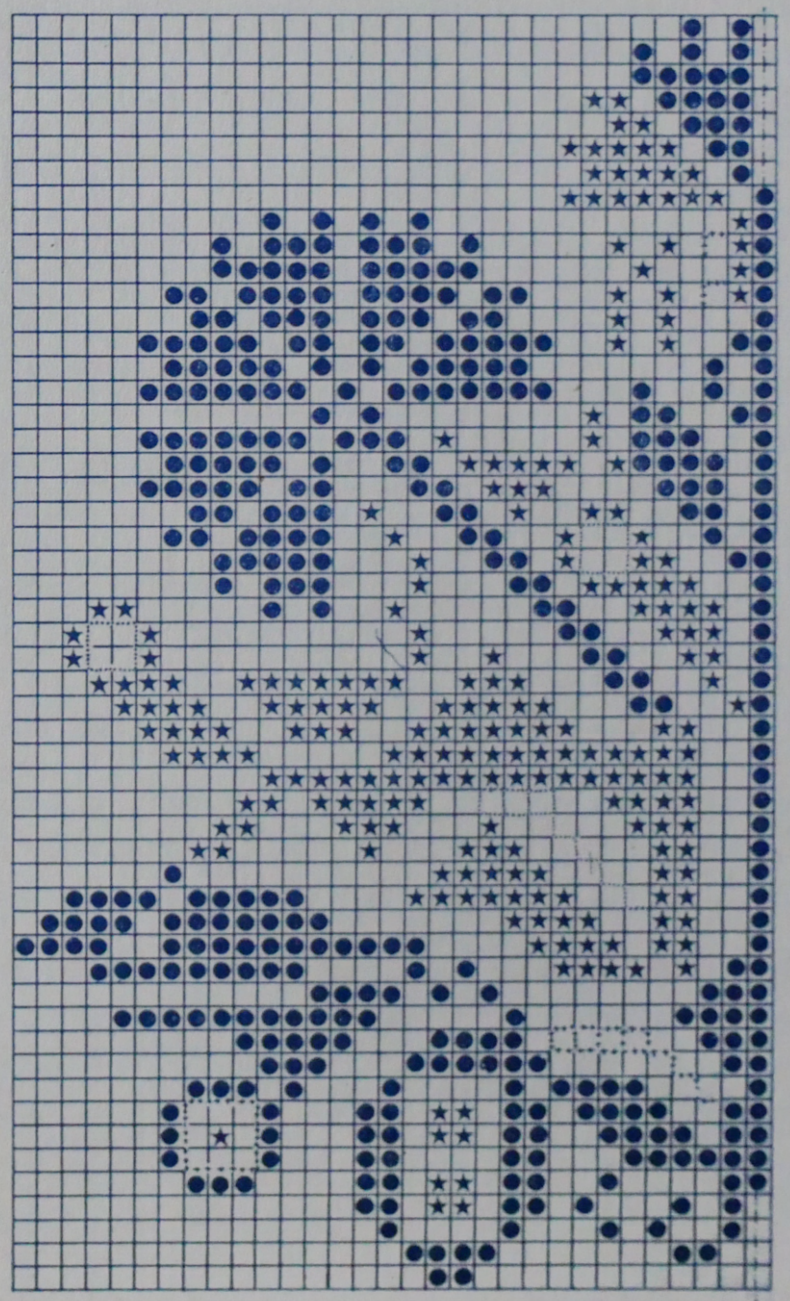

36/8

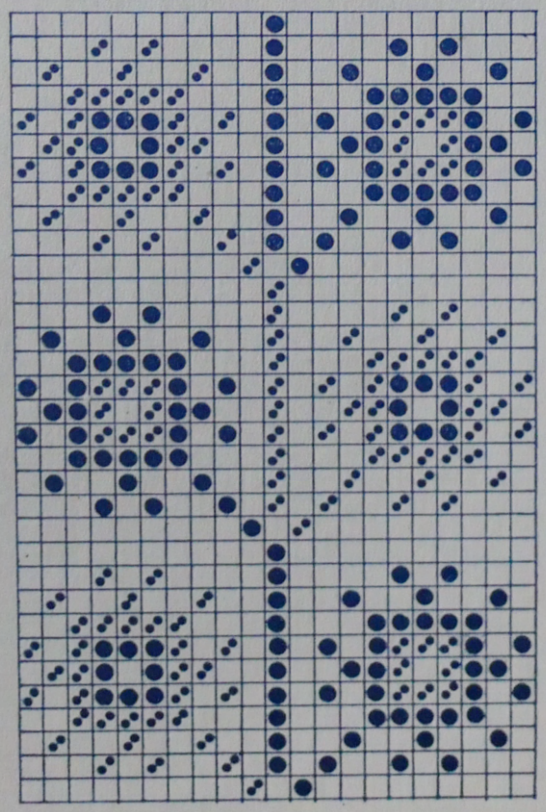

7/2

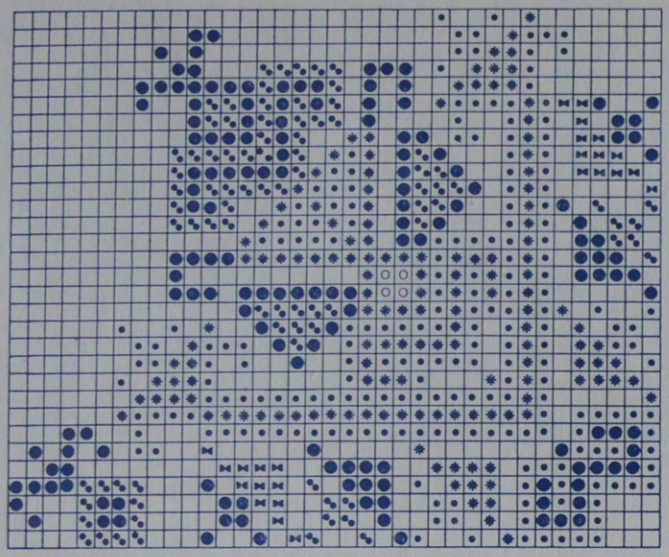

2/1

20/5

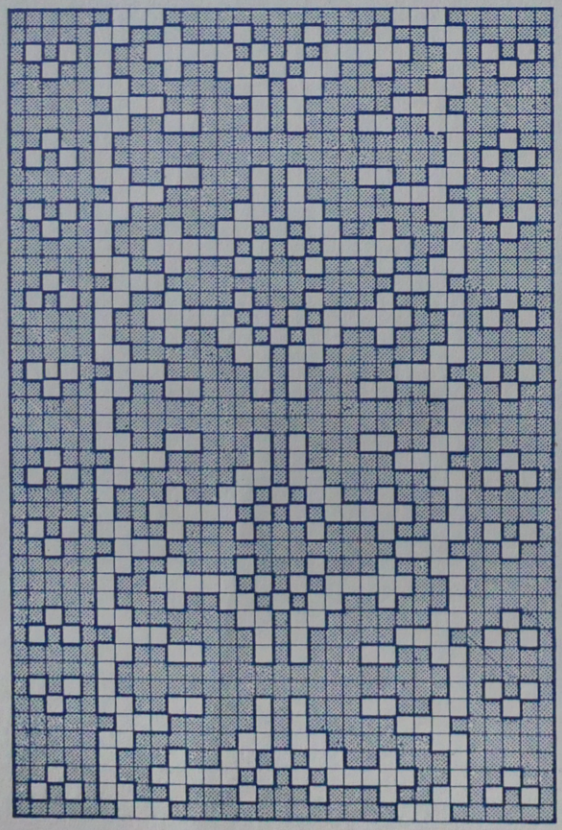

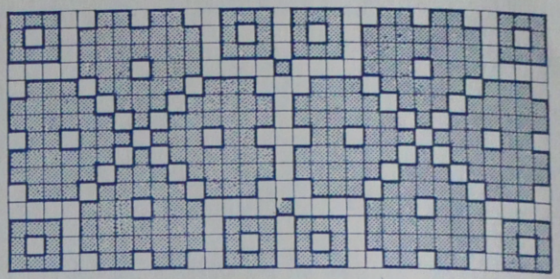

165/35

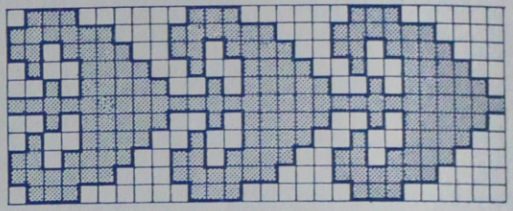

162/35

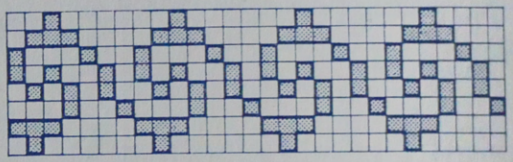

13/4

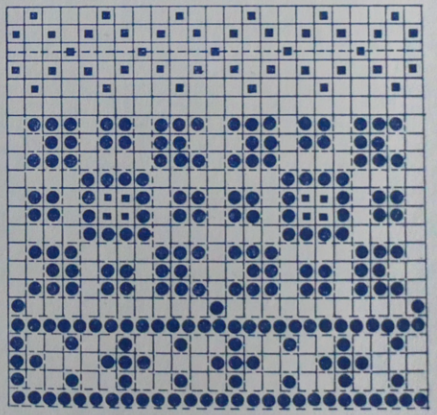

8/2

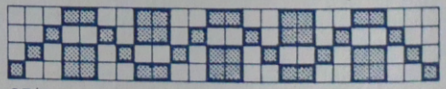

25/5

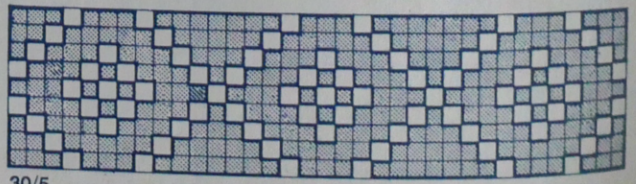

30/5

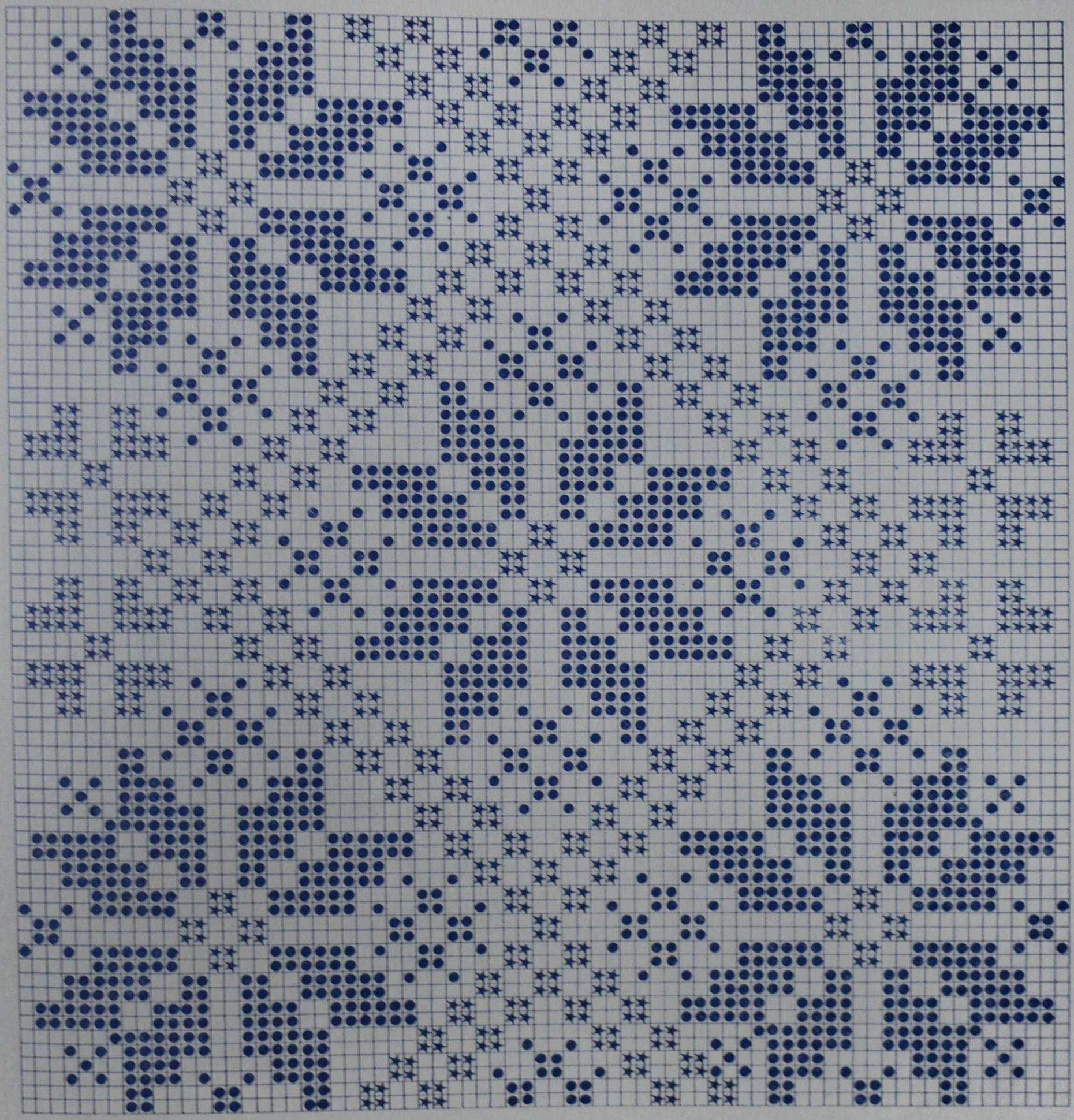

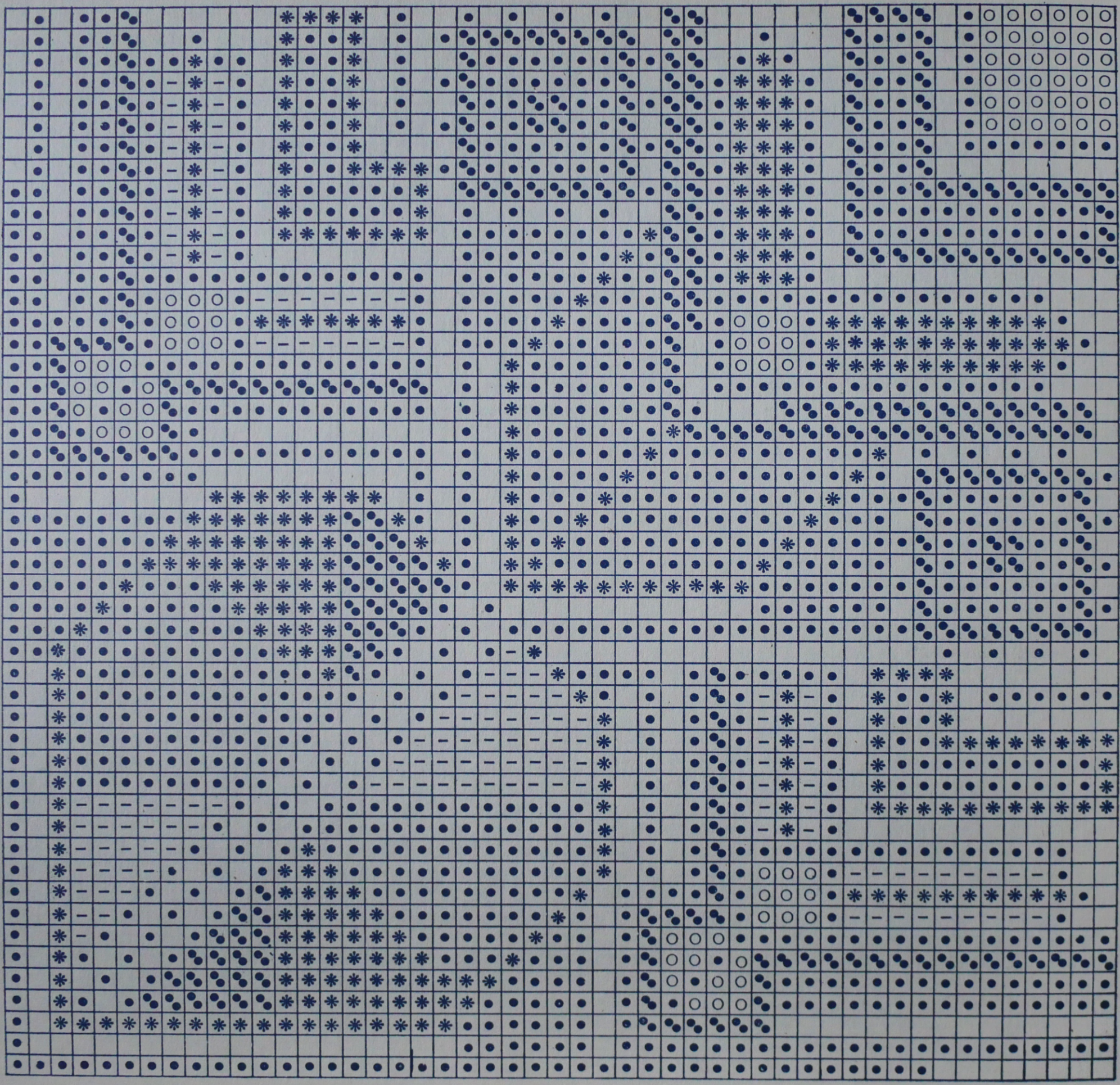

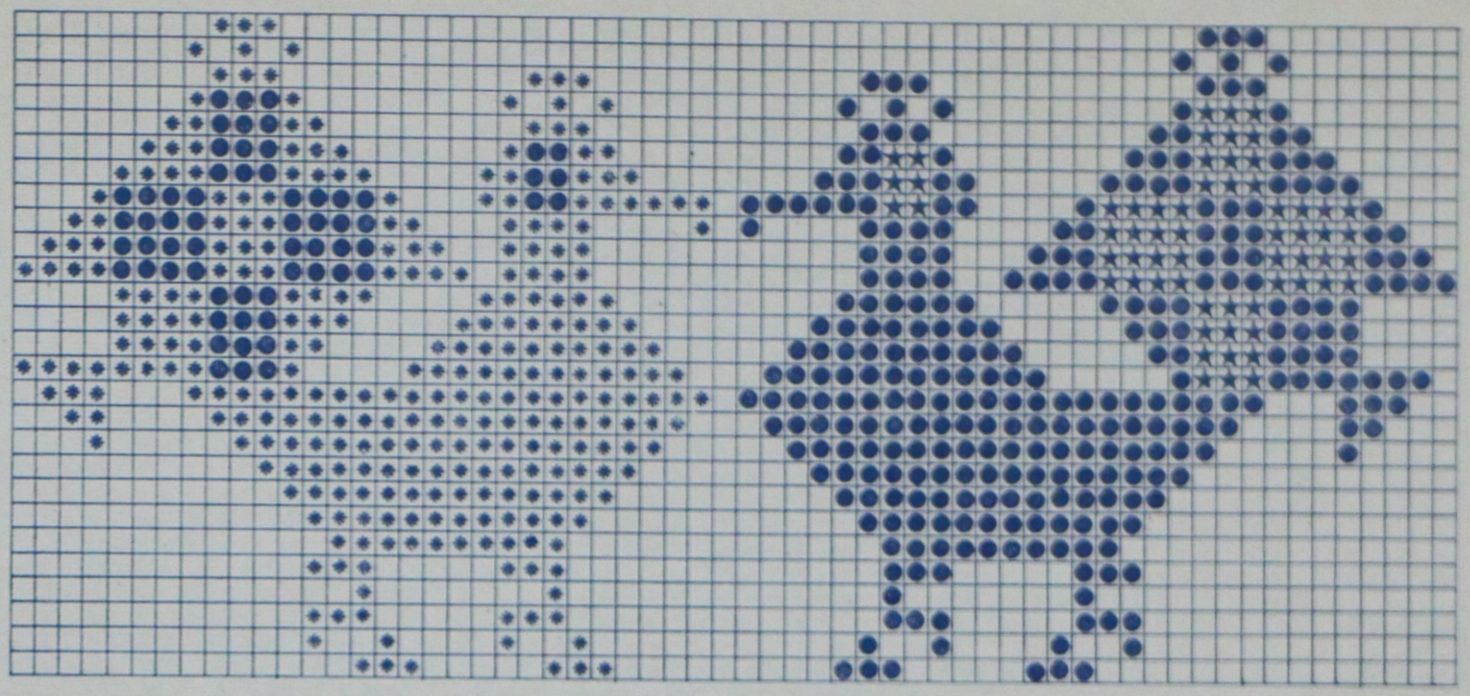

45/10

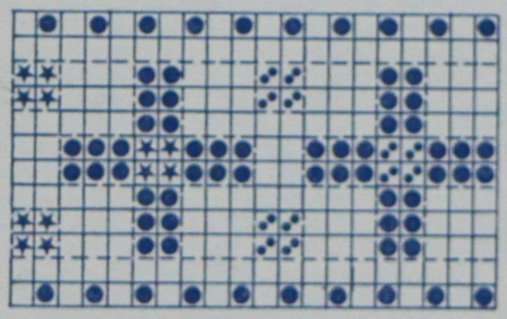

68/14

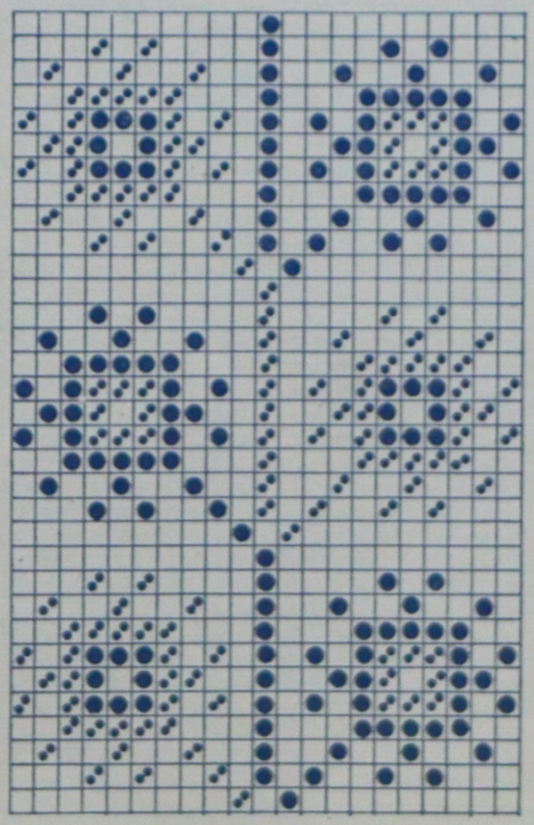

7/2

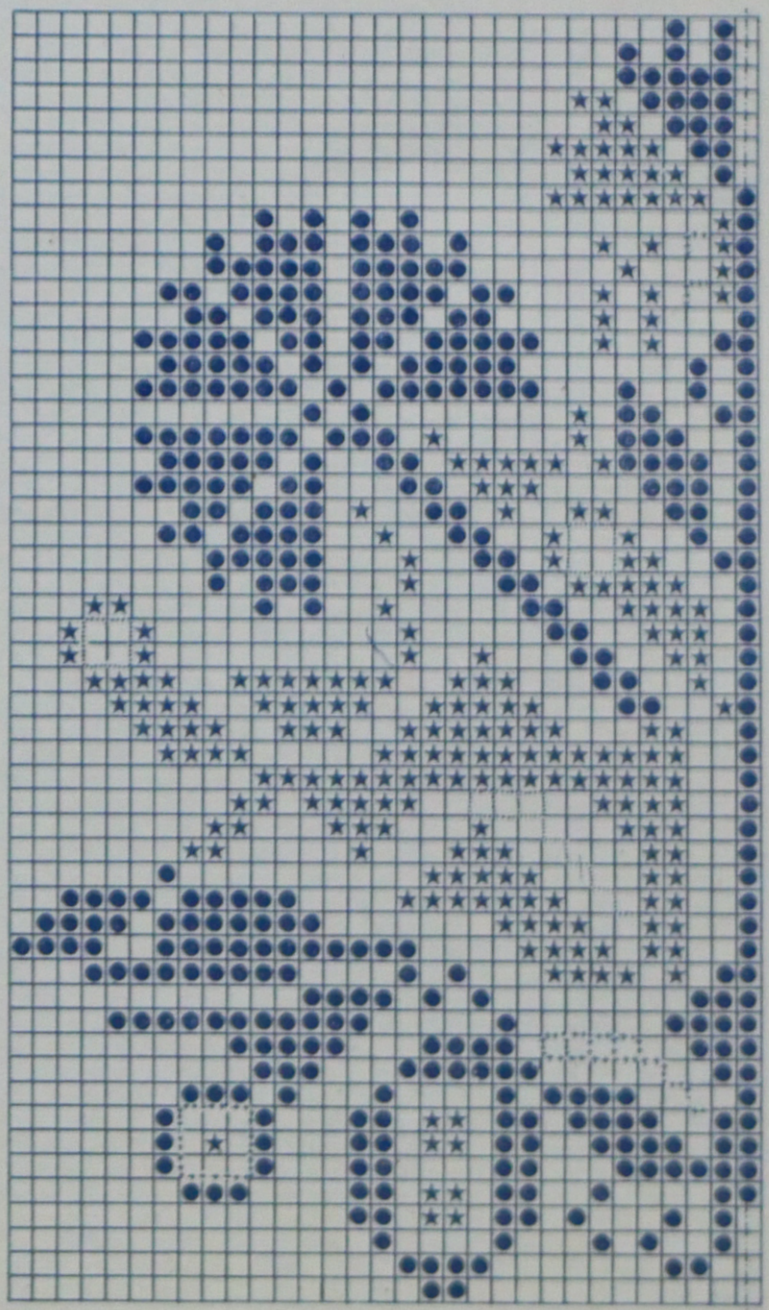

36/8